

आनन्दाश्रममंस्कृतग्रन्थावलिः ।

ग्रन्थाङ्कः ६१

ज्ञानार्णवतंत्रम् ।

४
मूल्यं-तापेन्द्ररूपज्ञाः । (रु. ~~६५०~~)

४१—
आनन्दाश्रमसंस्कृतग्रन्थावलिः ।

ग्रन्थाङ्कः ६९ ।

ईश्वरप्रोक्तं

ज्ञानार्णवतंत्रम् ।

एतन्पुस्तकं

आनन्दाश्रमस्थगण्डौः

संगोविनम् ।

तच्च

श्रीमान्-गणपतराव यादवराव नातू एम. ए.

इत्येतैः

पुण्याख्यपत्तने

आनन्दाश्रममुद्रणालये

मुद्रयित्वा

प्रकाशितम् ।

द्वितीया अङ्कनावृत्तिः । शालिवाहनशकाब्दाः १८१८

ख्रिस्ताब्दाः १९७७

(अस्य सर्वेऽधिकारा राजशासनानुसारेण स्वायत्तीकृताः)

मूल्य-साधुबहुप्यकाः (रु. ३-५०)

93 152143

कामिनी

। सु रं रं रं रं रं रं

३६५८५५

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

६३०

2. BY THE DIRECTOR - FINES

1857

८६५३७

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

1853-4

१. प्रस्ताविका

५/२१ : अहमदाबाद प्रांत : जिला नुसार : १९२१

७७९९ : अक्षरसूत्र

(॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥)

(७५-३.३) : १३५५५५५५-५५

अस्मिञ्श्रीमज्ज्ञानार्णवतन्त्रे प्रतिपटलान्तर्गत-

विषयाणामनुक्रमः ।

पटलानि	विषयः	पृष्ठाङ्काः
वक् १	प्रथमपटले-स्वरूपज्ञेयमात्रम्	१-३
२	द्वितीयपटले-प्रातःकृत्यमारभ्य स्नानादिसंध्यामण्ड- पूजाभूशुद्धिभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठयादि- षडङ्गमातृकान्यासषडङ्गमुद्राः	३-८
३	तृतीयपटले-अन्तर्यागः	८-११
४	चतुर्थपटले-पीठशक्तिप्रेतसिंहासनपूजासिंहासनम- न्त्रावाहिन्यादिमुद्रायुधमुद्रादि	११-१७
५	पञ्चमपटले-आरात्रिकपञ्चरत्ननवरत्नेश्वरीनीराजन- मन्त्रचक्रमुद्रानैवेद्यधूपदीपमन्त्रनित्यहोम- बलिदानानि	१७-२०
६	षष्ठपटले-पूर्वासिंहासनम्	२०-२३
७	सप्तमपटले-दक्षिणसिंहासनम्	२३-२४
८	अष्टमपटले-पश्चिमसिंहासनम्	२५-२६
९	नवमपटले-उत्तरसिंहासनमान्नायाश्च	२६-३१
१०	दशमपटले-करशुद्धिविद्याचतुरासनविद्यावहनवि- द्यायजनविद्यामेरुस्वरूपश्रीचक्रोद्धारष- डध्वनिरूपणानि	३१-३८
११	एकादशपटले-पञ्चदश्युद्धारकादिविद्यानिरूपणम्	३८-३९
१२	द्वादशपटले-त्रिपुरसुन्दरीद्वादशभेदनिरूपणम्	३९-४१
१३	त्रयोदशपटले-षोडश्युद्धारः	४१-४५
१४	चतुर्दशपटले-पात्रासादनादिश्रीचक्रन्यासपर्यन्तम्	४५-५६
१५	पञ्चदशपटले-नित्यामण्डलोद्गाराद्यन्तर्यागविधिः	५६-६१
१६	षोडशपटले-अन्तर्यागादिवलिदानान्तपूजा	६१-७७
१७	सप्तदशपटले-जपमालापुरश्चरणकाम्यप्रयोगाः	७७-८५

समाप्तोऽयं ज्ञानार्णवतन्त्रस्य विषयानुक्रमः ।

ईश्वरप्रोक्तं ज्ञानार्णवतन्त्रम् ।

तत्र प्रथमः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

गणेशनन्दिचण्डेशसुरेन्द्रपरिवारित ।
सर्ववन्द्य गणाधीश किं त्वया जप्यते सदा ॥ १ ॥
अक्षमालेति किं नाम संशयो मे हृदि स्थितः ।
शब्दातीति परं ब्रह्म त्वमेव परमार्थवित् ॥ २ ॥
कथयाऽऽनन्दनिष्प(स्प)न्दसान्द्रमानस निश्चयात् ।

ईश्वर उवाच—

कथयामि वरारोहे यन्मया जप्यते सदा ॥ ३ ॥
अकारादिक्षकारान्ता मातृका पीठरूपिणी ।
चतुर्दशस्वरोपेता बिन्दुत्रयविभूषिता ॥ ४ ॥
अनुस्वारेण देवेशि बिन्दुनैकेन मण्डिता ।
विसर्गेण च बिन्दुभ्यां संलग्नाभ्यां विराजिता ॥ ५ ॥
कलामण्डलमाख्यातं शक्तिरूपं महेश्वरि ।
ककारादिक्षकारान्ता वर्णास्तु शिवरूपिणः ॥ ६ ॥
व्यञ्जनत्वात्सदाऽऽनन्देनोच्चारसहिता यतः ।
उच्चरेत्स्वरसंभिन्नास्तदा देवि न संशयः ॥ ७ ॥
पञ्चाशद्वर्णरूपेण शब्दाख्यं वस्तु सुव्रते ।
अकारः प्रथमो देवि क्षकारोऽन्तिम इष्यते ॥ ८ ॥
अक्षमालेति विख्याता मातृका वर्णरूपिणी ।
शब्दब्रह्मस्वरूपेयं शब्दातीति तु जप्यते ॥ ९ ॥
शब्दातीति परं धौम गणनारहितं सदा ।
आत्मस्वरूपं जानीहि हंसस्तु परमेश्वरः ॥ १० ॥
अस्मिन्नेव परे तत्त्वे बिन्दुत्रयविभूषिते ।
मातृकासंपुटत्वेन संस्थितं व्यक्तिमागतम् ॥ ११ ॥

बिन्दुत्रयं प्रवक्ष्यामि बीजरूपं वरानने ।
 हकारं बिन्दुरूपेण ब्रह्माणं विद्धि पार्वति ॥ १२ ॥
 सकारः सर्गबिन्दुभ्यां हरिश्चाहं सुरेश्वरि ।
 अविनाभावसंस्नानालोके हरिहराविति ॥ १३ ॥
 ब्रह्मबिन्दुर्महेशानि वामा शक्तिर्निगद्यते ।
 विश्वं वमति यस्मात्तद्वामेयं परिकीर्तिता ॥ १४ ॥
 ज्येष्ठा तु वैष्णवी शक्तिः पालयन्ती जगत्त्रयम् ।
 ततो रौद्री असन्ती तु क्रमेण परमेश्वरी ॥ १५ ॥
 एवं बिन्दुत्रयं विद्धि गुणत्रयविभूषितम् ।
 बिन्दुशब्देन शून्यं तु तथाऽपि गुणसूचकम् ॥ १६ ॥
 इच्छाज्ञानक्रियात्वं भूर्भुवःस्वःस्वरूपकम् ।
 पुरत्रयात्मकं विद्धि तत्त्वत्रयमयं प्रिये ॥ १७ ॥
 बिन्दुत्रये महेशानि सर्वमेतत्प्रतिष्ठितम् ।
 अम्बिकाबिन्दुभिर्देवि गुणत्रयपरम्परा ॥ १८ ॥
 जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिश्च बिन्दुत्रयभवा शिवे ।
 जाग्रत्सत्त्वगुणा ज्ञेया केवलं शक्तिरूपिणी ॥ १९ ॥
 मनोव्यावृत्तिविस्तारा दुःखदोषाभिलाषिणी ।
 शिवरूपा सुषुप्तिस्तु सर्वव्यावृत्तिहारिणी ॥ २० ॥
 देहधर्मपरित्यक्ता शिवतत्त्वस्वरूपिणी ।
 तमोगुणमयी कर्म असन्ती मोक्षरूपिणी ॥ २१ ॥
 सुषुप्त्यन्ते जागरादौ स्वभावस्था रजोमयी ।
 उभयैर्लक्षणैर्युक्ता तृणालक्षणलक्षिता ॥ २२ ॥
 अवस्थात्रयमेतत्तु कथितं बिन्दुसंभवम् ।
 एतस्मिन्बैन्दवे ज्ञाते तुर्यावस्थां शृणु प्रिये ॥ २३ ॥
 निद्रादौ जागरस्यान्ते स्फुरत्तामात्रलक्षणा ।
 अवस्था पूर्णतां प्राप्ता तुर्यावस्था परा कला ॥ २४ ॥
 भावाभावपरित्यक्ता गुणातीता तुनिश्चला ।
 इयमेव यदा देवि मनसा प्राप्यते सदा ॥ २५ ॥

१ ख पुस्तके बिन्दुशक्तिभ्यामिति पाठान्तरम् । २ ख. ग. संबन्धालो । ३ ख
 न्ती तत्क । ४ क. ज्ञानाक्रि । ५ ख. पराप । ६ ख. का निश्चला शिवतत्त्विनी ।
 ख. न्तीसर्वमोक्षिणी । ८ क. का सृष्ट्या ल ।

उन्मनी नाम सद्रूपा ज्ञानवल्ली चिदात्मिका ।

बिन्दुत्रयेण नादेन प्रसृताऽऽनन्दरूपिणी ॥ २६ ॥

बिन्दुत्रयसमायोगात्त्रिपुरानाथैरूपिणी ।

वर्णातीता सवर्णाऽपि केवलं ज्ञानचित्कला ॥ २७ ॥

एनां विद्यां समाराध्य सर्वज्ञत्वं मयि भिये ।

उपास्यते मया देवि त्रिपुरा चाक्षमालया ॥ २८ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे स्वरूपज्ञेयमात्रं नाम प्रथमः पटलः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

त्रिपुरा परमेशान ज्ञानमार्गेण सूचिता ।

तैत्त्वरूपेण कथय यद्यहं तव वल्लभा ॥ १ ॥

त्रिपुरायाः प्रकारस्तु मन्त्रभेदश्च किंविधः ।

सर्वं तच्छ्रोतुमिच्छामि येन सौभाग्यमाप्नुयाम् ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच—

त्रिपुरा त्रिविधा देवि बालां तु प्रथमं शृणु ।

यया विज्ञातया देवि साक्षात्सुरगुरुर्भवेत् ॥ ३ ॥

सूर्यस्वरं समुच्चार्य बिन्दुनादकलान्वितम् ।

स्वरान्तं पृथिवीयुक्तं तुर्यस्वरविभूषितम् ॥ ४ ॥

बिन्दुनादकलाक्रान्तं सर्गवान्भूगुरव्ययः ।

शक्रस्वरतमोपेतो विद्येयं व्यक्षरी मता ॥ ५ ॥

गङ्गातरङ्गकलोलवाक्पटुत्वप्रदायिनी ।

महासौभाग्यजननी महासारस्वतप्रदा ॥ ६ ॥

महासौन्दर्यसुभगा महामृत्युविनाशिनी ।

ब्रह्मविष्णुसुरेन्द्रादिर्वान्दिता पापहारिणी ॥ ७ ॥

सर्वतीर्थमयी देवी स्वर्णरत्नादिदायिनी ।

सर्वलोकमयी देवी सर्वलोकवशं करी ॥ ८ ॥

१ ख. सूता कन्द । २ ख. मधारिका व । ३ ख. तन्त्ररू । ४ क. विधिः । ५ ख. रूपमः । ६ ख. वीसंस्थं तु । ७ क. वाग्गुम्फपददा । ८ ख. पुस्तके दिमहतामिति पाठान्तरम् । ९ ख. वक्षेत्रम् । १० ख. र्गजव ।

सर्वक्षेत्रमयी देवी सर्वकार्यार्थसाधिका ।
 महामोक्षप्रदां शान्ता महामुक्तिप्रदायिनी ॥ ९ ॥
 वक्त्रकोटिसहस्रैस्तु जिह्वाकोटिशतैरपि ।
 वर्णितुं नैव शक्येयं विद्येयं त्रक्षरी पैरा ॥ १० ॥
 पञ्चवक्त्रेण जिह्वाभिः पञ्चभिर्नैव शक्यते ।
 वाङ्मवेनेन्दुमहसा वागीशत्वप्रदायिनी ॥ ११ ॥
 कामराजेन बीजेन शक्रगोपस्फुरत्त्रिषा ।
 त्रैलोक्यं मोहयन्तीयं शक्तिबीजेन सुव्रते ॥ १२ ॥
 स्फुरत्सुवर्णवर्णेन सौभाग्यं तस्य मन्दिरे ।
 एतस्याः साधनं देवि कथयामि समासतः ॥ १३ ॥
 प्रातरुत्थाय देवेशि ब्रह्मरन्ध्रे निजं गुरुम् ।
 स्मृत्वा देवीमयो भूत्वा तत्प्रभापटलामलः ॥ १४ ॥
 स्नानकर्म ततः कुर्यान्मूलमन्त्रं स्मरन्बुधः ।
 त्रिवारमञ्जुलौ वारि मन्त्रयित्वा तु मूर्धनि ॥ १५ ॥
 निक्षिपेत्परमेशानि त्रिधा चाऽऽम्य तर्पयेत् ।
 त्रिधा च प्रोक्षयेद्देहं सूर्यायाध्यं निवेदयेत् ॥ १६ ॥
 मूलमन्त्रेण देवेशि सूर्यमन्त्रेण वा प्रिये ।
 शिवबीजं वह्निसंस्थं वापनेत्राविभूषितम् ॥ १७ ॥
 विन्दुनादसमायुक्तं हंसःपदमथोच्चरेत्
 अनेन मनुना देवि सूर्यायाध्यं निवेदयेत् ॥ १८ ॥
 यथाशक्त्या जपेन्मन्त्रं गायत्रीं परमेश्वरीम् ।
 मूलविद्याद्यमुच्चार्य वागीश्वरि च विद्महे ॥ १९ ॥
 द्वितीयं बीजमुच्चार्य कामेश्वरि च धीमहि ।
 तृतीयं बीजमुच्चार्य तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् ॥ २० ॥
 यथाशक्त्या जपेत्पश्चाद्यागमण्डपमाविशेत् ।
 धातारं च विधातारं गङ्गां च यमुनां तथा ॥ २१ ॥
 द्वारश्रियं देहलीं च पुरुषं वास्तुसंज्ञकम् ।
 संपूज्य परमेशानि पूजयेदासनं बुधः ॥ २२ ॥

१ ख. सर्वानन्दम् । २ ख. दा नित्यं म । ३ ख. हा मोगप्र । ४ ख. प्रदा सताम् ।
 ५ ख. मता । ६ ख. श्राव्यते । ७ ख. वाग्बीजेन । ८ ख. ह्यपन्ने नि । ९ क. नामस ।
 १० ख. थो लिखेत् । ११ ख. पेटाश्चाद्राय । १२ ख. रमाक्षरीम् ।

पराबीजं समुच्चार्य ततश्चाऽऽधारपूर्वकम् ।
 शक्तीतिपदमालिख्य कमलासनमालिखेत् ॥ २३ ॥
 डेन्तं नमःपदं कृत्वा चाऽऽसनस्य मनुः प्रिये ।
 उपविश्य ततो देवि भूतात्संज्ञासयेद्बुधः ॥ २४ ॥
 भूतशुद्धिविधिं कुर्यात्प्राणायामक्रमेण तु ।
 वायुबीजं समुच्चार्य षट्कोणादागतं महत् ॥ २५ ॥
 कृष्णवर्णं महेशानि शोषयेत्तेन व तनुम् ।
 आसने सम्यगासीनो वामेनाऽऽपूर्य चोदरम् ॥ २६ ॥
 कुम्भकेन त्रिरावृत्त्या दक्षिणेन च रेचयेत् ।
 कनिष्ठानामिकाङ्गुष्ठेर्न्यासापुटधारणम् ॥ २७ ॥
 प्राणायामः स विज्ञेयस्त्वर्जनीमध्यमे विना ।
 वामकुक्षिस्थितं पापपुरुषं कज्जलप्रभम् ॥ २८ ॥
 ब्रह्महत्या शिरो यस्य स्वर्णस्तेयं भुजद्वयम् ।
 सुरापानहृदा युक्तं गुरुतल्पकटिद्वयम् ॥ २९ ॥
 =तत्संसर्गिपदद्वन्द्वमङ्गप्रत्यङ्गमातकम् ।
 उपपातकरोमाणं कृष्णशमश्रुविलोचनम् ॥ ३० ॥
 खड्गचर्मधरं क्रुद्धं कुक्षौ पापं विविन्तयेत् ।
 शोषयेद्वायुबीजेन देहं च परमेष्ठरि ॥ ३१ ॥
 पापेन सहितं शुष्कं कृत्वा तेन क्रमेण हि ।
 वह्निबीजेन संदग्धं पापेन सहितं शिवे ॥ ३२ ॥
 पापेन रहितं पश्चात्प्लावयेदमृताम्बुना ।
 प्राणप्रतिष्ठापन्नेन जीवं देहे निधापयेत् ॥ ३३ ॥
 मुखवृत्तं समुच्चार्य हंसस्तु विपरीततः ।
 उच्चरेत्परमेशानि विद्येयं त्र्यक्षरी भवत् ॥ ३४ ॥
 प्राणप्रतिष्ठामन्त्रोऽयं सर्वकर्मणि साधयेत् ।
 तेनैव विधिना देवि स्थिती कुर्यान्निजां तनुम् ॥ ३५ ॥
 विशुद्धदेहो देवेशि न्यासं कुर्यात्समाहितः ।
 ऋषिरस्य महेशानि दक्षिणामूर्तिरव्ययः ३६ ॥

= इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति.

१ ख. माणमङ्गप्रत्यङ्गमातकम् । २ क. येत्तेन बी । ३ ख. तात्मना । ४ क. कर्मणि । ५ ख. चैव ।

न्यसेच्छिरसि पूज्यत्वात्पङ्क्तिश्छन्दो मुखे प्रिये ।
 देवता हृदये बाला त्रिपुरा परमेश्वरी ॥ ३७ ॥
 बीजं तु वाग्भवं शक्तिस्तार्तीयं कीलकं तथा ।
 कामराजं महेशानि छन्दो न्यास उदाहृतः ॥ ३८ ॥
 नाभ्यादिपादपर्यन्तं गलादानांभि चापरम् ।
 मूर्धादिगलपर्यन्तं त्र्यक्षरीं विन्यसेत्क्रमात् ॥ ३९ ॥
 वामपाणितले चैकं दक्षपाणितले तथा ।
 उभयोः संपुटे विद्यां त्रिवीजां विन्यसेत्प्रिये ॥ ४० ॥
 पञ्च बाणान्क्रमेणैव कराङ्गुलिषु विन्यसत् ।
 अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ॥ ४१ ॥
 ध्यान्तद्वयं समालिख्य बाह्वसंस्थ क्रमेण हि ।
 मुखवृत्तेन नेत्रेण वामेन परिमण्डितम् ॥ ४२ ॥
 बाणद्वयमिदं प्रोक्तं मादनं भूमिसंस्थितम् ।
 चतुर्थस्वरविन्द्वाढ्यं नादरूप वरानने ॥ ४३ ॥
 फान्तं क्रमसमायुक्तं वामकर्णविभूषितम् ।
 बिन्दुनादसमायुक्तं सर्गवांश्चन्द्रमाः प्रिये ॥ ४४ ॥
 पञ्च बाणा महेशानि नामानि शृणु पार्वति ।
 क्षोभणद्रावणौ देवि तथा कर्षणसंज्ञकः ॥ ४५ ॥
 वश्योन्मादौ क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि ।
 कामास्तत्रैव विज्ञेयास्तेषां बीजानि संगृणु ॥ ४६ ॥
 पराबीजं मध्यबाणं वाग्भवं परमेश्वरि ।
 तुर्यबाणं ततश्चैव स्त्रीबीजं च क्रमात्प्रिये ॥ ४७ ॥
 पञ्च कार्मा इमे देवि नामानि शृणु बल्लभे ।
 काममन्मथकन्दर्पमकरध्वजसंज्ञकाः ॥ ४८ ॥
 भीनकेतुर्महेशानि पञ्चमः परिकीर्तितः ।
 एतान्विन्यस्य देवेशि करन्यासं ततः परम् ॥ ४९ ॥
 मूलविद्यां द्विरावृत्त्या सर्वाङ्गुलितलेषु च ।
 षडङ्गक्रमयोगेण मातृकां विन्यसेत्ततः ॥ ५० ॥

१ ख. चैव । २ ख. विद्य बीजानि वि । ३ ख. बाणा इमे विद्धि ना । ४ क. नि
 मे शृ । ५ ख. णं चतुर्थं स्मात्स्त्री । ६ क. मान्महेशानि ना ।

मातृकां शृणु देवेशि न्यासात्पापनिकृन्तनीम् ।
 ऋषिर्ब्रह्माऽस्य मन्त्रस्य गायत्रं छन्द उच्यते ॥ ५१ ॥
 देवता मातृका देवि बीजं व्यञ्जनसंचयः ।
 शक्तयस्तु स्वरा देवि षडङ्गन्यासमाचरेत् ॥ ५२ ॥
 अंआंमध्ये कवर्गं च इंईमध्ये चवर्गकम् ।
 उंऊंमध्ये टवर्गं च ऐंऐंमध्ये तवर्गकम् ॥ ५३ ॥
 ओंऔंमध्ये पवर्गं च क्रमेण परमश्चरि ।
 अनुस्वारविसर्गान्ते यशवर्गौ सलक्षकौ ॥ ५४ ॥
 हृदयं च शिरो देवि शिखां च कवचं ततः ।
 नेत्रमस्त्रं न्यसेन्देन्तं नमःस्वाहाक्रमेण तु ॥ ५५ ॥
 वषट्ढुवौषडन्तं च फडन्तं योजयेत्प्रिये ।
 षडङ्गोऽयं मातृकायाः सर्वपापहरः स्मृतः ॥ ५६ ॥
 द्व्यष्टपत्राम्बुजे कण्ठे स्वरान्धोदश विन्यसेत् ।
 द्वादशच्छदहत्पद्मे कादीन्द्वादश विन्यसेत् ॥ ५७ ॥
 दशपत्राम्बुजे नाभौ डकारादीन्यसेदश ।
 षट्पत्रे लिङ्गसंस्थे च बकारादीन्यसेच्च षट् ॥ ५८ ॥
 आधारे चतुरो वर्णान्यसेद्वादींश्चतुर्दले^१ ।
 हक्षौ भ्रूमध्यगे पद्मे द्विदले विन्यसेत्प्रिये ॥ ५९ ॥
 इत्यन्तर्मातृकां न्यस्य सर्वाङ्गन्यासमाचरेत् ।
 मूर्धनि मुखवृत्ते च नेत्रकर्णेषु पार्वति ॥ ६० ॥
 नासागण्डोष्ठदन्तेषु मूर्धास्थेषु च विन्यसेत् ।
 पाणिपादयुगस्यान्ते संध्यग्रेषु कर्मात्प्रिये ॥ ६१ ॥
 पार्श्वद्वये पृष्ठनाभिजठरेषु क्रमान्यसेत् ।
 यादीन्सधातुकान्देवि क्रमणैव ततो न्यसेत् ॥ ६२ ॥
 त्वगसृग्मांसमेदोस्थिमज्जाशुक्राणि धातवः ।
 प्राणात्मा चैव जीवात्मा परमात्मा च विन्यसेत् ॥ ६३ ॥
 हृदये बाहुमुले च तथाऽपरगले प्रिये ।
 कक्षयोर्हृदयप्रान्ते पाणिपादयुगे तथा ॥ ६४ ॥

१ स्व. सताम् । २ स्व. ले । हंक्षौ । ३ स्व. मान्न्यसेत् । ४ स्व. त्मानं जी । ५ स्व. त्मानं तथा च क्रमतो न्य ।

जठराननयोर्देवि व्यापकं च क्रमान्वसेत् ।
 पञ्चाशद्वर्णरूपां च कन्दर्पशशिभूषणाम् ॥ ६५ ॥
 शुद्धस्फटिकसंकाशां शुद्धक्षौमविराजिताम् ।
 मुक्तावज्रस्फुरद्भूषां जपमालां कमण्डलुम् ॥ ६६ ॥
 पुस्तकं वरदानं च विभ्रतीं परमेश्वरीम् ।
 एवं ध्यात्वा न्यसेत्पश्चाद्विद्यान्यासं सुरेश्वरि ॥ ६७ ॥
 कुर्वीत देहसंज्ञाहं त्रिभिर्वीजैः क्रमात्प्रिये ।
 करयोर्विन्यसेदादौ मणिबन्धे तैले नखे ॥ ६८ ॥
 दक्षे वामे च विन्यस्य कक्षकूर्परपाणिषु ।
 पुनर्दक्षे च वामे च पादयोश्च तथा न्यसेत् ॥ ६९ ॥
 नादान्ते हृदये लिङ्गे न्यसेद्देवि ततः परम् ।
 एतेष्वङ्गेषु देवेशि संहारक्रमतो न्यसेत् ॥ ७० ॥
 विद्यां सृष्टिक्रमेणैव जानीहि परमेश्वरि ।
 ततो न्यसेन्महादेवि नवयोन्यङ्किताभिधम् ॥ ७१ ॥
 कर्णयोश्चबुके भूयः शङ्खयोर्मुखमण्डले ।
 नेत्रयोर्नासिकायां च बाह्वयुग्मे हृदि प्रिये ॥ ७२ ॥
 तथा कर्पूरयोर्नाभौ जान्वोरन्धुनि विन्यसेत् ।
 पादयोर्देवि गुह्ये च पार्श्वयोर्हस्तनद्वये ॥ ७३ ॥
 कण्ठे य नवयोन्याख्यं न्यसेद्दीजत्रयात्मकम् ।
 षडङ्गमाचरेद्देवि द्विरावृत्त्या क्रमेण तु ॥ ७४ ॥
 त्रिद्व्येकदशकं त्रिद्विसंख्यया शैलसंभवे ।
 अङ्गुलीनां पुनर्देवि बाणान्कामांश्च विन्यसेत् ॥ ७५ ॥
 ललाटगलहन्नाभिमूलाधारेषु यै क्रमात् ।
 मूलेन व्यापकं कृत्वा प्राणायामं समाचरेत् ॥ ७६ ॥
 इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे बालान्यासविधिर्नाम

द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

अथ तृतीयः पटलः ।

ईश्वर उवाच -

एवं विन्यस्तदेहः सन्समाहितमनास्ततः ।

अन्तर्यामिनि कुर्यात्साक्षाद्ब्रह्ममयं प्रिये ॥ १ ॥

१ क. सेद्देवि पश्चा । २ क. या सु । ३ क. तलाग्रके । ४ ख. कद्वित्रिसं । ५ वं
सन्त्यस्तदे ।

मूलाधारे मूलविद्यां विद्युत्कोटिसमप्रभाम् ।
 सूर्यकोटिपतीकाशां चन्द्रकोटिद्रवां प्रिये ॥ २ ॥
 विसतन्तुस्वरूपां तां बिन्दुत्रिवलयां प्रिये ।
 ऊर्ध्वशक्तिनिपातेन सहजेन वरानने ॥ ३ ॥
 मूलशक्तिदृढत्वेन मध्येबीजप्रबोधतः ।
 परमानन्दसंदोहसानन्दं चिन्तयेत्पराम् ॥ ४ ॥
 इत्यन्तर्यजनं कृत्वा बाह्यपूजां समाचरेत् ।
 तत्र प्राङ्मुख आसीनश्चक्रोद्धारं समाचरेत् ॥ ५ ॥
 सुस्थले श्रीभवे पट्टे लिखेद्यन्त्रमनुत्तमम् ।
 ईशानादग्निपर्यन्तमृजुरेखां समालिखेत् ॥ ६ ॥
 ईशादग्नेस्तदग्राभ्यां रेखे आकृष्य देशिकः ।
 एकीकृत्य च वारुण्यां शक्तिरेखा परा प्रिये ॥ ७ ॥
 त्रिकोणाकाररूपेयं तस्या उपरि संलिखेत् ।
 त्रिकोणाकाररूपं पातु शक्तिद्वयमुदाहृतम् ॥ ८ ॥
 पूर्वशक्त्यग्रभागे तु मानयष्टिवदालिखेत् ।
 रेखां तु परमेशानि वायुराक्षसकोणगाम् ॥ ९ ॥
 संधिभेदक्रमेणैव तयोः शक्त्योस्ततः परम् ।
 रेखे आकृष्य कोणाभ्यां तदग्रात्पूर्वगे कुरु ॥ १० ॥
 बहूनिभण्डलेतत्तु पूर्वाग्रं वीरवन्दिते ।
 एकेन बहूनिना शक्तिद्वयेनैतद्भवेत्प्रिये ॥ ११ ॥
 नवयोनिविशोभाढ्यं चक्रराजमिदं प्रिये ।
 सर्वसौभाग्यजनकं सर्वैश्वर्यप्रदायकम् ॥ १२ ॥
 सर्वसिद्धिप्रदं रोगहरणं धनदायकम् ।
 एतद्वाहे तु संलेख्यं वृत्तं पूर्णेन्दुसंनिभम् ॥ १३ ॥
 तल्लघ्नमष्टपत्रं च ग्रन्थिभिश्चाष्टभिर्युतम् ।
 ग्रन्थयः प्रणवाभ्यां च संपुटत्वेन कारयेत् ॥ १४ ॥
 ग्रन्थयः कुलिशा ज्ञेयाः प्रणवैरेव सुव्रते ।
 विशूलाष्टकमालिख्य चतुरस्रं लिखेत्प्रिये ॥ १५ ॥

१ स्त्र. ध्यशक्तिप्र । २ स्त्र. त् । श्रीखण्डसंभवै पट्टे स्थापयेद्यन्त्रमुत्त । ३ स्त्र.
 योपरि च सं । ४ स्त्र. रूपं तु श ।

चतुर्दशविशोभाढ्यं सर्वानन्दकरं तथा ।
 हसौःकारं त्रिकोणान्तः संलिख्य वरवर्णिनि ॥ १६ ॥
 कामबीजं मध्यमं यदष्टकोणेषु संलिखेत् ।
 स्वरान्योदश देवेशि युग्मयुग्ममभेदतः ॥ १७ ॥
 दलाष्टकेषु संलिख्य पश्चिमादिप्रदक्षिणम् ।
 ग्रन्थिस्थानेषु वर्गाणां कादीनां परमेश्वरि ॥ १८ ॥
 विलिखेत्सप्तसंख्यानामाद्यार्णं क्रमतः पिये ।
 क्षकारमष्टमे योज्यं शेषान्वर्णान्क्रमेण तु ॥ १९ ॥
 त्रिशूलाग्रेषु संलिख्य पश्चिमादिक्रमेण तु ।
 तद्वाह्ये मातृकावृत्तं विलिख्य परमेश्वरि ॥ २० ॥
 चतुरस्रे महेशानि मातृकां कामगर्भिताम् ।
 विलिख्य पूजयेद्यन्त्रं हंसरौप्यादिपट्टके ॥ २१ ॥
 ताम्रे वा दर्पणे ताले काश्मीरप्रभवेऽपि वा ।
 चन्दनाद्यन्विते भूमौ कुङ्कुमेनाथ वा पुनः ॥ २२ ॥
 सिन्दूररजसा वाऽपि कस्तूरीघुसृणेन्दुभिः ।
 भूर्जे गोरोचनाद्रव्यैः कल्पितं मानसेऽथ वा ॥ २३ ॥
 सुवर्णरत्नलेखिन्या सर्वकार्यार्थसाधकः ।
 विलिख्य यन्त्रं देवेशि पूजाद्रव्यैः प्रपूजयेत् ॥ २४ ॥
 कुलागमक्रमेणैव ध्यात्वा ब्रह्मविकाशिनीम् ।
 मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं विसतन्तुतनीयसीम् ॥ २५ ॥
 * उद्यदादित्यरुचिरां स्मरेदशुभशान्तये ।
 भ्रमद्भ्रमरनीलाभधम्पिल्लामलपुष्पिणीम् ॥ २६ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रस्फुरद्भृङ्गमुकारेखाविराजिताम् ।
 मुकारेखालसद्रत्नतिलकां मुकूटोज्ज्वलाम् ॥ २७ ॥
 विशुद्धमुकारतनाढ्यां चन्द्ररेखाकिरीटिनीम् ।
 भ्रमद्भ्रमरनीलाभनयनत्रयराजिनीम् ॥ २८ ॥
 सूर्यभास्वन्महारत्नकुण्डलालङ्कृतां पराम् ।
 शुकाकारस्फुरन्मुकाहारभूषणभूषिताम् ॥ २९ ॥

* इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति ।

१ ख. ग्रन्थि स्था । २ क. स्थाने । ३ ख. वा । चारुपीठेऽथ या भू । ४ ख. कुङ्कुभागुरुशन्दनैः । ५ ख. धकम् । वि ।

ग्रैवेयाङ्गन्दमुक्ताभिः स्फुरत्कान्तैर्विराजिताम् ।

गङ्गातरङ्गकपूरशुभ्राम्बरविराजिताम् ॥ ३० ॥

श्रीखण्डवल्लीसदृशबाहुवल्लीविराजिताम् ।

कङ्कणादिलसद्भूषां मणिबन्धलसत्प्रभाम् ॥ ३१ ॥

प्रवालपल्लवाकारपाणिपल्लवराजिताम् ।

वज्रवैदूर्यमुक्ताल्लिखितां विमलप्रभाम् ॥ ३२ ॥

रक्तोत्पलदलाकारपादपल्लवभूषिताम् ।

नक्षत्रमालासंकाशमुक्तामञ्जीरमण्डिताम् ॥ ३३ ॥

वामेन पाणिनैरेन पुस्तकं चापरेण तु ।

अभयं च प्रयच्छन्तीं साधकाय वरानने ॥ ३४ ॥

अक्षमालां च वरदं दक्षपाणिद्वयेन हि ।

दधतीं चिन्तयेद्देवीं वश्यसौभाग्यवाक्प्रदाम् ॥ ३५ ॥

क्षीरकुन्देन्दुधवलां प्रसन्नां संस्मरेत्प्रिये ॥ ३६ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुरेश्वरीध्यानं नाम तृतीयः पटलः ॥ ३॥

अथ चतुर्थः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच -

चक्रमण्डलमाख्यातं न पूजा तत्र मण्डले ।

कथिता परमेशान श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच -

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पूजामण्डलमुत्तमम् ।

पीठपूजां विधायाऽऽदौ रविर्देवीविराजिताम् ॥ २ ॥

वामा ज्येष्ठा च रौद्री च आम्बिकेच्छा ततः परम् ।

ज्ञाना क्रिया कुब्जिका च ऋद्धिश्चैव विषादिका ॥ ३ ॥

दूतरी चैव आनन्दा देवि द्वादश शक्तयः ।

मुक्ताफलमलमणिस्फुरच्छत्रं शशिप्रभम् ॥ ४ ॥

गङ्गातरङ्गधवलं चामरद्वयमद्रिजे ।

नवरत्नस्फुरद्दीप्ति ताम्बूलस्य करण्डकम् ॥ ५ ॥

१ स्व. दपत्रास्फु । २ क. न्तिजितामृत । ३ स्व. न्धमणिप्र । ४ स्व. र्यग्नानाणि ।

५ स्व. शमञ्जुम । ६ स्व. विवेदवि ।

मलिकामालतीजातीशतपत्रादिदेवामभिः ।

पूर्णं रत्नमयं भाण्डं तथाऽलंकारपूरिताम् ॥ ६ ॥

पेटिकां व्यजनद्वंद्वं नवरत्नाभिभूषितम् ।

नीलकण्ठस्य पिच्छैस्तु तथोशीरविराजितम् ॥ ७ ॥

कर्पूरमृगनाम्नाढ्यं कुङ्कुमक्षोदमण्डितम् ।

चषकं स्वर्णरचितं कङ्कणीं हरिराजिताम् ॥ ८ ॥

कज्जलस्य शलाकां च करण्डं चन्द्रपूरितम् ।

दधानाः परमेशानि शक्यः पीठसंस्थिताः ॥ ९ ॥

पूर्वादिपरितः पूज्या रविसंख्या वरानने ।

संपूज्य मध्ये देवेशे प्रेतसिंहासनं यजेत् ॥ १० ॥

रत्नस्वर्णाकृति स्फुरं दीप्तिमच्छुद्धमव्ययम् ।

पञ्चप्रेतासनं साक्षान्मोक्षदायि न संशयः ॥ ११ ॥

श्रीदेव्युवाच-

पञ्च प्रेतान्महेशान ब्रूहि तेषां तु कारणम् ।

निर्जीवा अविनाशास्ते नित्यरूपाः कथं विभो ॥ १२ ॥

निर्जीवे नाश एवास्ति ते कथं नित्यतां गताः ।

ईश्वर उवाच-

साधु पृष्ठं त्वया भद्रे पञ्चप्रेतमयं कथम् ॥ १३ ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।

पञ्च प्रेता वरारोहे निश्चला एव सर्वदा ॥ १४ ॥

ब्रह्मणः परमेशानि मातृत्वं सृष्टिरूपकम् ।

वामाशकेस्तु विज्ञेयं ब्रह्मा प्रेतो न संशयः ॥ १५ ॥

शिवस्य करणं नास्ति शक्रेस्तु करणं सदा ।

ब्रह्माण्डलक्षनिर्माणं जायते शक्तिवः प्रिये ॥ १६ ॥

अत एव महेशानि ब्रह्मा प्रेतो न संशयः ।

विष्णौ च पालनं नास्ति पालयन्ती परा शिवा ॥ १७ ॥

ज्येष्ठाभिधा महेशानि सैव विष्णुरितीरिता ।

विष्णुस्तु निश्चलो देवि वैष्णवी व्याधिकारिणी ।

* पालयन्ती जगत्सर्वं विश्वनाटकराणि ॥ १८ ॥

* इदमर्थं स्व. पुस्तके

१ स्व. दिक्कैः शुभैः । २ क. पूर्णम् । ३ क. पूर्वादिभिः स्फा । ४ स्व. नि कर्तृत्वं ।
५ स्व. नि विष्णुशक्तिरि ।

अत एव महेशानि विष्णुः प्रेतो न संशय ।
 रुद्रस्तु परमं तत्त्वं शिवो निश्चल एव हि ॥ १९ ॥
 असन्ती रुद्रशक्तिस्तु तमोरूपा वरानने ।
 गुणत्रयं शिवे नास्ति गुणातीतः परेश्वरः २० ॥
 निर्गुणस्म कथं ग्रासो निश्चलस्य वरानने ।
 असन्ती रुद्रशक्तिस्तु त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ २१ ॥
 ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च गुणातीताः सदा प्रिये ।
 सगुणाः परमेशानि सृष्टिस्थितिलयात्मकाः ॥ २२ ॥
 ईश्वरोऽपि वरारोहे महाभेतः सदाऽनघे ।
 शिवे निश्चलता कस्मादीश्वरत्वं भवेत्प्रिये ॥ २३ ॥
 यः कर्ता च स्वयं हर्ता स ईशो नान्यथा भवेत् ।
 कर्तृहर्तृत्वयुगुलं निश्चले न हि सुन्दरि ॥ २४ ॥
 ईश्वरत्वं शिवायां तु न शिवे परमेश्वरि ।
 अत एव महाभेत ईश्वरो नान्यथा भवेत् ॥ २५ ॥
 सदाशिवो महाभेतः केवलं निश्चलः प्रिये ।
 अव्यक्तः परमानन्दो ब्रह्मानन्दमयीशिवा ॥ २६ ॥
 शक्त्या विना शिवे देवि वासना न प्रवर्तते ।
 अत एव महेशानि महाभेतासनं यजेत् ॥ २७ ॥
 चक्रमध्ये स्थितं बीजं सदाशिवमहापदम् ।
 भेतपद्मासनं डेवं हन्मनुर्भनुरीरितः ॥ २८ ॥
 महासनस्य मन्त्रोऽयं कलार्णः परमेश्वरि ।
 सिंहासनं समभ्यर्च्य ततश्चाऽऽवाहनं कुरु ॥ २९ ॥
 वहन्नाडीक्रमेणैव मूला दिब्रह्मरन्ध्रणाम् ।
 संपित्कलां परेशानि सर्वज्ञा कुलसुन्दरीम् ॥ ३० ॥
 आवाह्य चक्रमध्ये तु तर्पयेत्कुलसुन्दरीम् ।
 आवाहनादिमुद्रास्तु कथयानि तवानघे ॥ ३१ ॥
 ऊर्ध्वाञ्जलिभ्यः कुर्यादियमावाहनी भवेत् ।
 इयं तु विपरीता स्यात्तदा वै स्थापनी मया ॥ ३२ ॥

१ ख. शिवे नि । २ ख. त्वं प्रपेक्षे । ३ ख. निर्मलं भवेत् । अ । ४ ख. मयः
 शिवे श । ५ क. त्रिवा । ६ ख. मि न किंचिदपि व । ७ ख. भवेत् । ८ ख. ता । महा-
 भेतस्य म । ९ क. धर्माङ्गलि ।

मिलितं मुष्टियुगलं संनिधायनरूपिणी ।
 अन्तरङ्गुष्ठमुष्टिभ्यां संनिरोधनरूपिणी ॥ ३३ ॥
 एतस्या एव मुद्रायास्तर्जन्यौ सरले यदा ।
 सव्यापसव्यभ्रमणान्मुद्रेयमवगुण्ठनी ॥ ३४ ॥
 अङ्गमन्त्रैर्न्यसेद्देवि देव्यङ्गे साधकोत्तमः ।
 संकलीकरणं नाम मुद्रेयं व्याप्तिकारिणी ॥ ३५ ॥
 करावेकत्र संथोष्यावङ्गुष्ठौ बन्धयेत्प्रिये ।
 परमीकरणं नाम मुद्रेयं तु ततः परम् ॥ ३६ ॥
 परिवर्त्य करौ पश्चात्तर्जनीमध्यमायुगम् ।
 कनिष्ठानामिकायुगमं परस्परयुतं कुरु ॥ ३७ ॥
 धेनुमुद्रेयमाख्याता अङ्गुलीकरणं भवेत् ।
 एताः साधारणा मुद्रा दर्शयित्वा ततः परम् ॥ ३८ ॥
 वरदामयमुद्रे च वरदामयवत्प्रिये ।
 पुस्तकवदामकरं कुर्यात्समतलं प्रिये ॥ ३९ ॥
 पुस्तकं नाम मुद्रेयं वाग्विलासं प्रयच्छति ।
 तर्जन्यङ्गुष्ठयोगे तु दक्षहस्ते तु पार्वति ॥ ४० ॥
 अक्षमालेति मुद्रेयं ज्ञानमुद्रा च वै भवेत् ।
 मुष्टिं बध्वा दक्षकरे तर्जन्यङ्गुशरूपिणी ॥ ४१ ॥
 अङ्गुशरख्या महामुद्रा त्रैलोक्याकर्षिणी भवेत् ।
 तर्जनीयुगलं देवि वामांसे शृङ्खलाकृति ॥ ४२ ॥
 पाशमुद्रा समाख्याता त्रैलोक्याकर्षणक्षमा ।
 यथा हस्तगतं चापं तथा हस्तं कुरु प्रिये ॥ ४३ ॥
 चापमुद्रेयमाख्याता वामहस्ते व्यवस्थिता ।
 यथा हस्तगतो बाणस्तथा हस्तं कुरु प्रिये ॥ ४४ ॥
 बाणमुद्रेयमाख्याता रिपुवर्गनिरुन्तनी ।
 वामहस्ततलं देवि कपालाकृति कारयेत् ॥ ४५ ॥
 कपालमुद्रा देवेशि देव्यानन्दकरी सदा ।
 हस्ताभ्यां कमलाकारो यदा तत्कमलं भवेत् ॥ ४६ ॥

१ क. ङ्गुलमु । २ ख. दा । अत्रगुण्ठनमुद्रेयं परितो भ्रमतो यदा । अ । ३ ख.
 योज्य चाऽऽतिरिक्तमिदं प्रिये । प । ४ क. रणे भ । ५ क. वामाङ्गे शृ ।

एषा कमलमुद्रा च लक्ष्मीवृद्धिकरी मता ।
 इति चाऽऽयुधमुद्रास्तु दर्शयित्वा वरानने ॥ ४७ ॥
 गन्धपुष्पाक्षतादीनि दद्यात्स्त्रासहितः सदा ।
 उपचारैरलंकारैस्तोषयेत्परमेश्वरीम् ॥ ४८ ॥
 लयाङ्गं कल्पयेद्देहे सम्यक्संतर्पयाच्छिवाम् ।
 परिवारार्चनं पश्चादादावङ्गाकृतिं प्रिये ॥ ४९ ॥
 गुरुपूजानन्तरं तु प्रथमं गुरुमर्चयेत् ।
 प्राग्योनिमध्ययोन्योस्तु मध्ये निजगुरुं यजेत् ॥ ५० ॥
 विशेषमुद्रां देवेशि दर्शयेत्सर्वसिद्धये ।
 परिवर्त्य करौ सम्यक्कर्जनीवाहनी समे ॥ ५१ ॥
 मध्यमे कुरु तन्मध्ये योजयेत्तदनन्तरम् ।
 अन्योन्यानामिके देवि कनिष्ठे तु यथास्थिते ॥ ५२ ॥
 अङ्गुष्ठाम्यां योजिताभ्यां योन्याकारं तु कल्पयेत् ।
 योनिमुद्ग्रेयमाख्याता परा त्रैलोक्यमातृका ॥ ५३ ॥
 इयमेव हृदि क्षिप्ता त्रैलोक्यक्षोभिणी भवेत् ।
 त्रैलोक्यद्राविणी नाम मुखस्था परमेश्वरी ॥ ५४ ॥
 मूढमध्यस्था महादेवि त्रैलोक्यकर्षिणी भवेत् ।
 ललाटस्था महादेवि त्रैलोक्यवशकारिणी ॥ ५५ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रस्थिता देवि त्रैलोक्योन्मादकारिणी ।
 पञ्चमुद्रामयीं मुद्रां योनिमुद्रां च दर्शयेत् ॥ ५६ ॥
 ततः षडङ्गावरणं परितः पीठमाद्रेजे ।
 अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् ॥ ५७ ॥
 अग्रकोणे रतिं यष्ट्वा प्रीतिमुत्तरकोणके ।
 मनोभवां दक्षकोणे ततो बाणान्समर्चयेत् ॥ ५८ ॥
 उत्तरस्यां द्वयं देवि दक्षिणस्यां दिशि द्वयम् ।
 अग्रे चैकं क्रमेणैव बाणान्पञ्चाद्रेजे यजेत् ॥ ५९ ॥
 पञ्च कामांस्तथा देवि बाणावत्परिपूजयेत् ।
 अनङ्गकुसमां देवि तथाऽनङ्गादिमेखलाम् ॥ ६० ॥

१ क. गुहं पूजयान । २ ख. जर्न्यौ वानने स । ३ ख. पि सर्वाह्लादकरी मता ।
 प १४ ख. द्वां प्रद ।

अनङ्गमदनां पञ्चादनङ्गमदनातुराम् ।

सुमगां पञ्चमीं देवि भगां च भगसर्पिणीम् ॥ ६१ ॥

भगमालां महादेवि पूर्वादिक्रमतो यजेत् ।

अष्टयोनिषु देवेशि ततो ब्राह्म्यादिका यजेत् ॥ ६२ ॥

युग्ययुगमप्रभेदेन वसुपत्रे वरानने ।

असिताङ्गं तथा ब्राह्मीं रुद्रं माहेश्वरीं प्रिये ॥ ६३ ॥

चण्डं कौमारिकां चैव क्रोधं वैष्णवदेवताम् ।

उन्मत्तं चैव वाराहीं माहेन्द्रीं च कपालिनम् ॥ ६४ ॥

भषिणं चैव चामुण्डां संहारं चाष्टमं यजेत् ।

महालक्ष्मीं महादेवि युग्मानि परिपूजयेत् ॥ ६५ ॥

पश्चिमादिक्रमेणैव ततः पीठाष्टकं यजेत् ।

कामरूपं च मलयं ततः कौलगिरिं तथा ॥ ६६ ॥

कुलान्तकं च चौहारं जालंधरमतः परम् ।

उड्डीयानं देवकूटं पीठाष्टकमिदं क्रमात् ॥ ६७ ॥

ग्रन्थिस्थानेषु संपूज्यं पश्चिमादिक्रमेण तु ।

त्रिशूलं परितो देवि मातृकावृत्तमण्डले ॥ ६८ ॥

भैरवा दश संपूज्याः पश्चिमादिक्रमात्प्रिये ।

हेतुकं चैव वेतालं तन्मध्ये त्रिपुरान्तकम् ॥ ६९ ॥

अग्निजिह्वं च कालान्तं तथा चैव कपालिनम् ।

एकपादं भीमरूपं मलयं हाटकेश्वरम् ॥ ७० ॥

दशाभ्यर्च्य महादेवि भैरवान्मातृमण्डले ।

चतुरस्रं महेशानि लोकपालाष्टकं यजेत् ॥ ७१ ॥

इन्द्रमग्निं यमं देवि राक्षसं वरुणं तथा ।

वायुं कुबेरमीशानं पूर्वादिक्रमतो यजेत् ॥ ७२ ॥

ब्रह्माणं चैव विष्णुं च ऊर्ध्वाधः क्रमतो यजेत् ।

वांकारं बीजमुच्चार्य बटुकाय नमो लिखेत् ॥ ७३ ॥

यांकारं बीजमुच्चार्य योगिनीभ्यो नमस्तथा ।

क्षांकारं बीजमुच्चार्य क्षेत्रपालाय वै नमः ॥ ७४ ॥

गंकारं बीजमुच्चार्य ततो गणपतिं लिखेत् ।

ऊन्तं नमः पश्चिमादिदिक्षु पूज्याः क्रमेण तु ॥ ७५ ॥

चतुर्मे तु संपूज्या विदिक्षु परमेश्वरि ।
 वायव्यादिक्रमेणैव वक्ष्यमाणा महेश्वरि ॥ ७६ ॥
 वसवो द्वादशाऽऽदित्या रुद्राश्चैव ततः प्रिये ।
 सर्वे भूता वरारोहे क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ७७ ॥
 पूजां विधाय देवेशीमुपचारैः प्रपूजयेत् ।
 उत्तराभिमुखो भूत्वा यदा चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ७८ ॥
 उत्तराशा तदा देवि पूर्वाशैव व्यवस्थिता ।
 पश्चिमाशामुखो देवि यदा चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ७९ ॥
 पश्चिमाशा तदा देवि पूर्वाशैव व्यवस्थिता ।
 दक्षिणाशामुखो देवि यदा चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ८० ॥
 दक्षिणाशा ततो देवि पूर्वाशैव न संशयः ॥ ८१ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुरेश्वरीपूजाक्रमविधिर्नाम चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

कुमारीकम आख्यातो मुद्रासनसमन्वितः ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि बलिदानादिकं विमो ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच—

धूपं विस्तारयेत्सम्यङ्मूलमन्त्रं हृदि स्मरन् ।
 वनस्पतिसोत्पन्नो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः ॥ २ ॥
 आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ।
 अनेन मनुना देवि देव्यै धूपं निवेदयेत् ॥ ३ ॥
 सुप्रकाशो महादीपः सर्वत्रतिमिरापहः ।
 सबाह्याभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ ४ ॥
 तथैव दीपमन्त्रोऽयं विद्यान्ते परमेश्वरि ।
 आरात्रिकं ततः कुर्यात्सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ ५ ॥
 सौवर्णे राजते कांस्ये स्थालके परमेश्वरि ।
 कुङ्कुमेन लिखेत्पद्मं वसुपत्रं मनोहरम् ॥ ६ ॥

मनःकल्पितरूपं वा त्रिपुरायै निवेदयेत् ।

हेमपात्रगतं दिव्यं परमाब्जं सुसंस्कृतम् ॥ २२ ॥

पञ्चधा षड्रसोपेतं गृहाण परमेश्वरि ।

विद्यान्ते परमेशानि नैवेद्यमनुरीरितः ॥ २३ ॥

परिषिच्य ततो देवि नित्यहोमं समाचरेत् ।

मूलमन्त्रेण देवेशि हुनेत्पञ्चाऽऽहुतीः क्रमात् ॥ २४ ॥

प्राणापानौ तथा व्यान उदानश्च समानकः ।

एतत्स्वरूपं जानीयादाहुतीनां च पञ्चकम् ॥ २५ ॥

षडाहुतीः षडङ्गेन नित्यहोमोऽयमीरितः ।

नित्यहोमविधिं कृत्वा बलिदानविधिं चरेत् ॥ २६ ॥

ईशाने च तथाऽऽग्नेये नैऋत्ये च तथा प्रिये ।

वायव्ये क्रमतो देवि मण्डलानां चतुष्टयम् ॥ २७ ॥

श्रीचक्रमभितो देवि त्रिकोणं व्योम चाऽऽलिखेत् ।

पूर्वमन्त्रैः समभ्यर्च्य बटुकादिभिरद्रिजे ॥ २८ ॥

एषेहि देवि पुत्रान्ते बटुकान्तेऽथ नाथ च ।

कपिलान्ते जटामार भासुरान्ते त्रिनेत्र च ॥ २९ ॥

ज्वालामुख च सर्वान्ते विघ्नान्नाशय नाशय ।

सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्य द्विधापदम् ॥ ३० ॥

बह्निजायान्वितो मन्त्रो बटुकस्व उदाहृतः ।

अनेन विधिना देवि बटुकस्य बलिं प्रिये ॥ ३१ ॥

ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा

पाताल्ले वाऽनले वा सलिलववनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा ॥

क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन

प्रीता देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पान्तु वीरिन्द्रवन्द्याः ॥ ३२ ॥

एतदन्ते महेशानि यांवीजं योगिनी ततः ।

भ्यः स्वाहा सर्ववर्णान्ते योगिनीपदमालिखेत् ॥ ३३ ॥

कवचं चास्त्रमालिख्य बह्निजायां पुनर्लिखेत् ।

अनेन मनुना देवि योगिनीनां बलिं हरेत् ॥ ३४ ॥

षड्दीर्घस्वरसंमिश्रं क्षकारं विलिखेत्प्रिये ।

स्थानक्षेत्रपदं पालधूपदीपादि चाऽऽलिखेत् ॥ ३५ ॥

सहितं बलिमालिख्य गृह्य गृह्ण ततो वदेत् ।

बह्निजायान्वितो मन्त्रः क्षेत्रपालस्य सुन्दरि ॥ ३६ ॥

अनेन मनुना देवि क्षेत्रपालबलिः स्मृतः ।

गांगीगुंत्रयमालिरूपं केन्तं गणपतिं ततः ॥ ३७ ॥

वरान्ते वरदान्ते च सर्वान्ते जनमालिखेत् ।

मे वशं चाऽऽनय प्रोच्य सर्वोपपदमालिखेत् ॥ ३८ ॥

चारान्ते सहितं चोक्त्वा बलिं गृह्ण द्विधापदम् ।

वह्निजायान्वितो मन्त्रो गणपस्य बलिं हरेत् ॥ ३९ ॥

वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां बटुकस्य बलिं हरेत् ।

तर्जन्यनामिकां चैव मध्यमोपरि योजयेत् ॥ ४० ॥

योन्याकारेण वामेन योगिनीनां बलिर्भवेत् ।

*अङ्गुष्ठमध्यमानाम(मा) योन्याकारेण योजयेत् ॥ ४१ ॥

वाममुष्टिं विधायाऽऽतौ तर्जनीं सरलां कुरु ।

अनया मुद्रया देवि क्षेत्रपालबलिर्भवेत् ॥ ४२ ॥

तथा मुष्टेस्तु मध्यस्थामङ्गुलीं दण्डवत्कुरु ।

गैजतुण्डा महामुद्रा गणपस्य बलिर्भवेत् ॥ ४३ ॥

अथ वा वामभागे तु मण्डलं चैकमालिखेत् ।

तत्रैव बलिदामं तु कुर्यात्सर्वार्थसिद्धये ॥ ४४ ॥

×आत्मविद्यां शिवैस्त्वैर्गुरुं संतर्प्य देवताम् ।

संतोष्याऽऽनन्दसहितः सर्वकर्माणि साधयेत् ॥ ४५ ॥

अनेन विधिना देवि पूजयेत्परमेश्वरीम् ।

पञ्चासिंहासनोन्नद्धां परमानन्दरूपिणीम् ॥ ४६ ॥

पञ्चासिंहासनोन्नद्धां चित्कलां चिन्तयेत्तदा ।

वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेत्प्रिये ॥ ४७ ॥

तर्पणं तु तथा कुर्यात्सर्वसौभाग्यवान्भवेत् ॥ ४८ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यावन्त्रे त्रिपुरेश्वरीयजनविधिनाम पञ्चमः पटलः ॥५॥

अथ षष्ठः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच--

पञ्चासिंहासनगता कथं सा त्रिपुरा परा ।

कथयस्व महेशान कथं सिंहासनं भवेत् ॥ १ ॥

* इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति । × अं श्लोकः ख. पुस्तके नोपन्यते ।

१ क. रु। ह्येन्तं । २ क. का मध्ये म । ३ क. राजमुण्डा । ४ ख. सनानन्दा प ।

ईश्वर उवाच--

यथा श्रीत्रिपुरा बाला तथा त्रिपुरभैरवी ।
 संपत्प्रदा नाम तस्याः शृणु निर्मलमानसे ॥ २ ॥
 शिवचन्द्रौ वह्निसंस्थौ वाग्भवं तदनन्तरम्)
 कामराजं तथा देवि शिवचन्द्रान्वितं ततः ॥ ३ ॥
 पृथ्वीबीजान्तवह्न्याढ्यं तार्क्ष्यं शृणु वल्लभे ।
 =शक्तिबीजे महेशानि शिवं वह्निं च योजयेत् ॥ ४ ॥
 व्योमादिवह्निसंस्थं तु विशेषं शृणु वल्लभे ।
 कुमार्याः परमेशानि हित्वा सर्गं तु बैन्दवम् ॥ ५ ॥
 त्रिपुरा भैरवी देवी महासंपत्प्रदा प्रिये ।
 अनया सदृशी विद्या त्रिषु लोकेषु दुर्लभा ॥ ६ ॥
 ब्रह्मानन्दमयी साक्षात्सर्वसाम्राज्यदायिनी ।
 ध्यानमस्थाः प्रवक्ष्यामि महासंपत्प्रदं प्रिये ॥ ७ ॥
 आताम्रार्कसहस्राभां स्फुरच्चन्द्रजटशिखाम् ।
 किरीटरत्नविलसाच्चित्राचित्रितमौक्तिकाम् ॥ ८ ॥
 स्रवद्गुधिरपङ्कजढ्यमुण्डमालावलीयुताम् ।
 नयनत्रयशोभाढ्यां पूर्णेन्दुवदनान्विताम् ॥ ९ ॥
 मुक्ताहारलताराजत्पीनान्तघनस्तनीम् ।
 *त्रिवलीखाचितालश्रां नानाभरणभूषिताम् ॥ १० ॥
 रक्ताम्बरपरीधानां यौवनोन्मत्तरूपिणीम् ।
 पुस्तकं चामयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकाम् ॥ ११ ॥
 वरदानरतां नित्यं महासंपत्प्रदां स्मरेत् ।
 न्यासपूजादिकं सर्वं कुमार्या इव सुव्रते ॥ १२ ॥
 त्रिपुरा भैरवी देवी पञ्चासिंहासनान्विता ।
 प्रथमं शृणु देवेशि ब्रह्मा वृष्टिकरो यदा ॥ १३ ॥
 निश्चेतनोऽपि देवेशि तदा त्रिपुरदेवताम् ।
 समाराध्याभवत्कर्ता सृष्टेस्तु परमेश्वरि ॥ १४ ॥
 ब्रह्माणं तं समाराध्य तपसा महता प्रिये ।
 शकोऽभूद्देवराजोऽयं पूर्वस्यां दिशि पालकः ॥ १५ ॥

= इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति । * इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति ।

१ फ. गभवे त । २ ख. भित्वा । ३ ख. टाकुलम् । ४ ख. म । वमद्गु । ५ क. क्षा
हि तां स ।

तदा प्रेसन्ना त्रिपुरा पूर्वसिंहासनस्थिता ।
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पूर्वसिंहासनस्थिताम् ॥ १६ ॥
 वाग्भवं बीजमुच्चार्य जीवमाणसमन्विताम् ।
 सकला भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्धृतम् ॥ १७ ॥
 जीवं प्राणं वह्निसंस्थं शक्रस्वरविभूषितम् ।
 विसर्गाद्व्यं महेशानि विद्या त्रैलोक्यमातृका ॥ १८ ॥
 त्रैलोक्यमोहनी देवि परब्रह्मचिदात्मिका ।
 चैतन्यभैरवी नाम चेतना निष्कले शिवे ॥ १९ ॥
 उद्यन्द्वास्वत्सहस्राभां नानालंकारभूषिताम् ।
 भुक्तोज्ज्वलसच्चन्द्रलेखां रक्ताम्बरान्विताम् ॥ २० ॥
 पाशाङ्कुशधरां नित्यां वामहस्तकपालिनीम् ।
 वरदाभयशोभाढ्यां पीनोन्नतघनस्तनीम् ॥ २१ ॥
 एवं ध्यात्वा भजेद्देवीं पूर्वसिंहासनस्थिताम् ।
 द्विरावृत्त्या षडङ्गानि न्यसेत्सर्वाङ्गलक्षणम् ॥ २२ ॥
 यन्त्रमस्य^१: प्रवक्ष्यामि देवि त्रैलोक्यमोहनम् ।
 त्रिकोणं चैव षट्कोणं वसुपत्रं वरानने ॥ २३ ॥
 चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ।
 तत्राऽऽवाह्य महादेवीं पूर्ववत्परमेश्वरीम् ॥ २४ ॥
 मुद्राः प्रदर्शयेत्पश्चात्परिवारार्चनं यजेत् ।
 प्रथमावरणं देवि षडङ्गानां तु पूर्ववत् ॥ २५ ॥
 रत्यादिकास्ततः पूज्याः पूर्ववत्परमेश्वरि ।
 अग्रे वसन्तं वामे तु कामदेवं वरानने ॥ २६ ॥
 चापं दक्षिणकोणे च बाणान्पूर्ववदक्षिणे ।
 डाकिनीं राकिनीं चैव लाकिनीं काकिनीं तथा ॥ २७ ॥
 शाकिनीं हाकिनीं देवि पश्चिमादिक्रमाद्यजेत् ।
 अनङ्गकुसुमा मुख्या वसुपत्रेण पूर्ववत् ॥ २८ ॥
 परमृतसारसौ चैव शक्रमेघाह्वयौ पुनः ।
 अपाङ्गम्भूलविलासौ च हावभावौ प्रपूजयेत् ॥ २९ ॥
 इन्द्राद्या लोकपालास्तु क्रमेण परिपूजयेत् ।
 पूर्वसिंहासने देवि कथिता वीरवन्दिता ॥ ३० ॥

कामेश्वरी च रुद्राणां पूर्वसिंहासनस्थिता ।
 एतस्या एव विद्याया बीजद्वयमुदाहृतम् ॥ ३१ ॥
 तदन्ते परमेशानि नित्याक्लिञ्चे मदद्रवे ।
 एतस्या एव तार्तीयं रुद्राणां परमेश्वरि ॥ ३२ ॥
 पूजाध्यानादिकं देवि चैतन्योयाश्च पूर्ववत् ।
 त्रिकोणे तु विशेषोऽस्ति कथयामि तवानवे ॥ ३३ ॥
 अग्रकोणक्रमेणैव नित्यां क्लिञ्चां मदद्रवाम् ।
 षडङ्गावरणात्पश्चात्पूजयेत्सर्वसिद्धये ॥ ३४ ॥
 अनेनैव प्रकारेण पूर्वसिंहासनस्थिताम् ।
 त्रिपुरां भैरवीं देवीं पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ ३५ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे पूर्वसिंहासनकथनं नाम षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥

अथ सप्तमः पटलः ।

इश्वर उवाच—

एतामाराध्य देशेति महात्रिपुरभैरवीम् ।
 पालकोऽभून्निश्चलोऽपि प्रेतत्वात्सुरवन्दिते ॥ १ ॥
 योगनिर्द्राछलाद्देवि प्रेतत्वं तस्य निश्चलम् ।
 तद्ध्यानेन स्वयं शक्तिरभूत्कुवलयक्षणे ॥ २ ॥
 तामाराध्य महाविष्णुर्घोरेण मुखेन च ।
 त्रिपुरो निर्जितो देवि त्रैलोक्यभयकारकः ॥ ३ ॥
 तदा सिंहासने प्रौढा दक्षिणे परमेश्वरि ।
 मन्त्रं तस्याः प्रवक्ष्यामि रिपुभारनिरुन्तनम् ॥ ४ ॥
 शिवचन्द्रौ मादनान्तं पान्तं वह्निसमन्वितम् ।
 शक्तिभिर्जं बिन्दुनादकलाढ्यं वाग्भवं प्रिये ॥ ५ ॥
 संपत्प्रदाया भैरव्याः कामराजं तदेव हि ।
 सदाशिवस्य बीजं तु सिंहासनगतस्य च ॥ ६ ॥
 एषा विद्या महेशानि वर्णितुं केन शक्यते ।
 ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि रिपुभारनिरुन्तनम् ॥ ७ ॥

उद्यत्सूर्यसहस्राभां चन्द्रचूडां त्रिलोचनाम् ।
 नानालंकारसुभगां सर्ववैरिनिकृन्तनीम् ॥ ८ ॥
 स्रवद्रुधिरमुण्डालिकलितां रक्तवाससम् ।
 त्रिशूलं डमरुं चैव खड्गं खेटकमेव च ॥ ९ ॥
 पिनाकं च शरान्देवि पाशाङ्कुशयुगं क्रमात् ।
 पुस्तकं चाक्षमालां च शिवासिंहासने स्थिताम् ॥ १० ॥
 एवं ध्वात्वा महेशानि पूजामण्डलमोरभेत् ।
 त्रिकोणं चैव वृत्तं च वृत्ताष्टदलं नीरजम् ॥ ११ ॥
 वृत्तं भूसदनोपेतमेषा त्रिपुरयन्त्रिका ।
 वामां ज्येष्ठां च रौद्रीं च कालीं च वरलोचने ॥ १२ ॥
 कलाढ्यां च बलाढ्यां च यजेद्विकरिणीं प्रिये ।
 बलप्रमथिनीं चैव सर्वभूतान्तमावदेत् ॥ १३ ॥
 दमनीं च तथाऽर्चित्वा मनोन्मनीपदान्विताम् ।
 एवं पीठं समभ्यर्च्य ततः सिंहासनं यजेत् ॥ १४ ॥
 अघोरविद्यारूपं तु महापापनिकृन्तनम् ।
 अघोरे वाग्भव^१ं देवि घोरे तु भुवनेश्वरीम् ॥ १५ ॥
 घोरघोरतरेभ्यश्च विलिख्य सुरवन्दिने ।
 सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो देव्या बीजयुगं लिखेत् ।
 नमस्तेऽस्तुपदं कुर्याद्द्रुद्ररूपे हस्तौ लिखेत् ॥ १६ ॥
 त्रिंशद्भिश्च त्रिभिर्वर्णैर्विद्येयं कथिता प्रिये ।
 अनेन मनुना देवि यजेत्सिंहासनं बुधः ॥ १७ ॥
 आवाहनादिकं कुर्यात्क्रमार्चनमतः परम् ॥
 आदावङ्गावृत्तिर्देवि द्विरावृत्त्याऽङ्गपूजनम् ॥ १८ ॥
 रत्यादित्रयमभ्यर्च्य तथाऽनङ्गादिका यजेत् ।
 नाहम्यादियुगं संपूज्य वसुपत्रेषु मातृकाः ॥ १९ ॥
 भूमिन्वे लोकपालांश्च सायुधान्परमेश्वरि ।
 द्वितीयसिंहासनगां पूजयेद्द्रुद्रभैरवीम् ॥ २० ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे द्वितीयसिंहासने रुद्रभैरवीयजनं नाम

सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

१ ख. च विष्णुसिं । २ ख. माचरेत् । ३ ख. लमाद्रिजे । वृ । ४ ख. भूमण्डलावी-
 जमे । ५ ख. तथा यष्टवा म । ६ क. वं चोक्त्वा अघोरे भु । ७ क. रे रम्ये शर्वे सर्वा-
 धिदेवते । न । ८ ख. दिसंकल्पक ।

अथाष्टमः पटलः ।

ईश्वर उवाच—

पश्चिमे भैरवी देवी' षट्कूटा परमेश्वरी ।
 यत्स्फूर्त्या स शिवो देवि सृष्टिसंहारणक्षमः ॥ १ ॥
 डाकिनीराकिनीबीजे लाकिनीकाकिनीयुगात् ।
 बीजे आहत्य देवेशि योजयेच्चन्द्रसूर्ययोः ॥ २ ॥
 आद्यमैकारसंयुक्तमन्यदीकारमण्डितम् ।
 शकस्वरैसमायुक्तं तार्तीयं बीजमालिखेत् ॥ ३ ॥
 बिन्दुनादकलाक्रान्तं तृतीयं शैलसंभवे ।
 एषा विद्या महेशानि रुद्रसिंहासने स्थिता ॥ ४ ॥
 ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतनिकृन्तनम् ।
 बालसूर्यप्रभां देवीं जपाकुसुमसंनिभाम् ॥ ५ ॥
 मुण्डमालावलीरम्यां बालसूर्यसमांशुकाम् ।
 सुवर्णकलशाकारपीनोजतपयोधराम् ॥ ६ ॥
 पाशाङ्कुशौ पुस्तकं च दधानां जपमालिकाम् ।
 एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं मानसैरुपचारकैः ॥ ७ ॥
 द्विरावृत्त्या षडङ्गानि विधाय परमेश्वरि ।
 यन्त्रमस्या वरारोहे त्रिकोणं तत्पुटं लिखेत् ॥ ८ ॥
 बहिरष्टदलं पद्मं रविपत्रं^१ समालिखेत् ।
 चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ ९ ॥
 षडङ्गवरणं देवि पूर्ववत्पूजयेत्प्रिये ।
 रत्यादित्रितयं देवि त्रिकोणे परिपूजयेत् ॥ १० ॥
 डाकिन्याद्यास्तु षट्कोणे वसुपत्रे ततः परम् ।
 ब्राह्म्यादियुगले पश्चाद्रविपत्रे ततः परम् ॥ ११ ॥
 बालाद्याः पीठशक्तीस्तुः वाभाद्याः पूजयेत्प्रिये ।
 चतुरस्रे लोकपालान्सायुधान्परमेश्वरि ॥ १२ ॥
 एवं पूजाविधिं कुर्याद्भोगमोक्षफलप्राप्तये ।
 अनेनैव विधानेन नित्याख्यां भैरवीं यजेत् ॥ १३ ॥

१ क. देवि ष । २ ख. युगम् । झी । ३ ख. रक्ताद्देवि ता । ४ ख. न्तं त्रितयं
 सै । ५ ख. तघनस्तनीम् । ६ ख. त्रं ततो लि । ७ ख. फलप्रदम् । अ ।

सर्वसौभाग्यदां नित्यां सर्वसाम्राज्यदायिनीम् ।

एतस्या एव विद्यायाः षड्वर्णान्क्रमनः स्थितान् ॥ १४ ॥

विपरीतान्वेद प्रौढे विद्येयं भोगमोक्षदा ।

नित्याख्या भैरवी देवि रिपुभारानिहन्तनी ॥ १५ ॥

न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे पश्चिमसिंहासनकथनं नामाष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

अथ नवमः पटलः ।

ईश्वर उवाच -

शृणु देवि महाविद्यां चिन्तितेष्टफलप्रदाम् ।

यस्या विज्ञानमात्रेण भुवनाधिपतिर्भवेत् ॥ १ ॥

हंसोद्यं वाग्भवं चाऽऽद्यं हसकान्ते सुरेश्वरि ।

भूवीजं भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्धृतम् ॥ २ ॥

शिवचन्द्रौ महेशानि शक्रस्वरविभूषितम् ।

विन्दुनादकलाक्रान्तं तृतीयं बीजमुद्धृतम् ॥ ३ ॥

एषा विद्या महेशानि भुवनेश्वरभैरवी ।

मध्यबीजेन देवेशि षड्दर्धिस्वरभेदिना ॥ ४ ॥

षडङ्गानि प्रविन्यस्य ध्यायेद्देवीं चतुर्भुजाम् ।

जपाकुसुमसंकाशां दाडिर्माकुसुमप्रभाम् ॥ ५ ॥

चन्द्ररेखाजटाजूटां त्रिनेत्रां रक्तवाससम् ।

नानालंकारसुभगां पीनोन्नतघनस्तनीम् ॥ ६ ॥

पाशाङ्कुशवराभीतीधारयन्तीं शिवां स्मरेत् ।

एवं ध्यात्वाऽर्चयेद्देवीं यन्त्रोद्धारं च पूर्ववत् ॥ ७ ॥

चैतन्यभैरवी देवी यन्त्रवत्परमेश्वरि ।

सिंहासनं समभ्यर्च्य परिवारार्चनं यजेत् ॥ ८ ॥

षडङ्गावरणं देवि पूर्ववत्परिपूजयेत् ।

रत्याद्याः पूजयेद्देवि त्रिकोणे तदनन्तरम् ॥ ९ ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च पूज्यास्तत्रैव सुन्दरि ।

डाकिन्याद्यास्तथा पूज्या वसुपत्रे ततः परम् ॥ १० ॥

अनङ्गकुसुमाद्याश्च बालाद्यादियुगले ततः ।
 भूमिम्बे लोकपालांश्च बटुकाद्यांश्च पूजयेत् ॥ ११ ॥
 योगिनीनां चतुःषष्टिं पूजयेत्सुरवन्दिते ।
 सदाशिवसखा यस्मात्कुबेरः परमेश्वरि ॥ १२ ॥
 येनेयं प्रार्थिता देवी राजराजस्ततो भवेत् ।
 तेनैव प्रार्थिता विद्या गौरी गौरफलप्रदा ॥ १३ ॥
 अन्नपूर्णेश्वरी नाम सर्वसंपत्प्रदा सताम् ।
 अनया विद्यया देवि कुबेरो धननायकः ॥ १४ ॥
 लोकपालेषु सर्वेषु धनरत्नादिपूर्णता ।
 तथाऽन्नपूर्णता तस्मिन्सुस्थिराऽस्याः प्रसादतः ॥ १५ ॥
 अन्नपूर्णा महादेवि साक्षात्कामदुघाऽद्रिजे ।
 मन्त्रमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ १६ ॥
 तारं च भुवनेशानीं श्रीबीजं कामराजकम् ।
 हृदन्ते भगवत्यर्णां माहेश्वरि पदं लिखेत् ॥ १७ ॥
 अन्नपूर्णेश्वरिजाया च विद्येयं विंशदक्षरी ।
 अनया सदृशी विद्या सिद्धिदा नास्ति भूतले ॥ १८ ॥
 भुवनेशा महेशानि षड्दीर्घस्वरभिन्नया ।
 षडङ्गानि महेशानि च्छन्दोन्यासादनन्तरम् ॥ १९ ॥
 ऋषिर्ब्रह्माऽस्य मन्त्रस्य पङ्क्तिश्छन्दो वरानने ।
 अन्नपूर्णेश्वरी देवि देवता परिकीर्तिता ॥ २० ॥
 बीजं च भुवनेशानि श्रीबीजं शक्तिरुच्यते ।
 कीलकं कामराजं स्यात्षडङ्गानन्तरं ततः ॥ २१ ॥
 *एकमेकं पुनश्चैकं पुनरेकं द्वयं चतुः ।
 चतुश्चतुस्तथा द्वाभ्यां पदान्येतानि पार्वति ॥ २२ ॥
 पदानि नव देवेशि नव द्वारेषु विन्यसेत् ।
 मूर्धादिगुदपर्यन्तं पुनस्तेषु वरानने ॥ २३ ॥
 गुदादिब्रह्मरन्धान्तं पदानां नवकं न्यसेत् ।
 ब्रह्मरन्धास्यहृदयमूलाधारेष्वनुक्रमात् ॥ २४ ॥

* अयं श्लोकः स्व. पुस्तके नास्ति ।

१ स्व. देवी दे ।

चतुर्वीजानि विन्यस्य स्वरेष्वन्यान्प्रविन्यसेत् ।
 गोलकं च ततो देवि विन्यस्य विधिवत्प्रिये ॥ २५ ॥
 प्राणायामं प्रकुर्वीत पूजामण्डलमालिखेत् ।
 त्रिकोणं च चतुःपत्रं वसुपत्रं ततः परम् ॥ २६ ॥
 कलापत्रं च भुविम्बं चतुर्द्वारं समालिखेत् ।
 सिंहासनस्य परितः पीठदेवीः समर्चयेत् ॥ २७ ॥
 सिंहासने दक्षिणे तु कथिताः पीठनायकाः ।
 ता एव पूजयेत्पीठे वामाद्याः परमेश्वरि ॥ २८ ॥
 जया च विजया चैव अजिता चापराजिता ।
 नित्या विलासिनी दोग्ध्री अवोरा मङ्गलात्मिका ॥ २९ ॥
 नवमी परमेशानि सिंहासनसमीपगाः ।
 समावाह्य यजेद्देवीं ध्यानं कुर्वन्समाहितः ॥ ३० ॥
 तप्तकाञ्चनवर्णाभां बालेन्दुकृतशेखराम् ।
 नवरत्नप्रभादीप्तमुकुटां कुङ्कुमारुणाम् ॥ ३१ ॥
 चित्रवस्त्रपरीधानां मदिराक्षीं त्रिलोचनाम् ।
 सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतघनस्तनीम् ॥ ३२ ॥
 गोक्षीरधामधवलं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ।
 प्रसन्नवदनं शान्तं नीलकण्ठविजितम् ॥ ३३ ॥
 कपर्दिनं स्फुरत्सर्पभूषणं कुन्दसंनिभम् ।
 नृत्यन्तमतिसहैष्टं दृष्ट्वाऽऽनन्दमयीं पराम् ॥ ३४ ॥
 सानन्दमुद्यल्लोलाक्षीं मेखलाढयनितम्बिनीम् ।
 अञ्जानरतां नित्यां भूमिश्रीभ्यामलंकृताम् ॥ ३५ ॥
 एवं ध्यात्वा यजेद्देवि षडङ्गावरणं यजेत् ।
 अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्ष्वङ्गपूजनम् ॥ ३६ ॥
 अथ वक्ष्ये महेशानि त्रिकोणस्य च पूजनम् ।
 तारं प्रासादवीजं च हृच्छिवाय ततः परम् ॥ ३७ ॥
 सप्ताक्षरी महाविद्या त्वनया देवि पूजयेत् ।
 नृत्यन्तमीश्वरं देवि त्रिकोणाग्रे सुरेश्वरि ॥ ३८ ॥
 अञ्जमः पद्माभाष्य ततो भगवते पदम् ।
 ततो वराहरूपाय भूर्भुवःस्वःपतिं तथा ॥ ३९ ॥

डेन्तं च भूपतिं च त्वं मे देहीति च दापय ।
 वह्निजायान्वितो मन्त्रो वराहस्य वरानने ॥ ४० ॥
 अनया विद्यया देवि वामकोणे प्रपूजयेत् ।
 अँनमःपदमाभाष्य डेन्तं नारायणं लिखेत् ॥ ४१ ॥
 नारायणं दक्षकोणे क्रमेण परिपूजयेत् ।
 वामदक्षिणयोः पूजये भूश्रियौ परमेश्वरि ॥ ४२ ॥
 एकेन मनुना देवि कथयामि तवाचने ।
 अँनमो हि पदं चान्नं मे देहन्नाधिपान्तके ॥ ४३ ॥
 तथैवमानं संलिख्य प्रदापय ततः परम् ।
 वह्निजायान्वितो मन्त्रः संपुटीकृत्यं योजयेत् ॥ ४४ ॥
 ग्लौमात्मकेन रमया वामदक्षिणयोः क्रमात् ।
 ततश्चतुर्दले पूज्या पश्चिमादिक्रमेण तु ॥ ४५ ॥
 तारेणं परविद्यां च भुवनेशीं तदात्मना ।
 कमलां रमया भद्रे कोनेन सुभगां यजेत् ॥ ४६ ॥
 वसुपत्रे महेशानि ब्राह्मचाद्याः पश्चिमादितः ।
 षोडशारे परेशानि चन्द्रनण्डलरूपिणीः ॥ ४७ ॥
 कलाः षोडश संपूज्याः पश्चिमादिक्रमेण हि ।
 अमृता मानसी पुष्टिस्तुष्टिः प्रीती रतिस्तथा ॥ ४८ ॥
 श्रीश्च ह्रीश्च त्वं रात्रिज्योत्स्नां हैमवती तथा ।
 छाया च पूर्णिमा नित्या अमावास्या च षोडशी ॥ ४९ ॥
 शेषवर्णैः प्रपूज्यास्तु अन्नपूर्णान्तशब्दकाः ।
 चतुरस्रे लोकपालान्क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ५० ॥
 इत्युत्तरपतेः समरूपजीवान्नसुवर्णदा ।
 स्वशक्त्या या करोत्येव राजराजं धनाधिपम् ॥ ५१ ॥
 सिद्धिपदा सिद्धिविद्या ममाप्यन्नप्रदा मिये ।
 भुवनेश्वरमैख्या भेदान्तरमथोच्यते ॥ ५२ ॥
 सहाद्या सैव देवेशि तदा सा सकलेश्वरी ।
 ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्या एव पार्वति ॥ ५३ ॥

क. वे । अन्नं महिपदं । २ क. स्व. तथैव । ३ क. त्वं पूज । ४ स्व. पूजां प । ५
 क. ण पुर । ६ स्व. सुधा । ७ स्व. तन्ना हेमाव । ८ क. र्णास्तु शब्दितः । च । ९ क.
 इत्येवं पूजनेत्सम्य ।

उत्तरस्यां वरारोहे सिंहासनमिदं दिशि ।
 संपत्पदा भैरवी च विद्धि कौलेशभैरवी ॥ ५४ ॥
 हसराद्या भैरवी सा त्रिषु बीजेषु पार्वति ।
 इयं तु सहाराद्या स्यात्पूजाध्यानादिकं तथा ॥ ५५ ॥
 एतस्या एव विद्याया आद्यन्ते रेफवर्जिते ।
 तदेयं परमेशानि नाम्ना सकलभैरवी ॥ ५६ ॥
 संपत्पदा भैरवी च ध्यानपूजादिकं प्रिये ।
 पञ्चसिंहासनमयी महानिपुरभैरवी ॥ ५७ ॥
 चतुराम्नायविद्याभिर्मान्यं सिंहासनं प्रिये ।
 हस्तीमात्मकमुच्चार्य सङ्क्षिमात्मकमद्रिजे ॥ ५८ ॥
 शक्तिः सकलह्रीमन्ते चतुर्वीजमुदाहृतम् ।
 श्रीबीजं कुरु तार्क्यं नित्यां वेदाक्षरी भवेत् ॥ ५९ ॥
 उन्मनी नाम विद्येयं भोगभोक्षफलपदा ।
 पूर्वाम्नाये महाविद्या दक्षिणाम्नाय उच्यते ॥ ६० ॥
 वाग्भवं बीजमुच्चार्य क्लिप्ते कामस्य बीजकम् ।
 मदद्रवे कुले हसौ विद्येयं भोगिनी प्रिये ॥ ६१ ॥
 दक्षिणामात्रायविद्येयं पश्चिमात्राय उच्यते ।
 वाग्भवं च परा श्रीञ्च हसखफरेमिति प्रिये ॥ ६२ ॥
 हसौ भस्तास्ततो देवि पञ्चैते प्रणवाः स्मृताः ।
 भगवत्यम्ब आलित्य पृथक्पदमथेश्वरि ॥ ६३ ॥
 चतुर्थं प्रणवं चैव हसखफरेमिति प्रिये ।
 कुब्जिके चैव हसां च हसीं हसौ ततः परम् ॥ ६४ ॥
 अघोरे चैव घोरे च त्वघोरमुखि चाऽऽलित्वेत् ।
 हसां हसीं किण्विद्वं विच्चे द्वानि शदक्षरी ॥ ६५ ॥
 पूर्वोक्तैः प्रणवैर्देवि संपुटीकृत्य संस्मरेत् ।
 कुब्जिकेयं महाविद्या पश्चिमात्रायदेवता ॥ ६६ ॥
 खफरेमात्मकमुच्चार्य महाचण्डपदं लिखेत् ।
 योगेश्वरीपदं पश्चाद्विद्येयं कालिका प्रिये ॥ ६७ ॥

१ ख. रवी च । २ क. च सिद्धि कौ । ३ ख. क्तिः कदाभ्यामन्ते च तुर्य बी । ४
 ख. विद्या । ५ क. त । ऊर्मिणी कामवि । ६ ख. यमुच्य ७ क. इव सहस्र । ८ ख.
 हस्रभौ च त । ९ ख. त । च्छां च च्छ्रीं च कि ।

उत्तरोन्नायविद्येयं नाम्ना कालीति विश्रुता ।

एताभिः परमेशानि पूज्यं सिंहासनं सदा ॥ ६८ ॥

इति श्रीमञ्जानार्णवे नित्यातन्त्रे सिंहासनविधाविधानं नाम नवमः पटलः ॥ ९ ॥

अथ दशमः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

त्रिपुरा द्विविधा देव भवता प्रकटी कृता ।

त्रिविधेति यदुक्तं तत्प्रकटी कुरु शंकर ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच—

परं ब्रह्मस्वरूपं यन्नादविन्दुत्रयात्मकम् ।

शिवशक्तिमयं तत्तु कथयामि तवानघे ॥ २ ॥

व्याप्य तिष्ठति विश्वं सा शिवं च परमेश्वरि ।

पूर्वं गुणैस्तु कथिता शिवशक्त्यात्मकं शृणु ॥ ३ ॥

हकारादिसकारान्ता मातृका शक्तिरव्यया ।

हकारः परमेशानि केवलं शिव उच्यते ॥ ४ ॥

आद्यन्ताक्षरभावेन तदाऽहं सकलात्मकः ।

यदुच्यते मातृकोर्णैस्तत्सर्वमहमीश्वरि ॥ ५ ॥

हकारः परमेशानि शून्यरूपी सदाऽव्ययः ।

सकारः शक्तिरूपत्वात्परावाची विसर्गवान् ॥ ६ ॥

उत्पत्तेः कारणं यस्माच्छक्तिरित्यभिधीयते ।

आत्मानं दर्शयेद्योगः सोऽहंशब्देन सुन्दरि ॥ ७ ॥

विन्दुत्रयसमायोगान्महात्रिपुरसुन्दरी ।

नादरूपेण सा देवी हकारार्धस्वरूपिणी ॥ ८ ॥

हकारः परमेशानि शिवरूपी यतस्तदा ।

तस्यार्धाङ्गं महाशक्तिर्हकारार्धस्वरूपिणी ॥ ९ ॥

अत एव महाविद्या महात्रिपुरसुन्दरी ।

नित्येति कथ्यते देवि चित्कला परमेश्वरी ॥ १० ॥

श्रीगुरोः रूपया भद्रे संपदायकुलान्वितः ।
 प्रातरुत्थाय देवेशि गुरुं नत्वा स्वनामभिः ॥ ११ ॥
 संध्यास्नानादिकं देवि विधाय मनुवित्तमः ।
 सर्वशृङ्गारवेषाढ्यः कर्पूरघुसृणादिभिः ॥ १२ ॥
 महाहैश्वन्दनाद्यैश्च दीप्ताङ्गः कुङ्कुमारुणः ।
 नवरत्नविभूषाढ्यो रक्ताम्बरविराजितः ॥ १३ ॥
 ताम्बूलरागवदनो मंदिरानन्दमानसः ।
 यागमन्दिरमागत्य लाक्षाचित्रविचित्रितम् ॥ १४ ॥
 अनेकधूपबहलं पुष्पप्रकरपूरितम् ।
 गोमयेन च संलिप्तं चारुपुष्पवितानितम् ॥ १५ ॥
 मनोहरे मृदुलक्षण आसने उपविश्य तु ।
 मन्त्रोद्धारं प्रकुर्वीत सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ १६ ॥
 आद्यं वाग्मवमुच्चार्य कामराजं द्वितीयकम् ।
 कुमार्यास्तु तृतीयं तु त्रिपुरा परमेश्वरि ॥ १७ ॥
 करशुद्धिकरी विद्या प्रथमा *परमेश्वरि ।
 कुमारी तु द्वितीया स्यात्त्रिपुरेशी महेश्वरि ॥ १८ ॥
 त्रिपुरेश्यादिमं त्यक्त्वा भुवनेशीं परिक्षिपेत् ।
 अनयाऽऽत्मासनं दद्यात्त्रिपुरेश्या षडङ्गकम् ॥ १९ ॥
 त्रिपुरेशी महेशानि त्रिवीजा हस्थिता यदा ।
 चक्रासनं तां देवि विद्धि त्रिपुरवासिनीम् ॥ २० ॥
 त्रिपुरेशी महेशानि वाग्भवे कामराजके ।
 शिवचन्द्रसमायुक्ता तार्त्वीये शिवरूपिणी ॥ २१ ॥
 सर्वमन्त्रासनगता त्रिपुरा श्रीरिथं प्रिये ।
 आत्मासनगतायास्तु हित्वा तार्त्वीयमद्रिजे ॥ २२ ॥
 बलेर्मात्मकमारोप्य साध्यसिद्धासनस्थिता ।
 (× त्रिपुरामालिनी प्रोक्ता सिद्धाख्यां त्रिपुरां शृणु ॥ २३ ॥

* एतस्याग्रे क. ग, पुस्तकयोः 'श्री वीजं च तृतीयं तु त्रिपुरा परमेश्वरि' इतीदमर्थं दृश्यते । × धनुर्विद्वान्तर्गतो ग्रन्थः ख. पुस्तकस्थः ।

१ ख. हामृगमदोदाग लिप्ता । २ ख. मदनान । ३ ख. पूजित । ४ क. मातक ।
 ५ ख. त्रिपुरा मालिनीयं तु आद्या लक्ष्मी परा ततः । देवि त्रिपुरसिद्धेयं कथिता पर-
 मेश्वरि ।' इति पाठान्तरम् ।

भुवनेशी श्रिया युक्ता कुमारी च तथोत्तमा ।
 मूर्तिविद्या समुद्दिष्टा माया लक्ष्मीः पुरःस्थिता ॥ २४ ॥
 अनया विद्यया देवि यजेत्त्रिपुरसिद्धिकाम् ।)
 * मायालक्ष्म्योस्तु बीजे द्वे शक्तिबीजं तृतीयकम् ॥ २५ ॥
 त्रिपुराद्या त्र्यम्बिकेयमष्टमी परिकीर्तिता ।
 संपत्पदा भैरवी या तस्यास्तार्तीयबीजके ॥ २६ ॥
 बिन्दुं हित्वा तत्र सर्गं निक्षिपेत्सुरसुन्दरि ।
 अनयाऽऽवाहनं देवि कारयेत्सुरवन्दिते ॥ २७ ॥
 मूर्तिविद्या समुद्दिष्टा माया लक्ष्मीः परा स्थिता ।
 अनया विद्यया देवि यजेत्त्रिपुरसिद्धिदाम् ॥ २८ ॥
 सिद्धोम्बा वाहिनीमूर्तिर्विद्या च सुरसुन्दरि ।
 मूलविद्यां शृणु प्रौढे सकलागमसेविताम् ॥ २९ ॥
 सर्वदर्शनवन्द्यां च चित्कलामव्ययां प्रिये ।
 भूमिश्चन्द्रः शिवो माया शक्तिः कृष्णाध्वमादनौ ॥ ३० ॥
 अर्धचन्द्रश्च बिन्दुश्च नवार्णो मेरुरुच्यते ।
 महात्रिपुरसुन्दर्या मन्त्रा मेरुसमुद्भवाः ॥ ३१ ॥
 लकारात्पृथिवी देवि सशैलवनकानना ।
 पञ्चाशत्पीठसंपन्ना सर्वतीर्थमयी परा ॥ ३२ ॥
 सर्वगङ्गामयी सर्वक्षेत्रस्थानमयी शिवे ।
 सकाराच्चन्द्रतारादिग्रहराशिस्वरूपिणी ॥ ३३ ॥
 हकाराच्छिवसंवादव्योममण्डलसंस्थिता ।
 ईकाराद्विश्वकर्त्री माया तुर्यात्मिका प्रिये ॥ ३४ ॥
 एकाराद्वैष्णवी शक्तिर्विश्वपालनतत्परा ।
 रकारात्तेजसा युक्ता परं ज्योतिःस्वरूपिणी ॥ ३५ ॥
 ककारात्कामदा कामरूपिणी स्फुरदव्यया ।
 अर्धचन्द्रेण देवेशि विश्वयोनिरितीरिता ॥ ३६ ॥
 बिन्दुना शिवरूपेण शून्यरूपेण साक्षिणी ।
 अनया सह सर्वत्र व्याप्तिनिश्चलताऽऽमना ॥ ३७ ॥

* अयं श्लोकः ख. पुस्तके नास्ति ।

१ क. द्दाम्बां वा । २ क. विद्यां च शृणु सु । ३ क. मन्त्रो मे । ४ क. द्भवः ।
 ठ । ५ ख. व्याप्य नि ।

एवं परब्रह्मरूपा मेरुणाऽनेन सुव्रते ।
 एभिर्नवात्मकैर्वर्णैर्जायते त्रिपुरामनुः ॥ ३८ ॥
 अन्यथा नैव निष्पत्तिर्नास्ति श्रीत्रिपुरामनौ ।
 श्रीचक्रमपि देवेशि मेरुरूपं न संशयः ॥ ३९ ॥
 लकारः पृथिवीबीजं तेन भूबिम्बमुच्यते ।
 सकारश्चन्द्रमा भद्र कलाषोडशकात्मकः ॥ ४० ॥
 तस्मात्षोडशपत्रं तु हकारः शिव उच्यते ।
 अष्टमूर्तिः सदा भद्रे तस्माद्वसुदलं भवेत् ॥ ४१ ॥
 ईकारस्तु महामाया भुवनानि चतुर्दश ।
 पालयन्ता परा तस्माच्छक्रकोणं भवेत्त्रिपये ॥ ४२ ॥
 शक्तिरेकैकदशस्थाने स्थित्वा सूते जगत्त्रयम् ।
 विश्वयोनिरिति ख्याता सा विष्णुर्दशरूपकम् ॥ ४३ ॥
 रकारात्परमेशानि चक्रं व्याप्य बिजृम्भते ।
 दशकोणकैरी यस्माद्रकारो ज्योतिरव्ययः ॥ ४४ ॥
 कलादशान्वितो वह्निर्दशकोणप्रकारकः ।
 ककारान्मदनो देवि शिवश्चाष्टस्वरूपकः ॥ ४५ ॥
 योनिवेश्यं तदा चक्रे वसुयोन्यङ्कितं भवेत् ।
 अर्धमात्रा गुणान्सूते नादरूपा यतस्ततः ॥ ४६ ॥
 त्रिकोणरूपा योनिस्तु बिन्दुना बैन्दवं भवेत् ।
 कामेश्वरस्यरूपं तु विश्वाकारस्वरूपकम् ॥ ४७ ॥
 श्रीचक्रं तु वरारोहे श्रीविद्यावर्णसंभवम् ।
 तत्र प्राङ्मुख आसीनश्चक्रराजं समालिखेत् ॥ ४८ ॥
 भूपदेशे समे वर्ये सिन्दूररजसाऽथ वा ।
 कुङ्कुमस्य रजोभिस्तु भूमौ चक्रं समालिखेत् ॥ ४९ ॥
 क्रजुरेखं नेत्ररम्यं संधिभेदसमं क्रजु ।
 अथ वा हेमरौप्याभ्यां तान्त्रेण बहुधातुभिः ॥ ५० ॥
 पटं विरच्य श्रीखण्डरक्तचन्दनसंभवे ।
 पट्टे संस्थाप्य विलिखेल्लेखन्या हेमया पिये ॥ ५१ ॥

१ ख. था सैव । २ ख. स्तु सदा मा । ३ क. ग. रेव दश । ४ ख. म । एका ।
 ५ ख. री तस्माद्रकारोज्ज्योति । ६ ख. प्रवर्तकः । ७ क. शिवं चाष्ट । ८ क. क्रम ।
 ९ ख. निरस्य त इति पाठान्तरम् । १० ख. चक्रं त इति पाठान्तरम् । ११ क. ग. मतारया रो ।

रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु कस्तूरीचन्दनेन्दुभिः ।
 ईशानादग्निपर्यन्तमृजुरेखां समालिखेत् ॥ ५२ ॥
 ईशादग्नेस्तदग्राभ्यां रेखे आकृष्य देशिकः ।
 एकीकृत्य च वारुण्यां शक्तिरेखा परा मिथे ॥ ५३ ॥
 त्रिकोणाकाररूपेयं तस्या उपरि संलिखेत् ।
 त्रिकोणाकाररूपं तु शक्तिद्वयमुदाहृतम् ॥ ५४ ॥
 पूर्वशक्त्यग्रभागे तु मानयष्टिवदालिखेत् ।
 रेखां तु परमेशानि वायुराक्षसकोणगाम् ॥ ५५ ॥
 संधिभेदक्रमेणैव तयोः शक्तयोस्ततः परम् ।
 रेखे आकृष्य कोणाभ्यां तदग्रात्पूर्वगे कुरु ॥ ५६ ॥
 वह्निमण्डलमेतत्तु पूर्वाग्रं धीरवन्दिते ।
 चक्रत्रयमभूत्तत्र ततः शृणु वरानने ॥ ५७ ॥
 पूर्वशक्तीशवह्निभ्यां कोणाभ्यां सुरवन्दिते ।
 पूर्वरेखां तु विस्तार्य तथा पश्चिमवह्नितः ॥ ५८ ॥
 वायुराक्षसकोणाभ्यां रेखां पश्चिमगां तथा ।
 विस्तार्य योजयेद्देवि संधिभेदक्रमेण तु ॥ ५९ ॥
 योन्यग्रगां पूर्वदेशे दक्षिणोत्तरतः क्रमात् ।
 तथा रेखे वह्निसंस्थे पश्चिमस्यां दिशि क्रमात् ॥ ६० ॥
 कोणाग्राभ्यां योजयित्वा दशकोणं तथा भवेत् ।
 तथैव देवदेवेशि द्वितीयं दशकोणकम् ॥ ६१ ॥
 ईशानवह्निगे रेखे पूर्वोन्न्यग्रयोः क्रमात् ।
 विस्तार्य योजयेत्पश्चात्पश्चिनायां दिशि क्रमात् ॥ ६२ ॥
 वायुराक्षसकोणाग्रे रेखे विस्तार्य सुन्दरि ।
 पश्चिनाग्रे तथा देवि योजयेद्दिन्द्रदिग्गते ॥ ६३ ॥
 एकत्र पूर्वकोणाग्रचुम्बिनी तु मनोहरा ।
 योनयेद्देवदेवेशि यत्रा पङ्क्त्यलकं भवेत् ॥ ६४ ॥
 दक्षकोणस्थ रेवेशि त्यक्त्वा कोणचतुष्टयम् ।
 देशकोणान्तरे देवि मध्ये रेखे प्रकाशयेत् ॥ ६५ ॥

१ ख. रेखाभ्यां पङ्क्तिः । २ ख. रेखां नतं । ३ ख. णाग्रगां यो । ४ ख. यथा ।

५ क. दक्षिणोत्तरयोर्देवि मध्ये रेखाः प्र ।

द्वे दक्षिणे विभागे तु तथा चोत्तरभागके ।
 षट्कोणस्य ततो देवि संधिभेदक्रमेण तु ॥ ६६ ॥
 योनिं वह्निं च संयोज्य शक्रारं जायते सदा ।
 कक्षामध्यगता रेखा ऋजुरूपास्तु योजयेत् ॥ ६७ ॥
 ऋज्वाकृति यथा देवि जायतेऽतिमनोहरम् ।
 संमुखं पञ्चशक्त्यर्थं प्राग्भवत्तं चतुरग्निकम् ॥ ६८ ॥
 बिन्दुविकोणे वस्वारचक्रमेतद्वरानने ।
 चक्रमध्यं तु जानीहि दशारयुगलं तथा ॥ ६९ ॥
 शक्रयोन्याङ्कितं देवि बाह्यमध्यगतं भवेत् ।
 एतच्चक्रं महेशानि सर्वसौभाग्यवर्धनम् ॥ ७० ॥
 सर्वसाम्राज्यदं देवि सर्वोपद्रवनाशनम् ।
 अनेकैरत्नमाणिक्यसुवर्णपरिपूरकम् ॥ ७१ ॥
 महामोक्षपदं देवि वाग्विलासकरं महत् ।
 एतद्बाह्ये महेशानि वृत्तं पूर्णेन्दुसंनिभम् ॥ ७२ ॥
 तद्युक्तं कुरु भीमाक्षि वसुपत्रं मनोहरम् ।
 ततः षोडशपत्रं तु विलिखेत्तुरवन्दिते ॥ ७३ ॥
 तद्बाह्ये देवदेवेशि निवृत्तं मातृकान्वितम् ।
 चतुरस्रं चतुर्द्वारसहितं परमेश्वरि ॥ ७४ ॥
 चतुःषष्टियुताः कोट्यो योगिनीनां महौजसाम् ।
 चक्रे रिमेऽसंनिविष्टास्ताः साधकं मानयन्ति हि ॥ ७५ ॥
 चतुरस्रं मातृकार्णैर्भाण्डितं सिद्धिहेतवे ।
 मुक्तामाणिक्यवटितं समस्थलविराजितम् ॥ ७६ ॥
 त्रैलोक्यमोहनं नाम कल्पद्रुमफलोपदम् ।
 षोडशारं चन्द्रविम्बरूपं तु सकलालयम् ॥ ७७ ॥
 सर्वांशपूरकं भद्रे स्रवत्पीयूषवर्षणम् ।
 अष्टपत्रं महेशानि जपाकुसुमसंनिभम् ॥ ७८ ॥
 सर्वसंशोभणं नाम सर्वकामप्रपूरकम् ।
 एतत्त्रयं महेशानि सृष्टिचक्रं सुखप्रदम् ॥ ७९ ॥

१ स्व ने । मध्यचक्रं तु । २ स्व. सर्वापद्रवधना । ३ स्व. कहयमा । ४ स्व. महाप्रमे । ५ स्व. रिन्सामविशेषास्ताः । ६ स्व. वर्धितम् ।

पूर्वाम्नायाधिदेव्या तु मण्डितं सर्वसिद्धिदम् ।
 चतुर्दशारं देवेशि दाडिमीकुसुमप्रमम् ॥ ८० ॥
 अनन्तफलदं भद्रे सर्वसौभाग्यसंपदम् ।
 दशारं तप्तहेमामं तिन्दूरसदृशं प्रिये ॥ ८१ ॥
 सर्वार्थसाधकं चक्रं मनश्चिन्तितदं सदा ।
 द्वितीयमपि पङ्कचस्रं जपाकुसुमसंनिभम् ॥ ८२ ॥
 सर्वरक्षाकरं चक्रं महाज्ञानमयं शिवे ।
 एतत्त्रयं महेशानि स्थितिचक्रं सुखप्रदम् ॥ ८३ ॥
 दक्षिणाम्नायपूज्यं तु यथेष्टितफलप्रदम् ।
 अष्टकोणं वरारोहे बालार्ककिरणारुणम् ॥ ८४ ॥
 पद्मरागसमप्रख्यं सर्वरोगहरं सदा ।
 उद्यत्सूर्यसहस्राभं बन्धूककुसुमप्रभम् ॥ ८५ ॥
 सर्वसिद्धिप्रदं चक्रं सकलालयमीश्वरि ।
 त्रिकोणं सर्वसंभूतिकारणं भूतिदं सदा ॥ ८६ ॥
 बिन्दुचक्रं वरारोहे सर्वानन्दमयं परम् ।
 सदाशिवययं चक्रनायकं परमेश्वरि ॥ ८७ ॥
 एतच्चक्रं तु संहाररूपं ब्रह्ममयं सदा ।
 पश्चिमाग्नायसंसेव्यं त्रयमुत्तरसेवितम् ॥ ८८ ॥
 अस्मिन्चक्रे षडध्वानो वर्तन्ते वीरवान्द्विजे ।
 चक्रपत्रेषु देवेशि पदाध्वा तु निगद्यते ॥ ८९ ॥
 चक्रत्रिसंधिभागेषु भुवनाध्वा व्यवस्थितः ।
 वर्णाध्वा मातृकारुणी कथयामि तवानघे ॥ ९० ॥
 वर्णाष्टकं मातृकाया दिक्षु सिद्धं यतः क्रमात् ।
 पार्थिवं तन्मयं विद्धि षोडशारं कलात्मकम् ॥ ९१ ॥
 अष्टपत्रं कादिर्वर्णैः क्षान्तेर्दिक्षु विदिक्षु च ।
 कादिढान्ताः शक्रवर्णाः शक्रकोणेषु संस्थिताः ॥ ९२ ॥
 णकारादिमकारान्ता दशवर्णा दशारके ।
 मकारादिशकारान्ता द्वितीयेऽपि दशारके ॥ ९३ ॥
 वर्णाष्टकं चाष्टकोणे त्रिकोणे कथयामि ते ।
 अकथादित्रिकोणान्तं हृक्षयुग्मं तु मध्यगम् ॥ ९४ ॥

वर्णाध्वा कथितो देवि मातृकापीठरूपकः ।
 षट्त्रिंशत्तत्त्वभरितं चक्रं मूलानुसारतः ॥ ९५ ॥
 तत्त्वाध्वा कथितो देवि तत्त्वरूपो वरानने ।
 पञ्चसिंहासनोन्नद्धक*लाध्वा चक्रशासनात् ॥ ९६ ॥
 सवालाला भैरवीयुक्ता महात्रिपुरसुन्दरी ।
 त्रिपुरा त्र्यम्बिकान्ताढ्या चक्रं प्राप्य विजृम्भते ॥ ९७ ॥
 मन्त्राध्वाऽयं समाख्यातो निश्चयेन सदाऽनघे ।
 =एवं षडध्वाविमलं श्रीचक्रं परिचिन्तयेत् ॥ ९८ ॥
 उत्तराशामुखो देवि यदा चक्रं समुद्धरेत् ।
 उत्तराशा तदा देवि पूर्वाशैव निगद्यते ॥ ९९ ॥
 ईशानकोणं देवेशि तदाऽऽग्नेयं न संशयः ।
 पश्चिमादिङ्मुखो मन्त्री यदा चक्रं समुद्धरेत् ॥ १०० ॥
 पश्चिमाशा तदा ज्ञेया पूर्वाशैव न संशयः ।
 वायुकोणं तदाग्नेयमैशानं राक्षसं भवेत् ॥ १०१ ॥
 दक्षिणाभिमुखो मन्त्री यदा चक्रं समुद्धरेत् ।
 पूर्वाशैव तदा सा दिग्दक्षःकोणं तु वह्निवत् ॥ १०२ ॥
 एतच्चक्रं मेरुरूपं श्रीविद्यार्णैः समुद्धृतम् ।
 सर्वाङ्गममयं देवि कथितं वीरवान्दिने ॥ १०३ ॥
 इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे दशमः पटलः ॥ १० ॥

अथैकादशः पटलः ।

ईश्वर उवाच-

एभिर्वर्णैस्तु देवेशि त्रिपुरा कथ्यतेऽधुना ।
 नवाक्षरो महामेरुरयं ब्रह्माण्डगोलकः ॥ १ ॥
 चतुरस्रं च कोदण्डं त्रिकोणं तत्पुटं मुखम् ।
 निरालम्बं तवाऽऽख्यातमेतद्ब्रह्माण्डमण्डलम् ॥ २ ॥

* स. पुस्तके निवृत्तिः, प्रतिष्ठा, विद्या, शान्तिः, शान्तवतीता, एतत्कलापञ्चकमयः ।
 = स. पुस्तके—क्रमस्त्वन्यत्रेत्यम् - कलाध्वा, मुवनाध्वा, वर्णाध्वा, पदाध्वा, मन्त्राध्वे
 ति । इह तु यथायथं स्थानविशेषानुगुणं क्रमो द्रष्टव्यः ।

१ स. नुरूपतः । २ क. ग. रूपं व । ३ क. ग. इच्छेन ।

लकारश्चतुरस्रं स्यात्पृथ्वीबीजंतया प्रिये ।
 अर्धमात्रा तु कोदण्डं स्रवत्पीयूषवर्षिणी ॥ ३ ॥
 त्रिकोणरूपी वह्निः स्यात्त्रिकोणत्वात्परा शिवा ।
 एकारश्च रकारश्च ईकारश्च त्रयं भवेत् ॥ ४ ॥
 मायाविकाररूपेण षट्कोणाश्रयरूपिणी ।
 हकारो व्योमरूपत्वाद्विन्दुश्च मुखमण्डले ॥ ५ ॥
 ईच्छारूपेण कामस्तु सर्वत्र परमेश्वरि ।
 तस्मान्मादनमाख्यातमेतद्वै मेरुमण्डलम् ॥ ६ ॥
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि बीजं कामेश्वरीमतम् ।
 सकला भुवनेशानि कामेशीबीजमुत्तमम् ॥ ७ ॥
 अनेन सकला विद्याः कथयामि विशेषतः ।
 शक्त्यैर्णस्तुर्यवर्णोऽयं कलमध्ये तुलोचने ॥ ८ ॥
 वाग्भवं पञ्चवर्णं तु कामराजमथोच्यते ।
 मादनं शिवचन्द्राद्यं शिवान्तं मीनलोचने ॥ ९ ॥
 कामराजमिदं भद्रे षड्वर्णं सर्वमोहनम् ।
 शक्तिबीजं वरारोहे चन्द्राद्यं सर्वसिद्धिदम् ॥ १० ॥
 चतुरक्षररूपं तु त्र्यक्षरी त्रिपुरा परा ।
 सर्वतीर्थमयी देवि सर्वदेवस्वरूपिणी ॥ ११ ॥
 सर्वशास्त्रमयी विद्या सर्वयोगमयी परा ।
 सर्वयज्ञमयी संवित्सर्वज्ञानस्वरूपिणी ॥ १२ ॥
 सर्वदेवमयी साक्षात्सर्वसौभाग्यसुन्दरी ।
 एनामुपास्य देवेशि कामः सर्वाङ्गसुन्दरः ॥ १३ ॥
 कामराजो भवेद्देवि नित्येयं ब्रह्मरूपिणी ॥ १४ ॥
 इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे एकादशः पटलः ॥ ११ ॥

अथ द्वादशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच -

एतस्या देवदेवेश भेदान्कथय सुन्दर ।

केन केनोपासितेयं विशदी कुरु तत्त्वतः ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोपामुद्रामिधां वराम् ।
 कामराजाख्यविद्यायाः शक्तिं तुर्यां च सुन्दरि ॥ २ ॥
 हित्वा मुखे शिवेन्द्राढ्या लोपामुद्रा प्रकाशिता ।
 अगस्त्योपासिता विद्या त्रैलोक्यक्षोभकारिणी ॥ ३ ॥
 एषा विद्या कामराजपूजितैव न संशयः ।
 विद्याद्वयमिदं भद्रे दुर्लभं भुवनत्रये ॥ ४ ॥
 कामराजाख्यविद्याया वाग्भवेन वरानने ।
 विद्योद्धारं प्रवक्ष्यामि शक्तिमादनमध्यगम् ॥ ५ ॥
 शिवं कुर्याद्वाग्भवे तु शिवाद्यं कामराजकम् ।
 चन्द्राद्यं तु तृतीयं स्याद्विद्येयं मनुपूजिता ॥ ६ ॥
 सहाद्यं वाग्भवं देवि चन्द्राद्यं शिवमध्यगम् ।
 मादनं कामराजे तु शक्तिबीजं सहाननम् ॥ ७ ॥
 चन्द्राराधितविद्येयं भोगमोक्षफलप्रदा ।
 हसाद्यं वाग्भवं विद्धि शिवाद्यं सहमध्यगम् ॥ ८ ॥
 मादनं कामराजे तु तार्तीयं शृणु पार्वति ।
 हसाद्यं शक्तिबीजं तु कुबेरेण प्रपूजिता ॥ ९ ॥
 काराजाख्यविद्यायास्तार्तीयं सुरवन्दिता ।
 शक्तिबीजं सहाद्यं स्याद्विद्याऽगस्त्यप्रपूजिता ॥ १० ॥
 लोपामुद्रा प्रभावेन साक्षाद्ब्रह्मस्वरूपिणी ।
 कामराजाख्यविद्याया वाग्भवे मादनं त्यज ॥ ११ ॥
 चन्द्रं तत्रैव संयोज्य कामराजे ततः परम् ।
 हित्वा चन्द्रं मुखे कुर्याद्विद्येयं नन्दिपूजिता ॥ १२ ॥
 कामराजाख्यविद्याया हित्वा भूमिं तृतीयके ।
 शक्तिकण्ठे स्थितां देवि चन्द्राद्यः कुरु तव च ॥ १३ ॥
 इन्द्राराधितविद्येयं भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
 लोपामुद्राख्यविद्याया द्वितीयाया महेश्वरि ॥ १४ ॥
 कामराजे भृगुं हित्वा तार्तीयं शक्रगः शिवः ।
 एषा विद्या वरारोहे त्रिपुरा सूर्यपूजिता ॥ १५ ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि चतुष्कूटां च शांकरीम् ।
 लोपामुद्रां द्वितीयां तु विलिख्य सुरवन्दिते ॥ १६ ॥
 पुनर्विलिख्य तामेव चतुर्थे पञ्चमे स्थिताम् ।
 हित्वा तु भुवनेशानीमेकोच्चारण चोच्चरेत् ॥ १७ ॥
 चतुष्कूटा महाविद्या शंकरेण प्रपूजिता ।
 लोपामुद्रां पुनर्देवि विलिख्य तदनन्तरम् ॥ १८ ॥
 नन्दिकेश्वरविद्यां च षट्कूटा वैष्णवी भवेत् ।
 दुर्वाससा पुरा देवी निष्करा[निष्कूटा] पूजिता परा ॥ १९ ॥
 कामराजाख्यविद्यायास्त्रिकूटेषु वरानने ।
 या स्थिता भुवनेशानि द्विधा कुरु महेश्वरि ॥ २० ॥
 बिन्दुहीना नादहीना दुर्वासःपूजिता भवेत् ।
 एतैर्द्वादशसंख्याकैर्मन्त्रैस्तु सुरवन्दिते ॥ २१ ॥
 द्वादशान्ता स्थितां देवि परब्रह्मस्वरूपिणी ।
 राज्ञीयं सर्वविद्यानां सर्वान्नायैस्तु सेविता ॥ २२ ॥
 सर्वांगममहामन्त्रवन्दिता देववन्दिता ।
 सर्वयोगैर्नता नित्या केवलं ब्रह्मरूपिणी ॥ २३ ॥
 एवं त्रिधा महाविद्या विद्या त्रिपुरसुन्दरी ।
 इयमेव महादेवी त्रिकूटा परमेश्वरी ॥ २४ ॥
 वक्तुं न शक्यते सर्वैर्ब्रह्मविष्णवादिभिः सदा ।
 नो वाचा मनसा बुद्ध्या तुर्या वक्तुं न शक्यते ॥ २५ ॥
 साक्षाद्ब्रह्ममयी देवी षोडशार्णस्वरूपिणी ।
 मनसैव महेशानि स्मृत्वाऽहं तु सदाशिवः ॥ २६ ॥
 इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुरसुन्दरी (विद्याविवरणं नाम)

द्वादशः पटलः ॥ १२ ॥

अथ त्रयोदशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच-

परब्रह्मतया साक्षाच्छ्रीविद्या षोडशाक्षरी ।

कथय त्वं महादेव यद्यहं तव वल्लभा ॥ १ ॥

त्रिकूटाः कथिताः सर्वाश्चतुष्कूटा च शांकरी ।

षट्कूटा वैष्णवी चैव मनवः कथिता विभो ॥ २ ॥

एतास्तु सकला विद्यास्त्रिविधास्तु श्रुता मया ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि श्रीविद्यां षोडशाक्षरीम् ॥ ३ ॥

ईश्वर उवाच—

शठत्वेन वरारोहे श्रीविद्यामन्त्रविद्बुधः ।

योगिनीनां भवेद्भक्ष्यः श्रीगुरोः शासनात्प्रिये ॥ ४ ॥

षोडशाक्षरीं महाविद्यां न दद्यात्कस्यचित्प्रिये ।

राज्ञे राज्यप्रदायापि पुत्राय प्राणदाय वा ॥ ५ ॥

देयं तु सकलं भद्रे साध्याज्यमपि पार्वति ।

शिरोऽपि प्राणसाहितं न देया षोडशाक्षरी ॥ ६ ॥

उच्चार्यमाणा ये मन्त्रास्ते सर्वे वाचिकाः प्रिये ।

उच्चाररहितं वस्तु श्रीविद्या षोडशाक्षरी ॥ ७ ॥

सवर्णाऽपि वरारोहे वस्तु साक्षान्निरक्षरम् ।

भृङ्गोपभुक्तपुष्पं तु शिवे योग्यं यथा भवेत् ॥ ८ ॥

तथा निरक्षरं वस्तु ह्यक्षरैरपि संयुतम् ।

उदके लिखितं यद्वन्मन्त्रोच्चारस्तथा भवेत् ॥ ९ ॥

भोगभोक्षप्रदा विद्या श्रीविद्या षोडशाक्षरी ।

विना गुरुरूपदेशेन शापो भवति निश्चयात् ॥ १० ॥

चन्द्रान्तं वारुणान्तं च शक्रादिसहिं पृथक् ।

वामाक्षि बिन्दुनादाढ्यं विश्वमातृकलात्मकम् ॥ ११ ॥

चतुर्विधप्रकारेण शृणु देवि प्रकथ्यते ।

त्वं मनोहारिणी यस्मात्कथ्यते भुवि दुर्लभम् ॥ १२ ॥

विद्यादौ योजयेद्देवि साक्षाज्जाग्रत्स्वरूपिणी ।

उत्पत्तिर्जागरो बोधो व्यावृत्तिर्मनसः सदा ॥ १३ ॥

कलाचतुष्टयं जाग्रदवस्थायां व्यवस्थितम् ।

जाग्रत्सत्त्वगुणा प्रोक्ता केवलं शक्तिरूपिणी ॥ १४ ॥

त्रिकूटा सकला भेदाः पञ्चकूटा भवन्ति हि ।

वैष्णवी वसुकूटा स्यात्षट्कूटा शांकरी भवेत् ॥ १५ ॥

द्वितीयोऽयं प्रकारः स्याद्दुर्लभो भुवनत्रये ।

एषैव शिवरूपा तु व्यापकत्वात्सुरेश्वरि ॥ १६ ॥

निश्चला सर्वभूतेषु सदाशिवमयी परा ।
 सुषुप्तिरूपिणी साक्षाद्ब्रह्मरूपा यतः प्रिये ॥ १७ ॥
 मरणं विस्मृतिर्मूर्छा निद्रा च तमसा वृता ।
 सुषुप्तिस्तु कला ज्ञेया सुषुप्तिः शिवरूपिणी ॥ १८ ॥
 केवलत्वेन जाग्रत्स्यात्पञ्चकूटा च शांभवी ।
 सुषुप्त्यन्ते जागरादौ स्वप्नावस्था रजोमयी ॥ १९ ॥
 अभिलाषो भ्रमश्चिन्ता विषयेषु पुनः स्मृतिः ।
 कलाचतुष्टयं स्वप्नावस्थायां तु विधीयते ॥ २० ॥
 शिवरूपा शक्तिरूपा महानिपुरदेवता ।
 वेदादिमण्डिता देवि शिवशक्तिमयी सदा ॥ २१ ॥
 तदा भेदास्तु सकलाः षट्कूटाः परमेश्वरि ।
 वैष्णवी नवकूटा स्यात्सप्तकूटा च शांकरी ॥ २२ ॥
 अस्याः स्मरणमात्रेण गजदानं शतं भवेत् ।
 भेदत्रयं तु कथितं तुर्या विद्यां शृणु प्रिये ॥ २३ ॥
 यस्या विज्ञानमात्रेण ब्रह्म साक्षान्न संशयः ।
 सुषुप्त्यादौ जागरान्ते स्फुरत्तामात्रलक्षणा ॥ २४ ॥
 अवस्थाशेषतां प्राप्ता तुर्या तु परमा कला ।
 भावाभावविनिर्मुक्ता गुणातीता निगद्यते ॥ २५ ॥
 वैराग्यं च मुमुक्षुत्वं शमादि विमलं मनः ।
 सदसद्वस्तुनिर्धारस्तुर्यायास्तु कला इमाः ॥ २६ ॥
 आद्यबीजद्वयं भदे विपरीतक्रमेण हि ।
 विलिख्य परमेशानि ततोऽन्यानि समुद्धरेत् ॥ २७ ॥
 अन्तर्मुखा वरारोहे कुमारी त्रिपुरेश्वरी ।
 एभिस्तु पञ्चसंख्याकैर्बीजैः संपुटितां यजेत् ॥ २८ ॥
 षट्कूटां परमेशानि विद्येयं षोडशाक्षरी ।
 त्रिकूटाः सकला भदे षोडशाक्षरी भवन्ति हि ॥ २९ ॥
 वैष्णव्यकोटिशिखरी शैवी सप्तदशाक्षरी ।
 वक्त्रकोटितहस्रै तु जिह्वाकोटिशिवैरपि ॥ ३० ॥
 वर्णिषु नैव शक्येयं श्रीविद्या षोडशाक्षरी ।
 श्रीवक्त्रकोटिशिखरी शैवी सप्तदशाक्षरी ॥ ३१ ॥

यतो निरक्षरं वस्तु परा तत्र तु कारणम् ।
 मूकीभूता हि पश्यन्ति मध्यमा मध्यमा भवेत् ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मविद्यास्वरूपेण भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
 एकोच्चारेण देवेशि वाजपेयस्य कोटयः ॥ ३३ ॥
 अधमेधसहस्राणि प्रादक्षिण्यं भुवस्तथा ।
 काश्यादितीर्थयात्राश्च सार्धकोटित्रयान्विताः ॥ ३४ ॥
 तुलां नार्हन्ति देवेशि नात्र कार्या विचारणा ।
 एकोच्चारेण गिरिजे किं पुनर्ब्रह्म केवलम् ॥ ३५ ॥
 षोडशार्णा महाविद्या न प्रकाश्या कदाचन ।
 गोपितव्या त्वया भद्रे स्वयोनिरिव पार्वति ॥ ३६ ॥
 शिवशक्तिसमायोगाद्यद्यत्कर्म प्रजायते ।
 वेद्यं तन्न भवेत्तद्वच्छ्रीविद्यां षोडशाक्षरीम् ॥ ३७ ॥
 विना गुरूपदेशेन श्रीविद्या षोडशाक्षरी ।
 दृष्ट्वा प्रजपते यस्तु स भक्ष्यो योगिनीगणैः ॥ ३८ ॥
 श्रीगुरोः कृपया लब्धा सर्वसाम्राज्यदायिनी ।
 भुवनत्रयसौभाग्यं ददाति विपुलां श्रियम् ॥ ३९ ॥
 साक्षान्मन्दनसौभाग्यं त्रैलोक्याकर्षणक्षमम् ।
 सुधातरङ्गिणीविमलशब्दातुर्यदायिनी ॥ ४० ॥
 सौभाग्यभाग्यसंपन्नकलापटलदायिनी ।
 परब्रह्मणि लीनत्वं ददाति यश उत्तमम् ॥ ४१ ॥
 प्रपञ्चवसागरे लीनानुद्धरेद्वेदमातृका ।
 यस्याः सामर्थ्यतो देवि भुवनानि चतुर्दश ॥ ४२ ॥
 अभूवन्परमेशानि तेषां कारणरूपिणी ।
 चतुःसागरसामर्थ्यं कृपालोक्तनतो भवेत् ॥ ४३ ॥
 ब्रह्माण्डकोटिजननी महामोक्षप्रदायिनी ।
 निःसरन्ति महामन्त्रा विस्फुलिङ्गा यया प्रिये ॥ ४४ ॥
 बह्वेः सकाशाद्बहवो विद्यास्तु बहवस्तथा ।
 वाग्भवान्तु समुत्पन्नास्तस्माद्वाग्भवमुच्यते ॥ ४५ ॥
 मातृकाणांस्तथा भद्रे वाग्भवान्सृताः कृमात् ।
 अत एव महेशानि शब्दब्रह्ममयी प्रिये ॥ ४६ ॥

पालयन्ती जगत्सर्वं तथा त्रैलोक्यमोहिनी ।
 मोहयन्ती कामकला पुत्रपौत्रप्रवर्धिनी ॥ ४७ ॥
 स्त्रीपुंभावेन सकलं ग्रथितं कामसूत्रके ।
 तदा सौभाग्यसंपन्ना ब्रह्मस्थाननिवासिनी ॥ ४८ ॥
 सौभाग्यैर्गर्वगहना विश्वयोनिरितीरिता ।
 चतुर्बाहुमयनिष्ठेयं त्रैलोक्यवशकारिणी ॥ ४९ ॥
 साक्षात्सर्विन्मयी ज्ञानरूपिणी भोगदायिनी ।
 महासंपत्पदा नित्या साक्षादक्षररूपिणी ॥ ५० ॥
 षोडशार्णा मया भद्रे श्रीविद्या कथिता परा ।
 निधानमिव चोरेभ्यो रक्षणीया तथा प्रिये ॥ ५१ ॥
 न देया यस्य कस्यापि देया प्राणप्रदायिने ।
 निर्मलाय स्वभक्ताय प्राणेभ्योऽप्यधिकाय च ॥ ५२ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे षोडशीविद्याविवरणं नाम त्रयोदशः पटलः ॥ १३ ॥

अथ चतुर्दशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

चक्रमण्डलमाख्यातं न पूजा तत्र मण्डले ।
 कथिता परमेशान श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पूजाविधिमनुत्तमम् ।
 तद्गङ्गकलशादीनां स्थापनं प्रथमं भवेत् ॥ २ ॥
 तद्विवानं शृणु प्राज्ञे यथाविधि समासतः ।
 मण्डलं वामतः कृत्वा जलेन चतुरस्रकम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्मकराभ्यां देवेशि तत्राऽऽधारं मनोहरम् ।
 सौवर्णरौप्यताम्रादिरचितं पूजयेत्प्रिये ॥ ४ ॥
 वह्निमण्डलरूपं तु कलादशरूपचयेत् ।
 धूम्रा च नीलवर्णा च कभिला विस्फुलिङ्गिनी ॥ ५ ॥
 ज्वाला हैमवती कव्यवाहिनी हव्यवाहिनी ।
 रौद्री संकर्षिणी चैव वैश्वानरकला दश ॥ ६ ॥

१ स्व. तदा । २ स्व. ग्यवर्गम् । ३ स्व. ला हेमावती ।

आभिः कलाभिः सहितं वह्निं तत्र प्रपूजयेत् ।
 कलशं हेमजं वाऽन्यं स्थापयेत्तत्र सुन्दरि । ७ ॥
 पूजयेत्सूर्यरूपं^१ तु कलाभिः परमेश्वरि ।
 तपिनी तापिनी चैव विबुधा बोधिनी तथा ॥ ८ ॥
 कलिनी शोषणी चैव वारुण्याकर्षिणी तथा ।
 माया विश्वावती हेमा प्रभा सौरकला इमाः ॥ ९ ॥
 कलशं तु समापूर्य जलेन कमलक्षणे ।
 तत्रस्थममृतं साक्षाच्चन्द्ररूपं विचिन्तयेत् ॥ १० ॥
 चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य कलाभिः सुरवान्दिते ।
 अमृता मानसी तुष्टिः पुष्टिः प्रीती रतिस्तथा ॥ ११ ॥
 श्रीश्च हरीश्च स्वधा रात्रिर्ज्योत्स्ना^२ हैमवती तथा ।
 छाया च पूर्णिमा नित्या अमावास्या च षोडशी ॥ १२ ॥
 एभिः समभ्यर्च्य मन्त्रैर्यजेदानन्दभैरवम् ।
 शिवचन्द्रौ मातृकान्तं कालशकाम्बुवह्नयः ॥ १३ ॥
 वायुश्च वामकर्णेन योजितो बिन्दुलाञ्छितः ।
 बीजमेतत्समुच्चार्य तथा चाऽऽनन्दभैरवम् ॥ १४ ॥
 डेन्तं शिखामन्त्रयुक्तं पुनर्बीजं तु संलिखेत् ।
 चन्द्रं हित्वाऽऽदिमं कर्षात्कर्णे वामाक्षि ये जयेत् ॥ १५ ॥
 सुरादेव्यै ततो वौषडियमानन्दभैरवी ।
 अनेन चन्द्रं संपूज्य पूजार्हः कलशो भवेत् ॥ १६ ॥
 विधाय वामभागे तु चतुरस्रं तु मण्डलम् ।
 यन्त्रिकां तत्र संस्थाप्य शङ्खं तत्र विनिक्षिपेत् ॥ १७ ॥
 शुद्धोदकेन संपूर्य पूजयेत्कारणान्वितम् ।
 षडङ्गं तत्र संपूज्य सामान्यार्घ्यमिदं प्रिये ॥ १८ ॥
 अथ वक्ष्ये महेशानि विशेषार्घ्यस्य लक्षणम् ।
 आत्मश्रीचक्रयोर्मध्ये चतुरस्रं तु मण्डलम् ॥ १९ ॥
 सामान्यार्घ्यस्य तोयेन देशिको भूमिजानुकः ।
 बहत्करोर्ध्वपुटतो यन्त्रिकां तत्र योजयेत् ॥ २० ॥

१ ख. पं तं क । २ ख. व वरेण्या कर्षिणी । ३ क. ये विशेषेण वरानने । त । ४
 ख. त्स्ना हेमाव । ५ क. ग. छिवाम । ६ ख. सुधा । ७ ख. येत्तत्कलान्वि ।

त्रिकोणवृत्तषट्कोणं चतुरस्रं तु मण्डलम् ।
 बह्विं तत्र विचिन्त्याथ पूजयेद्यन्त्रिकामयम् ॥ २१ ॥
 पूर्ववत्परमेशानि त्रिकूटां मध्यगां यजेत् ।
 व्यस्तकूटैर्यजेत्तत्र त्रिकोणे परमेश्वरि ॥ २२ ॥
 द्विरावृत्त्या षडङ्गानि षट्कोणेषु प्रपूजयेत् ।
 सौवर्णीं राजतं वाऽपि पात्रं संस्थापयेत्प्रिये ॥ २३ ॥
 सूर्यरूपं प्रपूज्याथ यन्त्रं पूर्ववदालिखेत् ।
 समस्तव्यस्तकूटैस्तु पूजयेत्पूर्ववत्क्रमात् ॥ २४ ॥
 विशेषेण समापूर्य चैन्द्रं द्रवमयं प्रिये ।
 पूर्ववद्यन्त्रमालिख्य त्रिकूटां यन्त्रमध्यगाम् ॥ २५ ॥
 त्रिकोणं चिन्तयेत्तत्तु त्रिकूटैः पूजितं प्रिये ।
 अकथादित्रिरेखाढ्यं हक्षाभ्यन्तरमुत्तमम् ॥ २६ ॥
 द्विरावृत्त्या षडङ्गानि षट्कोणेषु प्रपूजयेत् ।
 आत्मानं हंसमनुना आनन्देन च पूजयेत् ॥ २७ ॥
 मूलविद्यां यजेत्तत्र षोडशाणीं जपेत्ततः ।
 धूपदीपौ निवेद्याथ नमस्कृत्यार्घ्यकं बुधः ॥ २८ ॥
 मुद्राः संदर्शयेत्तत्र साक्षाद्ब्रह्ममयं भवेत् ।
 प्रोक्षयेत्तेन चाऽऽत्मानं पूजोपकरणानि च ॥ २९ ॥
 सर्वत्र प्रोक्षणं कुर्यात्सर्वं ब्रह्ममयं भवेत् ।
 आत्मानं तु समभ्यर्च्य भूतान्संत्रासयेत्ततः ॥ ३० ॥
 मूलविद्यास्रमुच्चार्य दिग्बन्धं स्फोटनादिभिः ।
 तन्मुखैः संनतो देवि भूतशुद्धिं तु पूर्ववत् ॥ ३१ ॥
 ततो न्यासादिकं कुर्यात्संनाहं तु शरीरके ।
 करशुद्धिकरीं विद्यां मध्यमादितलान्तकम् ॥ ३२ ॥
 अङ्गुलीषु द्विरावृत्त्या करशुद्धिरियं प्रिये ।
 अत आत्मासनं दद्यात्तत्तश्चक्रासनं प्रिये ॥ ३३ ॥

१ ख. णं वजेत्तत्र तु । २ क. ग. कोणं प । ३ ख. पं पूर्वबुद्ध्या य । ४ ख. पुस्तके
 जलेन च स इति पाठान्तरम् । ५ ख. चन्द्रं । ६ ख. पुस्तके मये शुभे । पू इति
 पाठान्तरम् । ७ ख. यजन । ८ ख. त्रिसुवर्णाढ्यं । ९ ख. त्मानन्दं स । १० क. ग.
 उन्मु । ११ क. ग. सः स ततो । १२ ख. अथ ।

सर्वमन्त्रासनं दद्यात्साध्यसिद्धासनं यजेत् ।
 पादयोजङ्घयोर्जान्वाल्लिङ्गे न्यस्य चतुष्टयम् ॥ ३४ ॥
 कुमार्यास्त्रिपुरेशान्याः षडङ्गानि च पूर्ववत् ।
 अथ वक्ष्ये महेशानि श्रीविद्यान्यासमुत्तमम् ॥ ३५ ॥
 संपूर्णां चिन्तयेद्विद्यां ब्रह्मरन्ध्रेऽरुणप्रभाम् ।
 स्रवत्सुधां षोडशाणीं महासौभाग्यदां स्मरेत् ॥ ३६ ॥
 वामांसदेशे सांभाग्यदण्डिनीं भ्रामयेत्ततः ।
 रिपुजिह्वाग्रहां मुद्रां पादमूले न्यसेत्प्रिये ॥ ३७ ॥
 त्रैलोक्यस्य त्वहं कर्ता ध्यात्वैवं तिलके न्यसेत् ।
 संपूर्णामिव वदने वेष्टनत्वेन विन्यसेत् ॥ ३८ ॥
 पुनः संपूर्णया देहे गलेर्ध्वे विन्यसेत्ततः ।
 पुनः संपूर्णया देहे व्यापकत्वेन विन्यसेत् ॥ ३९ ॥
 व्यापकान्ते योनिमुद्रां मुखे क्षिप्त्वाऽभिवन्द्य च ।
 श्रीविद्यापूर्णरूपोऽयं न्यासः सौभाग्यवर्धनः ॥ ४० ॥
 परिभ्राम्यानामिकां तु मूर्धानं परितः प्रिये ।
 ब्रह्मरन्ध्रे क्षिपेद्देवि मणिवन्धे न्यसेत्ततः ॥ ४१ ॥
 ललाटेऽनामिका कुर्यात्षोडशाणीं स्मरेन्बुधः ।
 संमोहनाख्यो देवेशि न्यासोऽयं क्षोभकारकः ॥ ४२ ॥
 त्रैलोक्यमरुणं ध्यायेच्छ्रीविद्यां मनसि स्मरेत् ।
 पादयोजङ्घयोर्जान्वाः कट्योरन्धुनि पृष्ठके ॥ ४३ ॥
 नाभौ पार्श्वद्वये चैव स्तनयोरंसयोस्तथा ।
 कर्णयोर्ब्रह्मरन्ध्रे च वदनेऽक्षिणि पार्वति ॥ ४४ ॥
 ततः कण्ठप्रदेशे तु करवेष्टनयोः क्रमात् ।
 संहारोऽयं महान्यासो बीजैः षोडशभिः क्रमात् ॥ ४५ ॥
 श्रीविद्यायाः षोडशार्णैर्न्यासैर्विश्वेश्वरो भवेत् ।
 सृष्ट्यन्तां विन्यसेद्देवि मातृकां पूर्ववत्प्रिये ॥ ४६ ॥
 मातृकार्णस्वरूपां च वर्गाष्टकसमन्विताम् ।
 वशिनीं मातृकां न्यस्येद्वीजाष्टकसमन्विताम् ॥ ४७ ॥

अवर्गान्ते लिखेद्बीजं वह्निफान्तं क्षमान्वितम् ।
 वामकर्णविशोभाढ्यं बिन्दुनादाङ्कितं प्रिये ॥ ४८ ॥
 वशिनीं पूजयेद्वाचां देवतां देवि सुव्रते ।
 कवर्गान्ते महेशानि कामेशीबीजमुत्तमम् ॥ ४९ ॥
 मेरुद्धतं समुच्चार्य वाग्देवीं पूजयेत्ततः ।
 चवर्गान्ते धान्तलान्तं क्षमातुर्यस्वरान्वितम् ॥ ५० ॥
 मोदिनीं पूजयेद्वाचां देवतां तदनन्तरम् ।
 टवर्गान्ते वायुतोयं मुखसंस्थं महेश्वरि ॥ ५१ ॥
 वामकर्णेन्दुबिन्दाढ्यं विमलां वाग्धोश्वरीम् ।
 तवर्गान्ते जमक्षमाद्यं वामनेत्रविभूषितम् ॥ ५२ ॥
 बिन्दुनादाङ्कितं बीजं वाग्देवीमरुणां यजेत् ।
 पवर्गान्ते व्योमचन्द्रं क्षमातोयाग्निमुख्यकम् ॥ ५३ ॥
 ऊकारस्वरसंयुक्तं बिन्दुनादकलाङ्कितम् ।
 जयिनीं पूजयेद्वाचां देवतां वीरवन्दिते ॥ ५४ ॥
 यवर्गान्ते जान्तकालरेफवायुसमन्वितम् ।
 ऊमाढ्यं देवतां वाचां सर्वेशीं परिपूजयेत् ॥ ५५ ॥
 क्षमोवह्निगतं तुर्यं बीजेन परिमण्डितम् ।
 बिन्दुनादकलाक्रान्तं कौलिनीं वाचमर्चयेत् ॥ ५६ ॥
 शवर्गान्ते महेशानि न्यसेत्सर्वार्थसिद्धये ।
 शिरोललाटभूमध्यकण्ठहृन्नाभिगोचरे ॥ ५७ ॥
 आधारे व्यूहकं यावन्न्यसेद्देवीः क्रमात्प्रिये ।
 षोढा न्यासं ततः कुर्याद्येन ब्रह्माण्डरूपकः ॥ ५८ ॥
 विराट्स्वरूपी वर्णात्मा शिवः साक्षान्न संशयः ।
 गणेशः प्रथमो न्यासः सर्वविघ्नविनाशनः ॥ ५९ ॥
 अरुणादित्यसंक्राशान्गजवक्त्रांस्त्रिलोचनान् ।
 पाशाङ्कुशवराभीतिकराञ्जशक्तिसमन्वितान् ॥ ६० ॥
 ध्यात्वा प्रविन्यसेद्देवि मातृकान्यासवत्ततः ।
 विघ्नेश्वरस्तथा श्रीश्च विघ्नराजस्तथा हरिषा ॥ ६१ ॥
 विनायकस्तथा तुष्टिः शान्तियुक्तः शिवोत्तमः ।
 विघ्नकृत्पुष्टियुक्तस्तु विघ्नहृच्च सरस्वती ॥ ६२ ॥

विघ्नराडूरतियुक्तस्तु मेघोवाङ्गणनायकः ।
 एकदन्तश्च कान्तिश्च द्विदन्तः कामिनीयुतः ॥ ६३ ॥
 गजवक्त्रो मोहिनी च निरञ्जनजैटा ततः ।
 कपर्दी तु त । तीव्रा दीर्घवक्त्रस्ततः प्रिये ॥ ६४ ॥
 ज्वालिनीसहितः पश्चान्नन्दासंकर्षणौ ततः ।
 वृषध्वजश्च शुभगा गणनाथेन संयुता ॥ ६५ ॥
 कामरूपिणिका पश्चाद्भजेन्द्रः शुभ्रया युतः ।
 शूर्पकर्णस्तु जयिनी त्रिनेत्रः सत्ययागन्वितः ॥ ६६ ॥
 लम्बोदरश्च विघ्नेशी महानादस्वरूपिणी ।
 चतुर्भुक्तिः कामदा च सदाशिवयुता ततः ॥ ६७ ॥
 मदविह्वलनाम्नी च आमादविकटे ततः ।
 दुर्मुखश्च तथा घूर्णा सुमुखो भूतिमांस्ततः ॥ ६८ ॥
 प्रमोदश्च तथा भूमरेकपादस्तथा सती ।
 द्विजिह्वश्च रमायुक्तः शूरश्चैव तु मानुषी ॥ ६९ ॥
 वीरेण सहिता पश्चाच्छैलजे मकरध्वजः ।
 षण्मुखश्च विकर्णा च वरदो भृङ्गुटी तथा ॥ ७० ॥
 वामदेवस्तथा लज्जा वक्रतुण्डस्ततः परम् ।
 दीर्घघोणान्वितः पश्चाद्विरण्डकधनुर्धरा ॥ ७१ ॥
 सेनानीर्यामिनीयुक्तो ग्रामणी रात्रिसंयुतः ।
 मत्तश्च चण्डिकायुक्तो विमत्तश्च शशिप्रभा ॥ ७२ ॥
 मत्तवाहनलोले च जटी च चपलेक्षणा ।
 मुण्डि कज्जीयुतः पश्चात्स्वङ्गी दुर्भगयागन्वितः ॥ ७३ ॥
 वरेण्यश्चैव सुभगा वृषकेतुस्तथा शिवा
 भक्ष्यप्रियश्च दुर्गा च मेघनादश्च कालिका ॥ ७४ ॥
 गणेश. कालकुब्जा च गणपो विघ्नहारिणी ।
 मातृवर्णैर्न्यसेद्देवि ग्रहन्ध्यांसं ततो न्यसेत् ॥ ७५ ॥
 पद्मरागं सितं रक्तं श्यामं पीतं च पाण्डुरम् ।
 धूम्ररुणं लवणघ्नं धूम्रघ्नं विचिन्तयेत् ॥ ७६ ॥

१ क. ग. धा च गण । २ ख. नीषतिः । ३ ख. जटे त । ४ ख. सुगसा । ५ ख. पुस्तके
 सूर्यकोटिस्तु इति पाठान्तरम् । ६ क. ग. ध्वजा । ७ ख. कुशियुता । वा । ८ ख. धरे ।
 ते । ९ ख. मुण्डी रुद्रीयु । १० क. ग. न्यासस्ततो भवेत् । ११ ख. रक्तं इचेतं त ।

रविमुख्यान्कामरूपान्सर्वाभरणभूषितान् ।
 वामोरुन्यस्तहस्तांश्च दक्षहस्ताभयप्रदान् ॥ ७७ ॥
 स्वरैरर्कं हृदि न्यस्य यवर्गेण शशी ततः ।
 भ्रूषध्येऽथ कवर्गेण भौमं नेत्रत्रये न्यसेत् ॥ ७८ ॥
 चवर्गेण बुधो हस्तश्चष्टवर्गेण बृहस्पतिः ।
 हृदयोपरि देवेशि तवर्गेण गले भृगुः ॥ ७९ ॥
 पवर्गेण शनिर्नाभौ राहुर्वक्त्रे शवर्गतैः ।
 लक्ष्माभ्यां तु गुदे केतुर्न्यसेदेवं वरानने ॥ ८० ॥
 अथ नक्षत्रवृन्दस्य न्यासं कुर्यात्सुखपदम् ।
 ज्वलत्कालाग्निसंकाशाः सर्वाभरणभूषिताः ॥ ८१ ॥
 नतिपाण्योऽश्विनीमुख्या वरदाभयपाणयः ।
 युग्मं युग्मं तथा युग्मं युग्मयुग्मेन रोहिणीम् ॥ ८२ ॥
 एकमेकं तथा द्वन्द्वमेकं पुष्पान्तमुच्यते ।
 ललाटे चक्षुषोः पश्चाद्दामक्षिणकर्णयोः ॥ ८३ ॥
 नासाद्वये च देवेशि तथा कण्ठे क्रमान्न्यसेत् ।
 पुष्पान्तं च प्रविन्यस्य खगाणाम्भ्यां तु सार्पकम् ॥ ८४ ॥
 दक्षस्कन्धे घडाभ्यां तु मघां स्कन्धे द्वितीयके ।
 चपूर्वाफाल्गुनीं दक्षे कूर्परे छजसंयुताम् ॥ ८५ ॥
 उत्तराफाल्गुनीं वामे कूर्परे विन्यसेत्प्रिये ।
 ज्ञजवर्णास्थितो हस्तो मणिबन्धेऽथ दक्षिणे ॥ ८६ ॥
 चित्रां टठस्थां वामे च मणिबन्धे न्यसेत्प्रिये ।
 ङकारेण युतां स्वातीं दक्षहस्ते प्रविन्यसेत् ॥ ८७ ॥
 ढणयुक्तां विशाखां तु वामहस्ते प्रविन्यसेत् ।
 तथदस्थानुराधां तु नाभौ विन्यस्य पार्वति ॥ ८८ ॥
 धकारेण युतां ज्येष्ठां न्यसेद्दक्षकटौ प्रिये ।
 नपफस्यं तथा मूलं न्यसेद्दामकटौ प्रिये ॥ ८९ ॥
 पूर्वाषाढां वकारेण दक्षोरौ विन्यसेत्प्रिये ।
 भकारेणोत्तराषाढां वामोरौ तदनन्तरम् ॥ ९० ॥

मकारयुक्तं श्रवणं दक्षजानुनि विन्यसेत् ।
 यरस्थितां धनिष्ठां तु वामजानुनि विन्यसेत् ॥ ९१ ॥
 लकारेण ततो देवि शतभिषं न्यसेत्प्रिये ।
 दक्षजङ्घागतां पश्चात्पूर्वाभाद्रपदां ततः ॥ ९२ ॥
 वशवर्णस्थितां न्यस्य वामजङ्घामतां क्रमात् ।
 षसहस्योत्तराभाद्रपदां दक्षिणपादके ॥ ९३ ॥
 क्षकारेण ततो बिन्दुविसर्गाभ्यां च रेवती ।
 वामपादे प्रविन्यस्य योगिनीन्यासमाचरेत् ॥ ९४ ॥
 सितासितारुणा बभ्रुचित्रापीताश्च चिन्तयेत् ।
 चतुर्भुजाः समैर्वक्त्रैः सर्वाभरणभूषिताः ॥ ९५ ॥
 डांडीबीजद्वयं चोक्त्वा डमला वरयाः प्रिये ।
 वामकर्णेन्दुनादाढ्यं डाकिन्यै नम इत्यपि ॥ ९६ ॥
 स्वरान्ते तु प्रवक्तव्यं मान्ते रक्षपद्वयम् ।
 त्वगात्मने कण्ठदेशे विशुद्धौ विन्यसेत्प्रिये ॥ ९७ ॥
 कण्ठवर्णे राकिनीं तु रकाराद्यक्षरैः क्रमात् ।
 पूर्ववद्बीजसंयुक्तैरसृगात्मैः संवदेत् ॥ ९८ ॥
 अनाहते न्यसेत्पश्चाद्डकारादिफकारकैः ।
 लाकिनीं च तथा देवि मांसात्मा मणिपूरके ॥ ९९ ॥
 बलंवर्णैः काकिनीं तु स्वाधिष्ठाने तथाविधाम् ।
 मेदस्वरूपां विन्यस्य वसवर्णैस्तु साकिनीम् ॥ १०० ॥
 अस्थिरूपां च पूर्वोक्तबीजेनाऽऽधारके न्यसेत् ।
 हक्षवर्णास्थितां तद्वन्मज्जास्त्रिपुण्ड्रिकां यजेत् ॥ १०१ ॥
 भुवोर्मध्ये महेशानि हाकिनीं द्विदले *न्यसेत् ।
 =पूर्ववद्बीजसंयुक्तां तद्वच्छुक्रात्मिकां यजेत् ॥ १०२ ॥
 सर्वधातुगतां देवीं शुकुण्णां तु याकिनीम् ।
 ब्रह्मरन्ध्रे महेशानि न्यासोऽयं योगिनीयुतः ॥ १०३ ॥

* ख. पुस्तके न्यसेदित्यस्याग्रे 'हंसः शब्देन देवेशि तद्वयाकिनिकां न्यसेत्'
 इत्यर्थं वर्तते । = इदमर्थं पूर्वार्धश्चोत्तरश्लोकस्य ख पुस्तके नास्ति ।

१ ख. भिग्विन्य । २ ख. युक्तोऽसु । ३ ख. त्मा तत्र । ४ ख. बीजेर्मूले प्रविन्य ।

राशिन्यासं ततः कुर्यात्सर्वरक्षाकरं सदा ।
 रक्तधेतहरिद्वर्णपाण्डुचित्राशितान्स्मरेत् ॥ १०४ ॥
 पिशङ्गपिङ्गलौ बभ्रुकर्बुरासितधूम्रकान् ।
 अकारादिचतुष्केण विन्यसेत्सुरवन्दिते ॥ १०५ ॥
 मेघं दक्षिणपदगुल्फे ततो द्वंद्वेन वै वृषम् ।
 न्यसेज्जानुनि वेदैस्तु मिथुनं वृषणे ततः ॥ १०६ ॥
 द्वाभ्यां कर्काटकं कुक्षौ द्वाभ्यां स्कन्धे च सिंहकम् ।
 अनुस्वारविसर्गाभ्यां शवर्गेण च कन्यकाम् ॥ १०७ ॥
 दक्षिणे तु शिरोभागे विन्यसेद्वीरवन्दिते ।
 तथा वामशिरोभागे कवर्गेण तुलाभूतम् ॥ १०८ ॥
 चवर्गेण तथा स्कन्धे वृश्चिकं विन्यसेत्पिपये ।
 उवर्गेण तथा कुक्षौ धन्विनं विन्यसेत्पिपये ॥ १०९ ॥
 मकरं तु तवर्गेण वृषणे विन्यसेत्क्रमात् ।
 पवर्गेण तथा कुम्भं वामजानुनि विन्यसेत् ॥ ११० ॥
 यवर्गेण क्षकारेण भीमं गुल्फेऽथ वामके ।
 अथ पीठानि विन्यस्येत्सर्वतीर्थमयानि हि ॥ १११ ॥
 सितासितारुणाश्यामहारित्पीतान्यनुक्रमात् ।
 पुनः पुनः क्रमादेवि पञ्चाशत्पीठसंख्यः ॥ ११२ ॥
 पीठानि संस्मरेद्विद्वान्सर्वमातृकया युतान् (?) ।
 मातृकार्णैर्न्यसेद्विद्वान्सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ११३ ॥
 कामरूपं महापीठं पीठं वाराणसीं ततः ।
 नेपालं च तथा पीठं तथा वै पौण्ड्रवर्धनम् ॥ ११४ ॥
 पुरस्थिरं तथा पीठं चैन्द्रस्थिरमतः परम् ।
 पूर्णशैलं महापीठमर्बुदं च ततः परम् ॥ ११५ ॥
 आम्रातकेश्वरं पीठमेकामरं च ततः परम् ।
 त्रिस्रोतःपीठमनघं कामकोटं ततः परम् ॥ ११६ ॥
 कैलासभृगुकेश्वरं पीठं चन्द्रपुरं ततः ।
 श्रीपीठं च तथोत्तरं जालंधरमतः परम् ॥ ११७ ॥
 मालवं च ततः पीठं कुडान्तं देवकोटं कम् ।
 गोकर्णं च महापीठं मारुतेश्वरमेव च ॥ ११८ ॥

अट्टहासं च विरजं राजगेहं महापथम् ।
 पीठं कोल्लगिरिं प्रोक्तमेलापुरमतः परम् ॥ ११९ ॥
 कामेश्वरं महापीठं महापीठं जयन्तिका ।
 पीठमुज्जयनी चैव चरित्रं क्षीरकामिधम् ॥ १२० ॥
 हस्तिनापुरपीठं च उड्डीशं च प्रयागकम् ।
 षष्ठीशं च तथा पीठं मायापुरजलेश्वरम् ॥ १२१ ॥
 मलयं च महापीठं श्रीशैलं मेरुकं गिरिम् ।
 महेन्द्रं वामनं चैव हिरण्यपुरमेव च ॥ १२२ ॥
 महालक्ष्मीमयं पीठमुड्डीयानमतः परम् ।
 छायाच्छत्रपुरं पीठं तथैव परमेश्वरि ॥ १२३ ॥
 पञ्चाशत्पीठविन्यासं मातृकावन्यसेत्सदा ।
 षोढा न्यासो महादेवि न्यस्त्वा साक्षात्स्वयं शिवः ॥ १२४ ॥
 अथ कामान्यसेदेवि दाडिभीकुसुमप्रभान् ।
 वामाङ्कुशकिसहितान्पुष्पबाणेषुकामुकान् ॥ १२५ ॥
 शक्तयः कुङ्कुमनिभाः सर्वाभरणभूषिताः ।
 नीलोत्पलकरा ध्वेयास्त्रैलोक्याकर्षणक्षमाः १२६ ॥
 न्यसेत्कामरतिं पश्चात्कामप्रीतिं सुरेश्वरि ।
 कान्तश्च कामिनीयुक्तो भ्रान्तो वै मोहिनीयुतः ॥ १२७ ॥
 कामाङ्गः कमले तद्वत्कामचारो विलासिनी ।
 कर्णकल्पलते तद्वत्कमलश्यामले तथा ॥ १२८ ॥
 कामवर्धनसंयुक्ता विज्ञेया तु शुचिस्मिता ।
 कामश्च विस्मितायुक्तो विशालाक्षीयुतो रमः ॥ १२९ ॥
 रमणो लेलिहायुक्ता रतिनाथदिगम्बरे ।
 रतिप्रियश्च वामा च रात्रिनाथश्च कुब्जिका ॥ १३० ॥
 रमरेण च युता कान्ता रमणः सत्यया युतः ।
 निशाचरश्च कल्याणी नन्दनो भोगिनी तथा ॥ १३१ ॥
 नैन्दकः कामदायुक्तो मदनश्च सुलोचना ।
 सुलावण्यायुतो देवि तथा नन्दसुताभिधः ॥ १३२ ॥

१ स्व. यापीठं सुरेश्वरि । २ क. ग. देव्या न्य । ३ स्व. कामधुकम् । ४ स्व. राम ।
 ५ स्व. नन्देशः कामिनीयु । ६ क. ग. न्दयिता ।

निशाचरश्च मार्दिन्या रतिर्हसस्ततः परम् ।
 कलहः प्रियया युक्तः पुष्पधन्वा च काङ्क्षिणी ॥ १३३ ॥
 महाधनुश्च सुमुखा ग्रामणीर्नलिनीयुतः ।
 भीमश्च जटिनीयुक्तो भ्रामणः पालिनीयुतः ॥ १३४ ॥
 भ्रमणः शिखिनीयुक्तो शान्तमुग्धे ततः परम् ।
 भ्रामणो रमया युक्तो भृगुभूमा ततः परम् ॥ १३५ ॥
 भ्रान्तश्चामरलोला च भ्रमावहसुचञ्चले ।
 मोहनो दीर्घजिह्वा च मोचकश्च तथा सती ॥ १३६ ॥
 तथा मुग्धश्च लोलाक्षी मोहमर्दनभृङ्गिणी ।
 मोहकश्च चपेटा च मन्मथो नाथया युतः ॥ १३७ ॥
 मातङ्गमालिनीयुग्मं भृङ्गा च कलहंसिनी ।
 गायकेन समायुक्ता तथा वै विधतोमुखी ॥ १३८ ॥
 गर्जनन्दिकया युक्तो गीतिश्च तदनन्तरम् ।
 नर्तकः सह रञ्जिन्या खेलः कान्तिसमन्वितः ॥ १३९ ॥
 उन्मत्तः कलकण्ठे च मत्तकश्च वृकोदरी ।
 मेघः श्यामान्वितो देवी विमलश्रीः कृपात्प्रिये ॥ १४० ॥
 मातृकार्णैर्न्यसेद्देवी(वि) मातृकावत्सदाऽनेघ ।
 अनेन न्यासयोगेन त्रैलोक्यक्षोभको भवेत् ॥ १४१ ॥
 बालायास्त्रिपुरेशान्या नवयोन्यङ्कितं न्यसेत् ।
 श्रोत्रयोश्चुबुके चैव शङ्खवास्येषु दृशोर्नासि ॥ १४२ ॥
 अंसद्वये च हृदये न्यसेत्कूर्परकुक्षिपु ।
 जार्न्वन्धुपादगुह्येषु पार्श्वहस्तु स्तनद्वये ॥ १४३ ॥
 कण्ठे च नवयोन्याख्यं न्यसेद्दीजत्रयात्मकम् ।
 पुनर्बालां समुच्चार्य षोडशोर्णां पविन्यसेत् ॥ १४४ ॥
 पुनर्बालां समुच्चार्य चतुरस्रं च चिन्तयेत् ।
 गोलकं न्यासयोगेन श्रीचक्रं परिचिन्तयेत् ॥ १४५ ॥
 षट्चक्रेषु ललाटे च सीमन्ते च शिरोबिले ।
 नव स्थानानि संकल्प्य न्यसेद्देवि ततः परम् ॥ १४६ ॥

१ ख. णः शङ्खकिनी । २ ख. च कपर्दश्च तथा मतिः । ३ कः युक्तं भृङ्गिणी-
 कश्च हं । ४ क. जगदानन्दिनायु । ५ क. गतिश्च । ६ ख. पुस्तके न्वण्डपा इति ।
 पाठान्तरम् । ७ ख. शारं प्र ।

श्रीविद्यां ब्रह्मरन्ध्रे च पृष्ठतो गुरुवः क्रमात् ।

तिथिनित्यास्ततो 'देवि मातृकास्वरसंयुताः ॥ १४७ ॥

मातृकावन्यसेद्वक्त्रे सर्वसौभाग्यदायकाः ॥ १४८ ॥

इति श्रीमज्जानानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यान्यासविधानं नाम चतुर्दशः पटलः ॥ १४ ॥

अथ पञ्चदशः पटलः ।

ईश्वर उवाच -

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यामण्डलमुत्तमम् ।

कामेश्वरी महाविद्या सर्वलोकवशंकरी ॥ १ ॥

बालां तारं च हृत्प्रान्ते कामेश्वरिपदं लिखेत् ।

इच्छाकामफलप्रान्ते प्रदे सर्वपदं लिखेत् ॥ २ ॥

ततः सत्त्ववशं ब्रूयात्कारिसर्वजगत्पदम् ।

क्षोभणान्ते करि ब्रूयाद्धंकारवितथं लिखेत् ॥ ३ ॥

पञ्च बाणान्समालिख्य संहारेण कुमारिकाम् ।

एषा कामेश्वरी नित्या प्रसङ्गनात्कथिताऽदिजे ॥ ४ ॥

वाग्भवं भगवद्वान्ते भुगे भगिनि चाऽऽलिखेत् ।

भगोदरि भगान्ते च भगमाले भगावहे ॥ ५ ॥

भगगुह्ये भगप्रान्ते योनिप्रान्ते भगान्तिके ।

निपातिनि च सर्वान्ते ततो भगवशंकरी ॥ ६ ॥

भगरूपे ततो लेख्यं नीरजायतलोचने ।

नित्यकिलन्ते भगप्रान्ते स्वरूपे सर्वं चाऽऽलिखेत् ॥ ७ ॥

भगानि मे ह्यनयेति वरदेति समालिखेत् ।

रेतं सुरेते भग च किलन्ते किलचद्रवे ततः ॥ ८ ॥

क्लेदय द्रावयाथो च सर्वसत्त्वान्भगेश्वरि ।

अमोवे भगविच्चे च क्षुभ क्षौभय सर्वं च ॥ ९ ॥

सत्त्वान्भगेश्वरि ब्रूयाद्वाग्भवं ब्लंजमादिमम् ।

भैल्लं भोल्लं च हेल्लं च हेल्लं किलन्ते च ततः परम् ॥ १० ॥

सर्वाणि च भगान्यन्ते मे वशं चाऽऽनयेति च ।

स्त्रीबीजं च हर प्रान्ते वडे मात्मकमक्षरम् ॥ ११ ॥

भुवनेशीं समालिख्य विद्येयं भगमालिनी ।
 प्रसङ्गनाकथिता पञ्चचत्वारिंशच्छताक्षरी ॥ १२ ॥
 पराबीजं समुच्चार्य नित्यक्विलन्ने मदद्रवे ।
 अग्निजायान्वितो मन्त्रो नित्यक्विलन्नेयमीरिता ॥ १३ ॥
 सर्वसौभाग्यदात्री च सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ।
 प्रणवं पूर्वमुच्चार्य तथाऽङ्कुशयुगं लिखेत् ॥ १४ ॥
 तन्मध्ये विलिखेद्देवि भरोमात्मकमक्षरम् ।
 चवर्गमन्यहीनं तु विलिखेद्वह्निसंस्थितम् ॥ १५ ॥
 चतुर्दशस्वरोपेतं बिन्दुनादाङ्कितं पृथक् ।
 वह्निजायान्वितो मन्त्रो भेरुण्डायाः फलप्रदः ॥ १६ ॥
 भुवनेशीं समुच्चार्य चतुर्थ्यां वह्निवासिनीम् ।
 हृदन्तोऽयं मनुर्देवि नित्येयं वह्निवासिनी ॥ १७ ॥
 प्रणवं भुवनेशान्नि फरेमात्मकमक्षरम् ।
 सविसर्गः शशी पश्चान्नित्यक्विलन्ने मदद्रवे ॥ १८ ॥
 वह्निजायान्विता विद्या सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ।
 महाविद्येश्वरी नित्या प्रसङ्गेन मयेरिता ॥ १९ ॥
 पराबीजं समुच्चार्य शिवदूतीं च डेयुताम् ।
 हृदन्तोऽयं मनुर्देवि दूतीयं सर्वकामदा ॥ २० ॥
 ओंकारबीजमुच्चार्य परां कवचमालिखेत् ।
 खे च छे क्षः समालिख्य स्त्रीबीजं च समालिखेत् ॥ २१ ॥
 हुंकारं क्षे परा चास्त्रं विद्येयं द्वादशाक्षरी ।
 त्वरिता नाम नित्येयं त्रिषु लोकेषु दुर्लभा ॥ २२ ॥
 सर्वसिंहासनमयी बालेव कुलसुन्दरी ।
 बालया पुटितां कुर्यात्तथा वै नित्यभैरवी ॥ २३ ॥
 पञ्च बाणाश्च देवेशी नित्या शक्राक्षरी भवेत् ।
 त्रैलोक्यविमला विद्या नित्याख्या परमेश्वरी ॥ २४ ॥
 पञ्चाक्षरी बाणबीजैर्नित्येयपरा प्रिये ।
 प्रणवं भुवनेशानि फरेमात्मकमक्षरम् । २५ ॥
 सूमात्मकं द्वितीयं च भुवनेऽङ्कुशं ततः ।

नित्यशब्दं समुद्धृत्य संबुद्ध्या तु मदद्रवाम् ॥ २६ ॥
 कवचं चाङ्कुशं पञ्चदशैर्नीलिपताकिनी ।
 वान्तं कालसमायुक्तं वह्निर्वायुगतं ततः । २७ ॥
 पृथक्पञ्चसमायुक्तं ततः शक्रस्वरान्वितम् ।
 बिन्दुनादाङ्किं बीजं नित्येयं विजया प्रिये ॥ २८ ॥
 चन्द्रवारुणसंयुक्तं तारबीजं समालिखेत् ।
 चतुर्थ्या तु ततो देवि विलिखेत्सर्वमङ्गलाम् ॥ २९ ॥
 हृदन्तोऽयं मनुर्देवि नित्येयं सर्वमङ्गला ।
 तारं हृद्गवत्यन्ते ज्वालामालिनि देवि च ॥ ३० ॥
 द्विरुच्चार्य च सर्वान्ते भूतसंहारकारिके ।
 जातवेदसि संलिख्य ज्वलन्तिपदयुग्मकम् ॥ ३१ ॥
 ज्वलेतिप्रज्वलद्द्वंद्वं हुंकारद्वितयं लिखेत् ।
 वह्निर्बीजत्रयं हुं च अस्त्रस्वाहान्वितो मनुः ॥ ३२ ॥
 इयं नित्या महादेवि ज्वालामालिनिका परा ।
 कवर्गान्तं स्वरान्तं च शक्रस्वरविभूषितम् ॥ ३३ ॥
 बिन्दुनादकलाक्रान्तं विचित्रा परमेश्वरी ।
 अकारादिषु सर्वेषु स्वरेषु क्रमतो न्यसेत् ॥ ३४ ॥
 अःस्वरे परमेशानि श्रीविद्यां विश्वमातृकाम् ।
 स्वरवद्विन्यसेन्नित्या नीरजायतलोचने ॥ ३५ ॥
 प्रकटाद्या न्यसेत्पश्चादाधारादिषु मन्त्रवित् ।
 स्थितिन्यासं ततः कुर्याच्छ्रीविद्याषोडशाक्षरैः ॥ ३६ ॥
 पञ्चाङ्गुलीषु करयोर्ब्रह्मरन्ध्रे मुखे हृदि ।
 त्रयं विन्यस्य नाभ्यादिपादान्ते चैकमादिजे ॥ ३७ ॥
 गलादिनाभिपर्यन्तमपरं हि ततः परम् ।
 ब्रह्मरन्ध्रादिकंठान्तमेकं विन्यस्य पादयोः ॥ ३८ ॥
 अङ्गुलीषु च विन्यस्य न्यासोऽयं स्थितिकारकः ।
 तृष्टिन्यासं ततः कुर्यात्सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ३९ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रेऽलिके नेत्रश्रुतिघ्राणोष्ठकेषु च ।
 दन्तान्तरोर्ध्वके देवि जिह्वायां गलकूपके ॥ ४० ॥

पृष्ठे सर्वाङ्गहृदयस्तनकुक्षिषु लिङ्गके ।
 श्रीविद्यार्णैर्न्यसेद्देवि मेन्त्रं सर्वसमुद्भये ॥ ४१ ॥
 सर्वाङ्गे विन्यसेत्पश्चाद्भ्यां कत्वेन सुन्दरि ।
 प्राणानायम्य विधिवन्मुद्रासंनद्धविग्रहः ॥ ४२ ॥
 संक्षोभद्रावणाकर्षवश्योन्मादमहाङ्कुशाः ।
 खेचरी बीजरूपा च योनिमुद्वेत्यनुक्रमात् ॥ ४३ ॥
 बीजानि वक्ष्ये क्रमतो मुद्राणां परमेश्वरि ।
 पञ्चवाणैः पञ्च मुद्राः करोमात्मरुमक्षरम् ॥ ४४ ॥
 आद्यं तु रुद्रभैरव्या बीजं सादाशिवं ततः ।
 ततस्तु वाग्वत्तं देवि क्रमेण हि चतुष्टयम् ॥ ४५ ॥
 चुर्मुद्रासु बीजानि नवमुद्रास्वनुक्रमात् ।
 अथ वक्ष्ये महेशानि मुद्राविवरणं क्रमात् ॥ ४६ ॥
 वामहस्तेन मुष्टिं तु बद्ध्वा कर्णप्रदेशके ।
 तर्जनीं सरलां कृत्वा भ्रामयेत्तन्त्रवित्तमः ॥ ४७ ॥
 सौभाग्यदण्डिनी मुद्रा न्यासकाले तु सूचिता ।
 अन्तरङ्गमुष्ट्या तु निरुध्य जगतीमिमाम् ॥ ४८ ॥
 रिपुजिह्वाग्रहा मुद्रा न्यासकाले तु सूचिता ।
 पाणिद्वयं महेशानि परिवर्तनयोगतः ॥ ४९ ॥
 योजयित्वा तर्जनीभ्यामनामे धारयेत्प्रिये ।
 मध्यमे योजयेन्मध्यमे कनिष्ठे तद्धस्तथा ॥ ५० ॥
 अङ्गुष्ठावपि संयोज्य त्रिधा युग्मक्रमेण तु ।
 त्रिसण्डा नाम मुद्रये त्रिपुराह्वानकर्माणि ॥ ५१ ॥
 विरलौ तु करौ कृत्वा मध्यमे मध्यमे कुरु ।
 अङ्गुष्ठाभ्यां कनिष्ठे च संपीड्य सरले ततः ॥ ५२ ॥
 तर्जन्यौ दण्डात्कुर्वान्मध्यमस्थे ह्यनामिके ।
 सर्वसंक्षोभिणी मुद्रा त्रैलोक्यक्षोभकारिणी ॥ ५३ ॥
 मध्यमे तर्जनीयुक्ते सरले स्यात्तदा भवेत् ।
 सर्वविधाणि च मुद्रा नान्यत्तत्तत्राचरम् ॥ ५४ ॥

१ स्व. मन्डी स । स्व. ततः । केवलं वा । २ स्व. निबध्नजग । ४ स्व. अङ्गुष्ठौ च
 कनिष्ठाभ्यां सं इति पाठान्तरम् ।

योनिमुद्वेयमाख्याता परा त्रैलोक्यमातृका ॥ ६८ ॥

एवं विन्यस्तदेहः सन्मुद्रासनं हविग्रहः ।

अन्तर्यागविधिं कुर्याद्येन साक्षात्स्वयं विभुः ॥ ६९ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यान्यासाविवरणं नाम पञ्चदशः पटलः

॥ १५ ॥

अथ षोडशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

अन्तर्यागविधिं देव बहिर्यागविधिं तथा ।

सकलं कथयेयान यद्यहं तव वल्लभा ॥ ॥

ईश्वर उवाच—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यजनं चाऽऽन्तरं महत् ।

मूलादिब्रह्मरन्ध्रानां विसतन्तुतनीयसीम् ॥ २ ॥

उद्यत्सूर्यप्रभाजालविद्युत्कोटिप्रभामयी ।

चन्द्रकोटिप्रभाद्रौवां त्रैलोक्यैकप्रभामयीम् ॥ ३ ॥

अशेषजगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणीम् ।

ध्यायेन्मनो यथा देवीं निश्चलं जायते तथा ॥ ४ ॥

सहजानन्दसंदोहमन्दिरं भवति क्षणात् ।

मनो निश्चलतां प्राप्तं शिवशक्तिप्रभावतः ॥ ५ ॥

समाधिर्जायते तत्र संज्ञाद्वयविजृम्भितः ।

स्वयंप्रज्ञातनामैको ह्यसंप्रज्ञातनामधृत् ॥ ६ ॥

स्वयंप्रज्ञातसंज्ञस्तु शक्त्याधिक्येन जायते ।

असंप्रज्ञातनामैको शिवाधिक्येन वै भवेत् ॥ ७ ॥

स्वयंप्रज्ञातभेदस्तु तीव्रस्तीव्रतरो भवेत् ।

असंप्रज्ञातभेदस्तु मन्दो मन्दतरस्तथा ॥ ८ ॥

(* संज्ञा प्रज्ञा न यत्रैवं स्वयंप्रज्ञोऽभिधीयते ।

असंप्रज्ञो हि भूयस्तु स्थितप्रज्ञः प्रातिष्ठितः ॥ ९ ॥

* धनुश्चिह्नान्तर्गतो ग्रन्थः स्व. पुस्तके नास्ति ।

१ स्व. धिं ब्रूहि व । २ स्व. कलाकार ईशा । ३ स्व. यमम् । ४ स्व. मयम् । ५ स्व. द्वावं त्रै । ६ स्व. मयम् । ७ स्व. कारकम् । ८ स्व. देवि । ९ क. ग. तम् । स्व. १० स्व. नामा तु शिवत्त्वेन वै ।

मज्ञापज्ञानमेवेदमसंस्मयमिति द्वयम् ।
 संज्ञाद्वयमिदं देवि शिवतत्त्वेन वै भवेत् ॥ ० ॥)
 हास्यरोदनरोमाञ्चकम्पस्वेदाद्विलक्षणः ।
 तीव्रस्तीव्रतरो देवि समाधिरुपलक्षितः ॥ ११ ॥
 निमेषवर्जिते नेत्रे वपुस्तल्लक्षणं स्थिरम् ।
 मन्दो मन्दतरो देवि समाधिः परिकीर्तितः ॥ १२ ॥
 शांभवेन च वेद्येन सुखी भूयान्निरन्तरम् ।
 अन्तर्यामिविधिं कृत्वा बहिर्यजनमाचरेत् ॥ १३ ॥
 एवं विन्यस्तदेहः सन्सर्वात्मा साधकोत्तमः ।
 ध्यायेन्निरामयं वस्तु जगत्त्रयविनोहिनीम् ॥ १४ ॥
 अशेषव्यवहाराणां स्वामिनीं संविदं पराम् ।
 उद्यत्सूर्यसहस्राभां दाडिभीकुसुमप्रभाम् ॥ १५ ॥
 जपाकुसुमसंकाशां पद्मरागमणिप्रभाम् ।
 स्फुरत्पद्मनिभां ततकाञ्चनाभां सुरेश्वरीम् ॥ १६ ॥
 रक्तोत्पलदलाकारपादपल्लवराजिताम् ।
 अनर्घ्यरत्नखचितमञ्जीरचरणद्वयाम् ॥ १७ ॥
 पादाङ्गुलीयकक्षिप्ररत्नतेजोविराजिताम् ।
 कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुकोमलाम् ॥ १८ ॥
 नितम्बविम्बविलसद्रक्तवस्त्रपरिष्कृताम् ।
 मेखलावद्धमाणिक्यकिङ्किणीनादविभ्रमाम् ॥ १९ ॥
 अलक्ष्यमध्यमां निम्ननाभिं शतोदरीं पराम् ।
 रोमराजिलतोद्धूतमहाकुचफलान्विताम् ॥ २० ॥
 सुवृत्तानिविडोत्तुङ्गकुचमण्डलराजिताम् ।
 अनर्घ्यमौक्तिकस्फारहारभारविराजिताम् ॥ २१ ॥
 नवरत्नप्रभाराजद्वैतेयकविभूषणाम् ।
 श्रुतिभूषामनोरम्यकपोलस्यैलपञ्जुलाम् ॥ २२ ॥
 उद्यदादित्यसंकाशताटङ्कसुमुखप्रभाम् ।
 पूर्णचन्द्रमुखीं पद्मवदनां वरनासिकाम् ॥ ३ ॥

स्फुरन्मदनकोदण्डसुभ्रुवं पद्मलोचनाम् ।
 ललाटपट्टसंराजव्रत्नाढ्यतिलकाङ्किताम् ॥ २४ ॥
 मुक्तामाणिक्यघटितमुकुटस्थलकिङ्किणीम् ।
 स्फुरच्चन्द्रकलाराजन्मुकुटां च त्रिलोचनाम् ॥ २५ ॥
 पवालवल्लीविलसद्बाहुवल्लीचतुष्टयाम् ।
 इक्षुकोदण्डपुष्पेषुपाशाङ्कुशचतुर्भुजाम् ॥ २६ ॥
 सर्वदेवमयीमम्बां सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् ।
 सर्वतीर्थमयीं दिव्यां सर्वकामप्रपूरिणीम् ॥ २७ ॥
 =सर्वमन्त्रमयीं नित्यां सर्वागमविशारदाम् ।
 सर्वक्षेत्रमयीं देवीं सर्वविद्यामयीं शिवाम् ॥ २८ ॥
 सर्वयागमयीं विद्यां सर्वदेवस्वरूपिणीम् ।
 सर्वशास्त्रमयीं नित्यां सर्वागमनमस्कृताम् ॥ २९ ॥
 सर्वान्नायमयीं देवीं सर्वायतनसेविताम् ।
 सर्वानन्दमयीं ज्ञानगह्वरां संविदं पराम् ॥ ३० ॥
 एवं ध्यात्वा परामम्बां वहन्नांसापुटं क्रमात् ।
 आवाह्य चक्रमध्ये तु मुद्रया हि त्रिखण्डया ॥ ३१ ॥
 संस्थितां विन्तयेत्तत्र श्रीपीठान्तर्निवासिनीम् ।
 मुद्राः संदर्शयेद्देवि तर्पणैस्तु त्रिधा यजेत् ॥ ३२ ॥
 लयाङ्गं कल्पयेद्देहे देव्यास्तु परमेश्वरि ।
 गन्धपुष्पाक्षतादींश्च देव्यै सम्यङ् निवेदयेत् ॥ ३३ ॥
 उपचारैः षोडशभिः संपूज्य परदेवताम् ।
 तर्पणानि पुनर्दद्यात्त्रिवारं मूलविद्यया ॥ ३४ ॥
 एतस्मिन्समये देवि तिथिनित्यां प्रपूजयेत् ।
 कामेश्वर्यादिका नित्या विचित्रान्ताः परेश्वरि ॥ ५ ॥
 प्रतिपत्पौर्णमास्यन्ततिथिरूपाः प्रपूजयेत् ।
 विभाव्य च महान्यसें पूर्वदक्षोत्तरं क्रमात् ॥ ३६ ॥
 रेखासु विलिखेत्तत्र पञ्चपञ्च क्रमेण हि ।

= इदमर्थं ख. पुस्तके नास्ति ।

अकाराद्या उवर्णान्ता दक्षिणस्यां विचिन्तयेत् ॥ ३७ ॥

ततश्च पूर्वरेखायामूकारादिकपञ्चकम् ।

विलिख्यात्तरेखायां शक्त्यादि विलिखेत्ततः ॥ ३८ ॥

अनुस्वारान्तमन्त्रस्तु विसर्गे षोडशीं यजेत् ।

वामावर्तेन देवेशि नित्याः षोडश कीर्तिताः ॥ ३९ ॥

प्रतिपत्तिथिमारभ्य पौर्णमास्यन्तमाद्रिजे ।

एकैकां पूजयेन्नित्यां महासौभाग्यमाप्नुयात् ॥ ४० ॥

रुष्णपक्षे महेशानि पूजयेत्तिथिमण्डलम् ।

विचित्राद्या वरारोहे यावत् कामेश्वरी भवेत् ॥ ४१ ॥

पूजनीया विलोमेन भक्त्या तु परमेश्वरी ।

कलाः षोडश देवेशि यस्तु चन्द्रकलाः क्रमात् ॥ ४२ ॥

स सौभाग्यं मेहादेवि प्राप्नोति गुरुशासनात् ।

कामेश्वर्यादिका नित्याः पूजयित्वा क्रमात्ततः ॥ ४३ ॥

तिथिनित्यां त्रिधा देवि पूजयेद्भाग्यहेतवे ।

पुनः श्रीत्रिपुरानित्यां यजेत्सौभाग्यहेतवे ॥ ४४ ॥

एतस्मिन्समये देवि गुरुन्संपूजयेद्बुधः ।

पुष्पसंकोचयोगेन कथयामि तवानघे ॥ ४५ ॥

रश्मिवृन्दं दलमितं गुरवस्तु शताधिकाः ।

तस्मासंकोचयेत्पुष्पममिताः सिद्धिहानिदाः ॥ ४६ ॥

नष्टसंततिविज्ञेया मिताः सर्वसमृद्धिदाः ।

पुष्पं संकोचयेन्नोचेद्वा दशे नष्टसंततिः ॥ ४७ ॥

संतत्या नष्टरूपः सन्न भवेद्देवताप्रियः ।

अत एव मया सम्यक्पुष्पं संकुचितं प्रिये ॥ ४८ ॥

कामराजाख्यविद्याया गुरवस्तु समृद्धिदाः ।

मध्यप्राक्पञ्चमध्ये हि गुरुपङ्क्तिं त्रिधाऽर्चयेत् ॥ ४९ ॥

पराख्यान्पूजयेदादौ परापराविभक्तिकान् ।

ततोऽपरांस्त्रिधा देवि गुरुन्संपूजयेत्प्रिये ॥ ५० ॥

दिव्यौघे तु परान्विद्धि सप्तसंख्यान्वरानने ।

१ स्व. स्त्रायां दीर्घकर्णादिप । २ क. ग. कथादीन्त्राले । ३ स्व. न्तमात्रास्तु । ४ स्व. स्त्रित्यं न । ५ स्व. महद्देवि ।

आनन्दनाथशब्दाऽन्ता गुरवः पुरुषाः प्रिये ॥ ५१ ॥
 स्त्रियः पराम्बाशब्दान्ता विज्ञेया वीरवन्दिता ।
 परप्रकाशो देवेशि ततः परशिखो मतः ॥ ५२ ॥
 परा शक्तिस्तथा देवि कौलेश्वर इति प्रिये ।
 शुक्ला देवि कुलेशानकामेधर्यम्बिकाः क्रमात् ॥ ५३ ॥
 मुनिसंख्यास्तु गुरवः पराख्या दिव्यरूपिणः ।
 भोगविलम्बस्तु सम्यो वेदाख्यः सहजस्तथा ॥ ५४ ॥
 परापराख्यसिद्धौघे मानवौघे शृणु प्रिये ।
 गगनो विश्वविमलौ मदनो भुवनस्तथा । ५५ ॥
 लीला स्वात्मप्रियः पश्चाद्भागसंख्यास्तु मानवाः ।
 अपराः परमेशानि* नियता अक्षरा इमे ॥ ५६ ॥
 एतत्त्वयं तु नियतं देशिकानां हिताय च ।
 मयोद्धृतं महेशानि पुष्पं संकुचितं प्रिये । ५७ ॥
 मानवौघान्तिके पश्चात्स्वगुरुवित्तयं यजेत् ।
 परमेष्ठी गुरुः पश्चाद्गुरुः परमसंज्ञितः ॥ ५८ ॥
 स्वगुरुश्च महेशानि पूजयत्तु गुरुव्रयम् ।
 अथ वा मानवौघान्त एकं स्वगुरुमर्चयेत् ॥ ५९ ॥
 अयं प्रकारः कथितः प्रकारान्तरमुच्यते ।
 वन्द्यं सर्वप्रकाराणां मानवौघाष्टकादथ ॥ ६० ॥
 गुरवो नवसंख्याका इह यावद्भवन्ति हि ।
 नवचक्रेश्वरी यस्मात्तावत्पुष्पं प्रकाशयेत् । ६१ ॥
 मानवौघे तदा देवि दशसप्त भवन्ति हि ।
 पश्चात्संकोचयेत्पुष्पं नवमं श्रीगुरुं यजेत् । ६२ ॥
 अज्ञातगुरुशिष्याणां कथयामि वरानने ।
 गुरुभ्यो नम उच्चार्य पादुकाभ्यो नमो लिखेत् ॥ ६३ ॥
 गुर्वन्ते परमान्ते च गुरुभ्यो नम इत्यपि ।

× अत्रैतत्फ पुस्तके पाठान्तरम्-न्ता विज्ञेया वीरवन्दिता । अम्बान्ता गुरवः प्रोक्ताः
 स्त्रीलिङ्गाः परमेश्वरि । पर । * स्व. पुस्तके नि पुष्पं संकुचितं प्रिये । ए इति पाठान्तरम् ।

१ स्व. मयः सहजो वेदसंख्याकाः । २ स्व. द्वौघो मानवौघं शृ । ३ क. स्वात्मा
 प्रि । ४ स्व. प्रियाः प । ५ क. नवः । अ । ६ क. कादिकम् । गु । ७ स्व. पुस्तके. च
 परमेष्ठ्यन्तके तथा । ए इति पाठान्तरम् ।

एतेषां पादुकास्तद्वदाचार्येभ्यो नमो वदेत् ॥ ६४ ॥
 आचार्यपादुकास्तद्वत्पूर्वसिद्धास्तु पादुका ।
 सामान्यगुरुशिष्याणां गुरुपङ्क्तिरियं भवेत् ॥ ६५ ॥
 गुरुपङ्क्तिं प्रपूज्याथ स्वयं श्रीत्रिपुरा भवेत् ।
 गुरुपङ्क्तिविहीनस्तु पुरुषः पङ्क्तिवर्जितः ॥ ६६ ॥
 सामान्यगुरुपङ्क्तिवान्न भवेत्पङ्क्तिवर्जितः ।
 पुष्पसंकोचमार्गोऽयं मया सिद्धः कृतः प्रिये ॥ ६७ ॥
 कृपया परमेशानि साधकानां हिताय च ।
 कामराजाख्यगुरवः श्रीविद्याविषये क्रमात् ॥ ६८ ॥
 लोपामुद्राख्यविद्याऽऽद्या गुरुञ्जशृणु वरानने ।
 परमाद्यशिवश्चाऽऽद्या कामेश्वर्यम्बिका तथा ॥ ६९ ॥
 दिव्यौघश्च महौघश्च सर्वानन्दस्ततः परम् ।
 प्रज्ञादेव्यम्बिका पश्चात्प्रकाशः सप्तमो भवेत् ॥ ७० ॥
 दिव्याः परारूपगुरवो लोपामुद्राप्रभामयाः ।
 दिव्याश्चित्रश्च कैवल्यदेव्यम्बा च महोदयः ॥ ७१ ॥
 सिद्धाः परापरा ज्ञेया मानवौघं शृणु प्रिये ।
 विद्या शक्तिश्च विश्वश्च चतुर्थः कोमलो भवेत् ॥ ७२ ॥
 पञ्चमस्तु परानन्दो मनोहर इति प्रिये ।
 स्वात्मानन्दः सप्तमस्तु प्रतिभोऽष्टम उच्यते ॥ ७३ ॥
 अपराख्या इमे देवि गुरवः परिकीर्तिताः ।
 पूर्ववद्योजयेत्पश्चादष्टानन्तरमेव च ॥ ७४ ॥
 त्रयं वा स्वगुरुं वाऽपि नवान्तं वाऽब्जलोचने ।
 दक्षिणामूर्तिशिष्याणां गुरुक्रम उदाहृतः ॥ ७५ ॥
 संप्रदाया अनेके च ज्ञातव्याः स्वगुरुक्रमात् ।
 संप्रदायविहीनस्य न दद्यात्पङ्क्तिमुत्तमाम् ॥ ७६ ॥
 साधारणास्तु गुरवः सर्वभेदेषु वै समाः ।
 गुरुक्रमं प्रपूज्याथ यजेदाम्नायदेवताः ॥ ७७ ॥
 त्रैलोक्यमोहने देवि सर्वाशापरिपूरके ।
 सर्वसंक्षोभणे चक्रे पूर्वाम्नायं प्रपूजयेत् ॥ ७८ ॥

सर्वसौभाग्यदे चक्रे तथा सर्वार्थसाधके ।
 सर्वरक्षाकरे चक्रे दक्षान्नायं प्रपूजयेत् ॥ ८९ ॥
 मध्यचक्रत्रये देवि पश्चिमान्नायमर्चयेत् ।
 नवचक्रेषु देवेशि कौबेरान्नायमर्चयेत् ॥ ९० ॥
 वैन्दवे परमेशानि मध्यसिंहासनं यजेत् ।
 अनेनैव प्रकारेण पूजयेत्पञ्च पञ्चिकाः ॥ ९१ ॥
 श्रीविद्या च परं ज्योतिः परा निष्कलशंभवी ।
 अजया मातृका चेति पञ्च कोशाः प्रकीर्तिताः ॥ ९२ ॥
 श्रीविद्या च तथा लक्ष्मीर्महालक्ष्मीस्तथैव च ।
 त्रिशक्तिः सर्वसाम्राज्या पञ्च लक्ष्म्यः प्रकीर्तिताः ॥ ९३ ॥
 श्रीविद्या त्वरिता चैव पारिजातेश्वरी तथा ।
 त्रिपुटा पञ्चबाणेशी पञ्च कल्पलताः स्मृताः ॥ ९४ ॥
 श्रीविद्या मूलपीठेशी सुधा श्रीरमृतेश्वरी ।
 अक्षपूर्णोति विख्याताः पञ्चैताः कामधेनवः ॥ ९५ ॥
 श्रीविद्या सिद्धलक्ष्मीश्च मातङ्गी भुवनेश्वरी ।
 वाराहीति च संभोक्ताः पञ्च रत्नाः प्रकीर्तिताः * ॥ ९६ ॥
 मूलविद्या महेशानि श्रीविद्या परिकीर्तिता ।
 वारुणान्नं वह्निसंस्थं बिन्दुनादसमन्वितम् ॥ ९७ ॥
 वामनेत्रसमायुक्तं लक्ष्मीबीजमुदाहृतम् ।
 श्रीबीजं तु पराबीजं लक्ष्मीबीजमुदाहृतम् ॥ ९८ ॥
 प्रणवं पूर्वमुच्चार्य ह्रीमि त्मकं समुच्चेत् ।
 श्रीपुटा च नु कमले कमलाये प्रसीदतु ॥ ९९ ॥
 लाये मध्यगतां भूमिं रुद्रस्थाने नियोजयेत् ।
 प्रसीद युगुलं दद्याच्छ्रीबीजं भुवनेश्वरीम् ॥ १०० ॥
 श्रिया बीजं ततो दद्यान्महालक्ष्मी च [श्च]हन्मनुः ।
 सप्तविंशतिवर्णात्मा महालक्ष्मीमनुर्भूतः ॥ १०१ ॥
 श्रीबीजं च पराबीजं कामराजं समालिखेत् ।
 इयं त्रिशक्तिर्देवेशि त्रिषु लोकेषु दुर्भवा ॥ १०२ ॥

* इतं आरभ्य श्रीविद्या पूजनस्थानं अत्यन्तो ग्रन्थः ख. पुस्तके नास्ति ।

१ ख. पुस्तके या पारिजातेशी पञ्चबाणेश्वरी तथा । त्रि इति पाठान्तरम् । २ ख.
 अ कामेशी इति पाठान्तरम् । ३ ख. याऽऽमृतपी । ४ ख. या चाक्षपूर्णा च मा पाठान्तरम् ।

चन्द्रेण मादनं लक्ष्मीर्देवी दीर्घाक्षिमण्डिता ।
 विष्णुकूरेश्वरीयुक्ता रित्ययं वैष्णवीयुता (?) ॥ ९३ ॥
 श्रीबीजसंपुटं कुर्यात्सर्वशास्त्रप्रदायिनी ।
 प्रणवं पूर्वमुच्चार्य पराहंसं समुद्धरेत् ॥ ९४ ॥
 ततः सोहं शिरो देवि वसुवर्णोऽयमीरितः ।
 वेदादिकेवल्ला देवी परा निष्कलशांभवी ॥ ९५ ॥
 हंसो जपार्पण त(णवस्त)त्र मातृकेति प्रकीर्तिता(तः) ।
 प्रणवं भुवनेशानि वियच्चन्द्राभिवायवम् ॥ ९६ ॥
 भुवनेशी ध्रुवं चैव सरस्वत्यै नमो लिखेत् ।
 इयं तु पारिजातेशी पारिजातरतोऽपमा ॥ ९७ ॥
 काण्डबानेश्वरीविद्या प्रसङ्गात्कथिता मया ।
 त्रिबीजं च पराबीजं सकामा त्रिपुटोदिता ॥ ९८ ॥
 पञ्चकामेश्वरीविद्या बालान्यासे समीरिता ।
 वाग्भवं वामनेत्रं च ध्रुवान्तं बिन्दुसंयुतम् ॥ ९९ ॥
 मूलपीठेश्वरीविद्या सुगुप्ता कथिता मया ।
 पराबीजं तु श्रीबीजं बालायामाद्यमक्षरम् ॥ १०० ॥
 राज्यदे राजलक्ष्मीति चन्द्रः सर्गविभूषितः ।
 विलोमन्यादिबीजानि स्रुवा श्रीश्च प्रकीर्तिताः(ता) ॥ १०१ ॥
 वाग्भवं भुवनेशानि श्रीबीजं तदनन्तरम् ।
 वियत्तदादिस्वफलेमित्यवर्णं रुमालिखेत् ॥ १०२ ॥
 वियत्तदादिकं तं च परानित्येव मनुर्मतः ।
 चवर्गतृतीयं तुर्ध मायारेफेन्दुसंयुतम् ॥ १०३ ॥
 महाचण्डं समुद्धृत्य संकर्षणीति संलिखेत् ।
 कालमहान इत्युक्त्वा वियदिन्दुसमन्वितः(?) ॥ १०४ ॥
 मायाबीजं तु कथितः सिद्धलक्ष्म्या महामनुः ।
 अन्नपूर्णा च देवेशि उत्तराम्नायकीर्तिता ॥ १०५ ॥
 माताङ्गिन्येति चांशं वाङ्मायाश्रीसंपुटं लिखेत् ।
 इयं माताङ्गिनी विद्या द्वादशाङ्गा प्रकीर्तिता ॥ १०६ ॥
 वियदभिसमायुक्ता वामनेत्रविभूषितम् (ता) ।
 भुवनेशी महेशानि दुर्लभा भुवनत्रये ॥ १०७ ॥

वाग्भवं पूर्वमुद्धृत्य संबुद्ध्या भगवत्यपि ।
 वार्ताली द्वे च वाराही युग्मवाराहमुख्यपि ॥ १०८ ॥
 अन्धे अन्धिन्यै नत्यन्तं रुन्धिनी तत्परः परम् ।
 जम्भे जम्भिन्यै नत्यन्तं मोहे मोहिन्यै युतं नमः ॥ १०९ ॥
 स्तम्भे स्तम्भिन्यै ह्युक्तममुकं स्तम्भनद्वये ।
 सर्वदुष्टपदुष्टानां सर्वेषां सर्वमुच्चरेत् ॥ ११० ॥
 जिह्वास्तम्भं कुरु द्वंद्वं शीघ्रवश्यं कुरु द्वयम् ।
 वाग्मूढचत्रयं वाच मन्त्रपावकवल्लभा ॥ १११ ॥
 महाविधेयमाख्याता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ।

श्रीदेव्युवाच -

मन्त्रास्तु कथिता देव सर्वतन्त्रेषु गोपिताः ॥ ११२ ॥
 तानाराध्य कथं लोका जायन्ते भुवि दुर्लभाः ।
 एतत्सर्वं महादेव कथय त्वं सुविस्तरम् ॥ ११३ ॥

ईश्वर उवाच -

साधु पृष्ठं त्वया भद्रे लोकानां हितकाम्यया ।
 अविज्ञातमनस्तत्त्वं भजना दुःसुता यथा [?] ॥ ११४ ॥
 कथ्यतेऽत्र तथा देवि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ।
 मन्त्राविशोधनं कुर्यान्मन्त्राणां च विशुद्धये ॥ ११५ ॥
 चतुरस्रभुवं भित्त्वा कृत्वा रेखात्रयं त्रयम् ।
 वृतः षोडशके चैव ततो वर्णान्समालिखेत् ॥ ११६ ॥
 इन्द्राग्निरुद्रनवनेत्रयुगेन दिक्षु
 ऋत्वष्टषोडशचतुर्दशभौतिकेषु ॥
 पातालपञ्चदशबह्निर्मांशुकोष्ठे
 वर्णाल्लैलेलिपिभवान्क्रमशस्तु धीमान् ॥ ११७ ॥
 मन्त्राद्यसाधकानां तु नामार्णः पतति ध्रुवम् ।
 सिद्धिस्थावर्णविज्ञेयं द्वितीयं साध्यनामकम् ॥ ११८ ॥
 सुसिद्धं तु तृतीयं स्याच्चतुर्थमरिसंज्ञकम् ।
 सिद्धः सिध्यति कालेन साध्यः सिध्यति वा न वा ॥ ११९ ॥
 सुसिद्धरतक्षणोऽयं साधकं भक्षयेदरिः ।
 सिद्धिसिद्धो जपात्सिद्धिर्द्दिगुणात्सिद्धसाध्यकः ॥ १२० ॥

सिद्धसुसिद्धः संग्राहात्सिद्धारिहन्ति वै द्विजान् ।

साध्यः सिध्यति संकलेशात्साध्यसाध्योऽति दुःखकृत् ॥ १२१ ॥

साध्यः सुसिद्धो भजनात्साधारिः स्वाश्रयं हरेत् ।

सुसिद्धसिद्धोऽध्ययनात्फलं दद्युर्यथेप्सितम् ॥ १२२ ॥

सुसिद्धसाध्यो जपाद्यैः सिद्धिर्यस्मादतोऽन्यथा ।

सुसिद्धे तु सुसिद्धस्तु पूर्वजन्मकृतश्रमात् ॥ १२३ ॥

तस्मात्तु सर्वं सिद्धानां साधको नो जपेन्मनुः ।

अभिचारे रिपोरयं यदि स्मान्भुविपन्नयोः [?] ॥ १२४ ॥

सासिद्धेऽरिविशेषेण स्वकुलान्नाशयेद्ध्रुवम् [?] ।

अरिसिद्धस्तु संहन्यादरिसाध्यं तु योषितः ॥ १२५ ॥

अरिसिद्धस्वमन्त्रश्च कुलाच्छादनकृच्छलैः ।

अर्थरिस्वामहामन्त्रप्राप्तेन सुनिश्चितम् [?] ॥ १२६ ॥

एतदुक्तं महेशानि त्यक्त्वाऽन्यमतमुत्तमम् ।

स्वमलब्धे स्त्रिया दत्ते मालामन्त्रे त्रिवीजके ॥ १२७ ॥

सिद्धादिशोधनं देवी न वै तेषां तु विद्यते ।

श्रीविद्यापूजनस्थाने चक्रराजे महेश्वरि ॥ १२८ ॥

महाकोशेश्वरावृन्दमण्डितासनसंस्थिता ॥ १२९ ॥

सर्वसौभाग्यजननीपादुकां पूजयामि च ।

इत्युच्चार्य परं ज्योतिःकोशाद्यां पूजयेत्सुधीः ॥ १३० ॥

अनेनैव प्रकारेण पूजयेत्पञ्चपञ्चिकाः ।

शैवं तु दर्शनं देवि बैन्दवे पूजयेत्प्रिये ॥ १३१ ॥

परितो * दर्शनं शाक्तं चक्रस्य परमेश्वरी ।

ब्राह्मं तु दर्शनं पूज्यं भूविम्बे प्रथमे प्रिये ॥ १३२ ॥

शिवस्य वामतो देवि वैष्णवं दर्शनं यजेत् ।

सृष्टिचक्रे भवेत्सूर्यदर्शनं कमलक्षणे ॥ १३३ ॥

स्थितिचक्रे तु संपूज्यं बौद्धदर्शनमुत्तमम् ।

एवं संपूज्य सकलं श्रीविद्यां परितोषयेत् ॥ १३४ ॥

तर्पणानि पुनर्दद्यात्त्रिवारं तत्त्वमुद्रया ।

अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु तत्त्वमुद्वेयमीरिता ॥ १३५ ॥

* अयं श्लोकः स्व. पुस्तकस्थः ।

पुष्पं समर्पयेद्देवि मुद्रया ज्ञानसंज्ञया ।
 अङ्गुष्ठतर्जनीयोगाज्ज्ञानमुद्रा प्रतिष्ठिता ॥ १३६ ॥
 सर्वोपचारैराराध्य मुद्राः संदर्शयेत्क्रमात् ।
 अथाङ्गनवरणं कुर्याच्छ्रीविद्यामनुसंभवम् ॥ १३७ ॥
 अशीशासुरवायव्यमध्यदिक्षवङ्गपूजनम् ।
 मायालक्ष्मीमयं बीजयुग्मं पूर्वक्रमेण तु ॥ १३८ ॥
 कथितं योजयेद्देवि त्रयं वा परमेश्वरि ।
 संपुटकमयोगेण चाथवा वीरवन्दिते ॥ १३९ ॥
 संयोज्य पूजयेत्सर्वाः क्रमादेव वरानने ।
 त्रैलोक्यमोहने चक्रे प्रकटा योगिनीर्यजेत् ॥ १४० ॥
 चतुरस्रे चतुर्द्वारे शोभिते सिद्धिदायकाः ।
 अणिमां पश्चिमद्वारे दक्षभागे प्रपूजयेत् ॥ १४१ ॥
 लघिमामुत्तरद्वारे दक्षभागे प्रपूजयेत् ।
 पूर्वद्वारे तु महिमामुत्तरे पूजयेत्प्रिये ॥ १४२ ॥
 ईशित्वसिद्धिर्देवेशि दक्षिणाद्वारि पूर्ववत् ।
 वशित्वसिद्धिं वायव्ये तेनैव क्रमतो यजेत् ॥ १४३ ॥
 प्राकाम्यसिद्धिमीशाने तेनैव क्रमतो यजेत् ।
 भुक्तिसिद्धिस्तथाऽऽग्नेये तेनैव क्रमयोगतः ॥ १४४ ॥
 इच्छासिद्धिं पूर्वभागे नैऋत्ये च प्रपूजयेत् ।
 प्राप्तिरितिः सर्वकामा सिद्धिश्च परमेश्वरि ॥ १४५ ॥
 अधोर्ध्वक्रमरूपेण ज्ञातव्ये सुरसुन्दरि ।
 ब्राह्मी माहेश्वरी चैन्द्री कौमारी वैष्णवी तथा ॥ १४६ ॥
 वाराही च तथा षष्ठी चामुण्डा सप्त मातरः ।
 अष्टमी तु महालक्ष्मीः पश्चिमादिक्रमेण हि ॥ १४७ ॥
 वामभागे तु संपूज्या वायव्यादि च पूर्ववत् ।
 संक्षोभद्रावणाकर्षवश्योन्मादमहाङ्कुशाः ॥ १४८ ॥
 खेचरीबीजयोन्याख्यास्त्रिखण्डां च प्रपूजयेत् ।
 एताः संपूज्य चक्रेशीं त्रिपुरां पूजयेत्पराम् ॥ १४९ ॥
 अणिमासिद्धिपुरतः सर्वकार्यार्थसाधिकाम् ।
 सर्वसंक्षोभिणीं मुद्रां दर्शयेत्क्रमलानने ॥ १५० ॥

सर्वांशापूरकं चक्रं गुप्तयोगिन्यधिष्ठितम् ।
 षोडशारं ततो देवि पूजयेत्कार्यसिद्धये ॥ १५१ ॥
 कामाकर्षिणिकां देवि बुद्ध्याकर्षिणिकां तथा ।
 अहंकारकर्षिणीं च शब्दाकर्षणरूपिणीम् ॥ १५२ ॥
 स्पर्शाकर्षिणिरूपां च रूपाकर्षिणिरूपिणीम् ।
 रसाकर्षकरीं चैव गन्धाकर्षणकारिणीम् ॥ १५३ ॥
 चित्ताकर्षिणिकां तद्द्वैर्याकर्षिणिकां प्रिये ।
 नामाकर्षिणिकां चैव बीजाकर्षिणिकां तथा ॥ १५४ ॥
 अमृताकर्षिणीं चैव स्मृत्याकर्षिणिकां प्रिये ।
 शरीराकर्षिणीं चैव आत्माकर्षणरूपिणीम् ॥ १५५ ॥
 पश्चिमादिविलोमेन षोडशारे स्वरान्विताः ।
 एता नित्याः कलाः पूज्याः स्रवत्पीयूषमण्डलाः ॥ १५६ ॥
 चक्रेधरीं यजेद्देवीं त्रिपुरेशीं समृद्धिदाम् ।
 कामाकर्षणरूपायाः पुरतः पूजयेत्प्रिये ॥ १५७ ॥
 सर्वविद्राविणीं मुद्रां दर्शयित्वा निवेदयेत् ।
 सर्वसंक्षोभणे चक्रे यजेद्गुप्ततराभिधाः ॥ १५८ ॥
 अनङ्गकुसुमां पाच्यां कवर्गेण प्रपूजयेत् ।
 दक्षिणे च चवर्गेण तथा चानङ्गमेखलाम् ॥ १५९ ॥
 अनङ्गमदनां पश्चाद्वर्गेण प्रपूजयेत् ।
 तवर्गेणोत्तरे पश्चादनङ्गमदनातुराम् ॥ १६० ॥
 अनङ्गरेखामाग्नेये पवर्गेण प्रपूजयेत् ।
 राक्षसेऽनङ्गवेगां तु यवर्गेण प्रपूजयेत् ॥ १६१ ॥
 वायव्ये तु शवर्गेण तथाऽनङ्गङ्कुशां यजेत् ।
 ईशान्ये लक्षवर्गेण पूज्याऽनङ्गदिमालिनी ॥ १६२ ॥
 चक्रेधरीं यजेद्देवीं ततस्त्रिपुरसुन्दरीम् ।
 अनङ्गकुसुमाग्रे च सर्वसाम्राज्यदायिनीम् ॥ १६३ ॥
 सर्वाकर्षणमुद्रां च दर्शयेत्सुरवन्दिते ।
 चक्रपूजां निवेद्याथ चतुर्थं चक्रमर्चयेत् ॥ १६४ ॥
 सर्वसंक्षोभिणी शक्तिः सर्वविद्राविणी तथा ।
 सर्वाकर्षिणिका शक्तिः सर्वाह्लादनकारिणी ॥ १६५ ॥

सर्वसंमोहिनी शक्तिः सर्वस्तम्भनकारिणी ।
 सर्वजृम्भणिका शक्तिः सर्वाविशकरी तथा ॥ १६६ ॥
 सर्वार्थरञ्जिनी शक्तिर्नवमी परमेश्वरी ।
 सर्वोन्मादनिका शक्तिः शक्तिः सर्वार्थसाधिका ॥ १६७ ॥
 सर्वसंपत्तिपूर्णा च सर्वमन्त्रमयी तथा ।
 चतुर्दशशक्तिस्तु सर्वद्वंद्वक्षयंकरी ॥ १६८ ॥
 सर्वसौभाग्यदे चक्रे पश्चिमादिविलोमतः ।
 वाममार्गेण देवेशि संपूज्याः सर्वसिद्धिदाः ॥ १६९ ॥
 सर्वसंक्षोभिणी शक्तिः पुरतः पूजयेत्ततः ।
 चक्रेश्वरीं सिद्धिदात्रीं परां त्रिपुरवासिनीम् ॥ १७० ॥
 वश्यमुद्रां प्रदर्शयथ निवेद्य तदनन्तरम् ।
 सर्वार्थसाधके चक्रे दशारे कुलयोगिनीः ॥ १७१ ॥
 पूजयेत्सर्वकार्यार्थसिद्धिदाः पञ्चमे क्रमात् ।
 सर्वसिद्धिप्रदा देवी सर्वसंपत्प्रदा तथा ॥ १७२ ॥
 सर्वप्रियकरी देवी सर्वमङ्गलकारिणी ।
 सर्वकामप्रपूर्णा च सर्वदुःखप्रमोचनी ॥ १७३ ॥
 सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वावघ्ननिवारिणी ।
 सर्वाङ्गसुन्दरी देवि सर्वसौभाग्यदायिनी ॥ १७४ ॥
 पश्चिमादिविलोमेन दशारे पूजयेदिमाः ।
 सर्वसिद्धिप्रदा देवि पुरतश्चक्रनायिकाम् ॥ १७५ ॥
 सर्वसिद्धिप्रदां देवि पूजयेत्त्रिपुराश्रियम् ।
 सर्वोन्मादनमुद्रां च दर्शयित्वा निवेद्य च ॥ १७६ ॥
 सर्वरक्षाकरे चक्रे निगर्भा योगिनीर्यजेत् ।
 सर्वज्ञा सर्वशक्तिश्च सर्वैश्वर्यप्रदा ततः ॥ १७७ ॥
 सर्वज्ञानमयी देवी सर्वव्याधिविनाशिनी ।
 सर्वाधारस्वरूपा च सर्वपापहरा तथा ॥ १७८ ॥
 सर्वानन्दमयी देवी सर्वरक्षास्वरूपिणी ।
 सर्वेष्टितार्थफलदा देव्यः सर्वसमृद्धिदाः ॥ १७९ ॥
 पश्चिमादिविलोमेन पूजयेत्पङ्क्तिं योनिके ।
 सर्वज्ञापुरतो देवि चक्रेशीं मालिनीं यजेत् ॥ १८० ॥

महाङ्कुशां महामुद्रां दर्शयित्वा निवेद्य च ।
 मध्यचक्रे महेशानि योगिनीः पूजयेत्प्रिये ॥ १८१ ॥
 सर्वरोगहरे चक्रे वसुकोणे सुरेश्वरि ।
 रहस्ययोगिनीर्देवि वशिन्याद्यास्तु सिद्धिदाः ॥ १८२ ॥
 पश्चिमादिविलोमेन पूर्वोक्ताः पूजयेत्कृत्वा ।
 वशिनीपुरतः पूज्या सिद्धाम्बा चक्रनायिका ॥ १८३ ॥
 खेचरीं दर्शयेन्मुद्रां निवेद्यानन्तरं ततः ।
 सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे त्रिकोणे सर्वकामदे ॥ १८४ ॥
 परापररहस्याख्ययोगिनीः परिपूजयेत् ।
 पञ्च बाणान्समुच्चार्य कामकामेश्वरीमयान् ॥ १८५ ॥
 जम्भनाख्यान्महेशानि पूजयेद्वाणदेवताम् ।
 धमात्मकं कामचापं द्वितीयं तु त्र्यमात्मकम् ॥ १८६ ॥
 कामेश्वर्या मोहनाख्यां पूजयेच्चापदेवताम् ।
 द्वितीयं भुवनेशानीपाशयुग्मं वशंकरम् ॥ १८७ ॥
 कामेशस्य च कामेश्यास्त्रैलोक्याकर्षणं प्रिये ।
 अङ्कुशाख्यं करोमात्मबीजं स्तम्भनसंज्ञकम् ॥ १८८ ॥
 कामेशस्य च कामेश्या अङ्कुशं पूजयेत्प्रिये ।
 षडङ्गावरणाद्वाले समीपे क्रमतो यजेत् ॥ १८९ ॥
 पश्चिमादिक्रमेणैव चतुर्दिक्षु प्रपूजयेत् ।
 कामेश्वरीं रुद्रशक्तिमाद्यकूटेन चाग्रतः ॥ १९० ॥
 द्वितीयेन च कूटेन कामाख्येन च वैष्णवीम् ।
 दक्षकोणे समभ्यर्च्य तृतीयेन च पूजयेत् ॥ १९१ ॥
 भगमालां ब्रह्मशक्तिमुत्तरे विश्वमातृकाम् ।
 चक्रेश्वरीमम्बिकाख्यां कामेशीपुरतो यजेत् ॥ १९२ ॥
 बीजमुद्रामुपास्याथ चक्रपूजां निवेदयेत् ।
 सर्वानन्दमये चक्रराजे बैन्दवसंज्ञके ॥ १९३ ॥
 ब्रह्मरूपे चित्स्वरूपे संविद्देवे शृणु प्रिये ।
 परापररहस्याख्यां योगिनीं त्रिपुरां यजेत् ॥ १९४ ॥

कूटत्रयं समुच्चार्य सर्वविद्यास्वरूपकम् ।
 समस्तदेवतारूपं सर्ववस्तुमयं यजेत् ॥ १९५ ॥
 चक्रेशीमपि तामेव महात्रिपुरसुन्दरीम् ।
 श्रीविद्यां षोडशाणीं च मुक्तिमुक्तिफलप्रदाम् ॥ १९६ ॥
 समस्तचक्रचक्रेशीं सर्वागमनमस्कृताम् ।
 सर्वान्नाथेश्वरीं विद्यालंकृतां ब्रह्मरूपिणीम् ॥ १९७ ॥
 उपचारैः समभ्यर्च्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ।
 तर्पणानि पुनर्दद्यात्त्रिवारं मूलविद्यया ॥ १९८ ॥
 योनिमुद्रां प्रदर्शयथ मुद्राः संदर्शयेत्क्रमात् ।
 वनस्पतिरसोत्पन्नैः पवित्रै रभ्यन्विभिः ॥ १९९ ॥
 दशाङ्गाधैर्धूपवयैर्धूपयेत्परमेश्वरीम् ।
 (* कस्तूरीकुङ्कुमं देवि गुग्गुलं शालसंभवम् ॥ २०० ॥
 चन्दनागरुकर्पूरसिताज्यमधुसंयुतम् ।
 धूपयेद्देशिको नित्यं सर्वसौभाग्यसिद्धये ॥ २०१ ॥
 धूपमन्त्रेण देवेशि त्रैलोक्यस्यापि दुर्लभम् ।)
 अभितो वेदिकाचक्रं दीपमाला घृतप्लुताः ॥ २०२ ॥
 कर्पूररचिताश्चापि तैलपूर्णास्तु वा यजेत् ।
 धूपरीपौ निवेद्याथ तर्पयेत्पूर्ववर्तिन्ये ॥ २०३ ॥
 आरातीकविधिं कुर्यात्पूर्वदेववन्दिते ।
 अन्यदारातीकं वक्ष्ये सर्वकामनपूरकम् ॥ २०४ ॥
 स्वर्णादिनिर्मिते पात्रे मध्ये चक्रं लिखेद्बुधः ।
 तण्डुलोल्लासितं कृत्वा नवधा कारयेत् ॥ २०५ ॥
 नव गोलांश्चन्द्ररूपान्विरच्य तदनन्तरम् ।
 शर्करागर्भभरितान्मण्डकान्युग्मरूपकान् ॥ २०६ ॥
 विरच्य घटिकाः कार्या योजयित्वा तु सप्तकम् ।
 सप्तसप्तप्रकारेण घटिका नव योजयेत् ॥ २०७ ॥
 अष्टकोणेषु संस्थाप्य गोलकांश्चोपरि क्षिपेत् ।
 चणमुद्रा विकीर्याथ दीपकान्घृतपाचिजान् ॥ २०८ ॥

* धनुश्चिह्नान्तर्गतो ग्रन्थः ख. पुस्तके नास्ति.

१ क. यं श्रीविद्यां च स्व २ ख. रचिता इति पाठान्तरम् । ३ क. धः ।
 अतिशुद्धौदनं कु १४ ख. कान्कुलनायिके । वि १५ ख. नृ । त्वस्ति का इति पाठान्तरम् ।

मुष्टिकाकृतिमुष्टिश्च स्थापयेत्तत्र तत्र तु ।
 दीपान्प्रज्वाल्य पश्चात्तु पञ्चरत्नैः प्रपूजयेत् ॥ २०९ ॥
 पञ्चसिंहासनगता विद्यास्तत्र प्रपूजयेत् ।
 आमस्तकं समुद्धृत्य नखारं पुनः पुनः ॥ २१० ॥
 नवावरणवद्देवि परिभ्राम्य पुनः पुनः ।
 उत्तीर्य स्थापयेत्पश्चाद्दीपमालामयं महः ॥ २११ ॥
 नेत्रयोः सुस्थिरं ध्यायेद्दरार्तिकविधिः प्रिये ।
 नैवेद्यं षड्रसोपेतं सितापूर्णादिसंयुतम् ॥ २१२ ॥
 शर्करापूरभरितमण्डकैः पायसान्वितम् ।
 मुक्ताकर्पूरधवलं शुद्धौदनसुपूरितम् ॥ २१३ ॥
 घृतकर्पूरशोभाढ्यं संपूर्णघृतमण्डितम् ।
 नानाव्यञ्जनशोभाढ्यं वटकैः कुङ्कुमधूमैः ॥ २१४ ॥
 माषान्नभरितं नानारसपानविराजितम् ।
 घृतक्षीरेण भरितं चतुर्मुद्राविराजितम् ॥ २१५ ॥
 संकल्प्य परमेशान्यै नित्यहोमविधिं चरेत् ।
 मूलेन पाणसहिता आहुतीः पञ्च होमयेत् ॥ २१६ ॥
 षडाहुतीः षडङ्गानां नित्यहोमः प्रकीर्तितः ।
 उपविश्याऽऽसने रम्ये वामभागे ततः परम् ॥ २१७ ॥
 बहत्करोर्ध्वपुटतः साधको भूमिजानुकः ।
 मण्डलं चतुरस्रं तु तन्मध्ये विलिखेत्प्रिये ॥ २१८ ॥
 त्रिकोणमध्ये व्योमाख्यं मण्डलं पूजयेत्ततः ।
 व्यापकान्ते मण्डलाय हृदन्तो वागमवं परम् ॥ २१९ ॥
 मुखे कृत्वा पूजनीयं मण्डलं मनुना प्रिये ।
 एतन्मण्डलमभ्यर्च्य मण्डलानां चतुष्टयम् ॥ २२० ॥
 ईशानवह्निर्ऋत्यवायुकोणेषु पूर्ववत् ।
 मण्डलानि विधायैव पूर्ववत्पूजयेत्प्रिये ॥ २२१ ॥
 पूर्ववद्वलिदानं च दद्यात्सर्वसमुद्धये ।
 बटुकाय महेशानि योगिनीभ्यश्च बलमे ॥ २२२ ॥

१ क. ग. यदेवीनां प । २ ख. प्रमम् । मा । ३ स, तुर्धा तद्विरा । ४ ख. णवृत्तं
 वयो । ५ ख. पराम । ६ प्रिये ' इति पाठान्तरम् ।

क्षेत्रपालगणेशाभ्यां पूर्ववद्वलिमुत्सृजेत् ।
 वामभागे कृतस्याय मण्डलस्योपरि क्षिपेत् ॥ २२३ ॥
 आधारं पूजयेत्तत्र पात्रं चान्नोदकान्वितम् ।
 सकारणं मन्त्रयित्वा सर्वभूतबलिं हरेत् ॥ २२४ ॥
 षोडशार्णेन मनुना त्रिवारं वरिवन्दिने ।
 तारं च भुवनेशानि सर्वविघ्नपदं ततः ॥ २२५ ॥
 कृद्ध्यश्च सर्वभूतेभ्यो हुंकारं वद्विवल्लभाम् ।
 समुच्चरन्बलिं दद्यान्मुद्रया तत्तत्संज्ञया ॥ २२६ ॥
 बलिपञ्चकमाख्यातं सर्वरक्षाकरं सताम् ।
 एकत्र वा पञ्च बलीन्दद्याद्भ्यापकमण्डले ॥ २२७ ॥
 वामभागे स्थितो देवि सर्वविघ्नहरो भवेत् ।
 चक्रमभ्यर्च्य सकलं विधिवत्तारमेश्वरि ॥ २२८ ॥
 श्रीगुरोः कृपया देवि सर्वज्ञः सर्वतत्त्वावित् ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे श्रीविद्यायजनविधिर्नाम
 षोडशः पटलः ॥ १६ ॥

अथ सप्तदशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच-

देवदेव महादेव अभुतार्थं महेश्वर ।
 षोडशाक्षरविद्यायाः श्रीचक्रविधिमुत्तमम् ॥ १ ॥
 जपादिकं च यत्सर्वमेकैकाक्षरसाधनम् ।
 कथयस्व महेशान यद्यहं तत्र वल्लभा ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच--

शृणु सर्वाङ्गसुभगे श्रीविद्याविधिमुत्तमम् ।
 यस्य विज्ञानमात्रेण कर्ता हर्ता स्वयं विभुः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना यत्र श्रीचक्रं क्रमसंयुतम् ।
 पूज्यते तत्र सकलं वशी कुर्यान्न संशयः ॥ ४ ॥
 नगरं वशमायाति देशमण्डलमद्रिजे ।
 योषिः सकला वश्या ज्वलत्कामाभिप्रीडिताः ॥ ५ ॥

विद्याविमूढहृदयाः साधकन्यस्तमानसाः ।
 तद्दर्शनेन देवेशि जायन्ते सर्वयोषितः ॥ ६ ॥
 अक्षमालां समाश्रित्य मातृकावर्णरूपिणीम् ।
 अथ मुक्ताफलमयी वाङ्मोक्षफलदायिनी ॥ ७ ॥
 सर्वासिद्धिप्रदा नित्यं सर्वराजवशंकरी ।
 यथा मुक्ताफलमयी तथा स्फटिकनिर्मिता ॥ ८ ॥
 रुद्राक्षमालिका मोक्षे सर्वसंपत्समृद्धिदा ।
 प्रवालमाला वश्ये तु सर्वकार्यार्थसाधिका ॥ ९ ॥
 माणिक्यमाला फलदा साम्राज्यफलदायिनी ।
 पुत्रजीवकमाला तु विद्यालक्ष्मीप्रदा सताम् ॥ १० ॥
 पद्माक्षमालया लक्ष्मीर्जायते महती परा ।
 रक्तचन्दनमाला तु सर्वभोगप्रदायिनी ॥ ११ ॥
 अक्षमालां प्रपूज्याथ चन्दनेन विलेपिताम् ।
 समाश्रित्य जपेद्विद्यां लक्षमात्रं यदा बुधः ॥ १२ ॥
 योषितो भ्रमयन्त्येव मनस्तस्य सुनिश्चलम् ।
 तदा द्वितीयलक्षं तु प्रजपेत्साधकोत्तमः ॥ १३ ॥
 पातालतलनागेन्द्रकन्यकाः क्षोभयन्ति तम् ।
 तासां कटाक्षजालैस्तु न मोहं याति साधकः ॥ १४ ॥
 तदा लक्षत्रयं कुर्यात्साधकः स्थिरमानसः ।
 तृतीयलक्षे संप्राप्ते द्रावयन्ति सुराङ्गनाः ॥ १५ ॥
 अभिमानेन सौन्दर्यात्सौभाग्यमदकारिणः ।
 साधकं द्रावयन्त्येव ततश्चासौ मनस्थिरः ॥ १६ ॥
 तदा लक्षत्रयं साधु सर्वपापनिवृत्तनम् ।
 एवं लक्षत्रयजपेद्भवत्स्थः स्वस्थमानसः ॥ १७ ॥
 संक्षोभयति भूर्लोकस्वलोकतलासिनः ।
 पुरुषा योषितो वश्याश्चराचरमपि प्रिये ॥ १८ ॥
 गोरौचनादिभिर्द्रव्यैश्चक्रराजं समालिखेत् ।
 अतीव सुन्दरं रम्यं तन्मध्ये प्रतिमां वराम् ॥ १९ ॥

१ ख. क्षे भवेत्सर्वस । २ क. ग. म्राज्या शिल्पदा । ३ ख. तु भोगदा वश्यदा
 भवेत् । अ । ४ घ. ग. यन्त्यु ।

ज्वलन्तीं नामसहितां महाबीजविदर्भिताम् ।
 चिन्तयेत्तु ततो देवि योजनानां सहस्रतः ॥ २० ॥
 अदृष्टपूर्वा देवेशि श्रुतमात्राऽपि दुर्लभा ।
 राजकन्याऽथ वा चार्वी भयलज्जाविवर्जिता ॥ २१ ॥
 आयाति साधकं सम्यग्मन्त्रमुक्ता सती प्रिये ।
 चक्रमध्यगतो भूत्वा साधकश्चिन्तयेद्यदा ॥ २२ ॥
 उद्यत्सूर्यसहस्राममात्मानमरुणं तथा ।
 साध्यमप्यरुणीभूतं कृत्वा मन्त्रं जपेद्बुधः ॥ २३ ॥
 अनेन क्रमयोगेण स्वयं कन्दर्परूपवान् ।
 सर्वसौन्दर्यसुभगः कामिनीवल्लभो भवेत् ॥ २४ ॥
 सर्वलोकेषु सुभगः सर्वलोकवशंकरः* ।
 सर्वरक्तोऽचारैस्तु मुद्रासंनद्धविग्रहः ॥ २५ ॥
 चक्रं प्रपूरयेद्यस्तु यस्य नाम विदर्भितम् ।
 स भवेद्दासवद्देवि धनाढ्यो वाऽपि भूपतिः ॥ २६ ॥
 चक्रमध्यगतं कुर्यान्नाम यस्यास्तु योषितः ।
 अदृष्टाया महेशानि योनिमुद्राधरो बुधः ॥ २७ ॥
 हठादानयते शीघ्रं यक्षिणीं राजकन्यकाम् ।
 नागकन्यामप्सरसं खेचरीं वा सुराङ्गनाम् ॥ २८ ॥
 विद्याधरीं दिव्यरूपामृषिकन्यां रिपुस्त्रियम् ।
 मदनोद्भवसंतापां स्फुरज्जघनमण्डलाम् ॥ २९ ॥
 कामबाणप्रभिन्नान्तःकरणां लोलचक्षुषाम् ।
 महाकामकलाध्यानयोगात्तु सुरवन्दिते ॥ ३० ॥
 क्षोभयेत्स्वर्गभूर्लोकपातालतलयोषितः ।
 रोचनाभागमेकं तु भागमेकं तु कुङ्कुमम् ॥ ३१ ॥
 अथ भागद्वयं देवि चन्दनं मर्दयेत्समम् ।
 एकत्र तिलकं कुर्यात्त्रैलोक्यवशकारिणम् ॥ ३२ ॥
 अष्टोत्तरशतावृत्त्या मन्त्रयित्वा वशं नयेत् ।
 राजानं नगरं ग्रामं तेन यद्यत्पश्यते ॥ ३३ ॥

*वशंकर इत्यस्याग्रे—साधकानां हितार्थाय सर्वार्थसाधनं प्रिये, इतीदमर्थं स्व. पुस्तके वर्तते

मन्त्रिणा परमेशानि तत्सर्वं तस्य वश्यगम् ।
 ताम्बूलं धूपमुदकं पत्रं पुष्पं फलं दधि ॥ ३४ ॥
 दुग्धं धृतं चूर्णमन्नं वस्त्रं कर्पूरमेव च ।
 कस्तूरी घुसृणं चैलां लवङ्गं जातिपत्रकम् ॥ ३५ ॥
 फलं वा वस्तु यद्यत्तु सकलं परमेश्वरि ।
 शतमष्टोत्तरं जप्त्वा यस्मै कस्मै प्रयच्छति ॥ ३६ ॥
 स वश्यो जायते देवि नात्र कार्या विचारणा ।
 स्त्रियस्तु सकला वश्या दासीभूता भवन्ति हि ॥ ३७ ॥
 जगत्कर्षणमेतत्तु कथितं नान्यथा भवेत् ।
 रहस्यस्थानके मन्त्री लिखेद्रोचनया भुवि ॥ ३८ ॥
 चारुशृङ्गारवेषाढ्यां सर्वाभरणभूषिताम् ।
 प्रतिमां सुन्दरां गतिं विलिख्य सुमनोहराम् ॥ ३९ ॥
 तद्भालकण्ठहन्नाभिजन्ममण्डलयोजिताम् ।
 जन्मनाममहाविद्यामङ्कुशान्तर्विदार्भिताम् ॥ ४० ॥
 सर्वसंधिषु देहस्य मदनाक्षरमालिखेत् ।
 लीनं दाडिमपुष्पाभं चिन्तयेद्देहसंधिषु ॥ ४१ ॥
 तदाशाभिमुखो भूत्वा स्वयं देवीस्वरूपकः ।
 मुद्रां तु क्षोभिणीं बद्ध्वा मन्त्रमष्टशतं जपेत् ॥ ४२ ॥
 नियोज्यं मदनागारे चन्द्रसूर्यकलात्मके ।
 ततो विकलसर्बाङ्गीं कामबाणैः प्रपीडिताम् ॥ ४३ ॥
 अनन्यमानसां प्रेमभ्रमपाणां मदालसाम् ।
 एवमाकर्षयेन्नारीं योजनानां शतादपि ॥ ४४ ॥
 मातृकां विलिखेच्चक्रबाह्वतः सकलां प्रिये ।
 भूर्जपत्रे स्वर्णपत्रे रौप्यपत्रेऽथ ताम्रजे ॥ ४५ ॥
 अवध्यः सर्वजन्तूनां व्याघ्रादीनां विशेषतः ।
 तथैव मातृकायुक्स्वसंज्ञाचक्रमण्डितः ॥ ४६ ॥
 कर्पूरकुङ्कुमाद्यैस्तु अजरामरतां लभेत् ।
 अनेन विधिना देवि रोचनागरुङ्कुम्भैः ॥ ४७ ॥

१ ख. हि । द्वाकर्ष । २ ख. वावर । ३ ख. भिगतामानय यो । ४ क. ज्य दह-
 नागा । ५ क. ज्ञामन्त्रम । ५ ख. रु चन्दनैः । लिखितं च ।

विलिखंश्चक्रयोगेण साध्यनाम वरानने ।
 विदर्भितं स्वनाम्ना तु यस्मिन्कस्मिन्नपि स्थितम् ॥ ४८ ॥
 स्थावरं जङ्गमं चापि सकलं जनमण्डलम् ।
 वशी कुर्यान्महेशानि पादाक्रान्तं न संशयः ॥ ४९ ॥
 महात्रिपुरसुन्दर्याः कामकूटेन भास्वता ।
 एकमेकमवष्टभ्य साध्यनामाक्षराणि च ॥ ५० ॥
 बहिरप्यखिलैर्वर्णैर्मातृकायाः प्रवेष्टयेत् ।
 हेममध्यगतं कुर्याच्छिखायां वामके भुजे ॥ ५१ ॥
 भारयेद्यत्र कुत्रापि त्रैलोक्यवशकारकम् ।
 राजेन्द्रमपि देवेशि दासभूतं करोति हि ॥ ५२ ॥
 राजानो वाजिनः सर्पा गजा दुष्टा मदोत्कटाः ।
 व्याघ्राः केसरिणो मत्ता वश्यास्तस्य भवन्ति हि ॥ ५३ ॥
 पूर्वक्रमेण नगरनाम संदर्भ्य शैलजे ।
 मध्ये चतुष्पथे वाऽपि चतुर्दिक्षु निधापयेत् ॥ ५४ ॥
 महाक्षोभो योषितां तु जनानां महतामपि ।
 तथैव सर्वदुष्टानां पुरस्थानां च जायते ॥ ५५ ॥
 एतन्मध्यगतां पृथ्वीं सशैलवनगह्वराम् ।
 ज्वलन्तीं सर्वराजेन्द्रमण्डितां सागराम्बराम् ॥ ५६ ॥
 मासष्टकं चिन्तयेद्यः साक्षात्कामोपमो भवेत् ।
 कटाक्षक्षेपमात्रेण नार्यस्तस्य वशाः प्रिये ॥ ५७ ॥
 राजानो ब्राह्मणा वैश्याः शूद्राश्च पशवो जगत् ।
 दृष्ट्वा त्वाकर्षयेद्देवि त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ ५८ ॥
 सप्ततान्नाशयेद्दृष्ट्वा नात्र कार्या विचारणा ।
 भूतप्रेतपिशाचांश्च ज्वरांश्चातुर्थिकादिकान् ॥ ५९ ॥
 शूलगुल्मादिरोगांश्च दृष्ट्वा नाशयते क्षणात् ।
 एतत्सिन्दूरसुभगं रात्रौ संपूजितं प्रिये ॥ ६० ॥
 योजनानां शताद्वाऽपि सम्यगाकर्षयेत्स्त्रियम् ।
 यदा दिक्षु विदिक्ष्येवं दिविष्ठानपि सुन्दरि ॥ ६१ ॥

वशमानयेते शीघ्रं सपुत्रपुत्रवान्धवान् ।
 भूर्जपत्रे समालिख्य रोचनागरुकुङ्कुमैः ॥ ६२ ॥
 तन्मध्ये नगरं देशं मण्डलं खण्डमेव च ।
 नाम्ना विदम्बितं स्वयं पूजयित्वा यथाविधि ॥ ६३ ॥
 भूमिमध्यगतं कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।
 अथ वा धारयेत्कण्ठे शिखायां बाहुमूलके ॥ ६४ ॥
 यत्र कुत्र स्थितं भद्रं क्षोभयेन्नगरं महत् ।
 अर्कक्षीरेण संयुक्तं धत्तुरकरसं तथा ॥ ६५ ॥
 रोचनाकङ्कुमे चैव लाक्षालककसंयुतम् ।
 कस्तूरीचन्द्रसंयुक्तमेकीकृत्य ततः परम् ॥ ६६ ॥
 चक्रमेतत्समालिख्य यस्य नाम्ना महेश्वरि ।
 तस्य व्याघ्रगजव्याधिरिपुसर्पभयादिकम् ॥ ६७ ॥
 चोरग्रहजलारिष्टशाकिनीडाकिनीभयम् ।
 भयं न विद्यते देवि परमन्त्राभिचारजम् ॥ ६८ ॥
 नित्यं संधारयेद्देवि कालमृत्युं विनाशयेत् ॥ ६९ ॥
 अथवा मध्यगां देवीं त्रिकोणोभयमध्यगाम् ।
 अथ स्वनामसंयुक्तां रोचनाकुङ्कुमाङ्किताम् ॥ ७० ॥
 निधापयेच्च सप्ताहादासवात्तिकरो भवेत् ।
 पीतद्रव्यैः समालिख्य पीतपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ७१ ॥
 पूर्वांशाभिमुखो भूत्वा स्तम्भयेत्सर्ववादिनः ।
 सहस्रवदनो देवि मूढो भवति तत्क्षणात् ॥ ७२ ॥
 नाम्ना यस्य स वाग्मी हि पाषाण इव जायते ।
 चक्रं विलिख्य देवेशि महानीलीरसेन तु ॥ ७३ ॥
 नाम संयोज्य विधिवद्दक्षिणाभिमुखो बुधः ।
 वह्नौ दग्ध्वा महेशानि मारणं वैरिणां प्रिये ॥ ७४ ॥
 महिषाश्वपुरीषाभ्यां सैम्यगाधृष्य शैलजे ।
 गोमूत्रेण च संलिख्य नामसंदर्भ्य पूर्ववत् ॥ ७५ ॥
 क्षिप्त्वाऽऽरनालमध्यस्थं विद्वेषणकरं भवेत् ।
 कृत्वा रोचनया नाम काकपक्षस्य मध्यगम् ॥ ७६ ॥
 लम्बमानं तदाकाशे शत्रूच्चाटनकारकम् ।
 महानीलीरोचनाभ्यां दुग्धलाक्षारसेन हि ॥ ७७ ॥

विलिख्य धारयेन्मन्त्री सर्ववर्णान्वशं नयेत् ।
 अनेनैव विधानेन स्थापयेद्धारिमध्यगम् ॥ ७८ ॥
 तेनोदकेन संस्नातः पीतं तत्सर्ववश्यकम् ।
 सौभाग्यं जायते तेन पानीयेन न संशयः ॥ ७९ ॥
 एतन्मध्यगतां पृथ्वीं नगरीं वा सुलोचने ।
 सप्ताहात्क्षोभयेत्सम्यग्ज्वलमानां विचिन्तयेत् ॥ ८० ॥
 अथ वक्ष्ये महेशानि महापातकनाशनम् ।
 शिवां संपूजयेद्देवि सुगन्धैः कुसुमैः प्रिये ॥ ८१ ॥
 महापातकयुक्तात्मा तत्क्षणात्पापहा भवेत् ।
 शमीदूर्वाङ्कुराश्चत्थपलाशैरथ वाऽर्कजैः ॥ ८२ ॥
 मासेन हन्ति कलुषं सप्तजन्मकृतं नरः ।
 पूर्वाशामिमुखो भूत्वा पीतद्रव्यैः सपर्वयेत् ॥ ८३ ॥
 पीतस्थाने समालिख्य स्तम्भयेत्सर्ववादिनः ।
 उत्तराशामुखो भूत्वा सिन्दूररजसा लिखेत् ॥ ८४ ॥
 पूजयेद्विधिवद्विद्वान्सर्वलोकं वशं नयेत् ।
 पश्चिमाभिमुखो भूत्वा चन्दनेन समालिखेत् ॥ ८५ ॥
 संपूज्य विधिवद्विद्वान्सर्वयोषिन्मनो हरेत् ।
 वल्लभो जायते देवि दासीमिव वशं नयेत् ॥ ८६ ॥
 यमाशामिमुखो भूत्वा चक्रं कृष्णं यदाऽर्चयेत् ।
 यस्य नामाङ्कितं तस्य मन्त्रहानिः प्रजायते ॥ ८७ ॥
 आग्निराक्षसायव्यशंभुकोणेषु पूजितम् ।
 पूर्ववत्परमेशानि क्रमेण परिपूजितम् ॥ ८८ ॥
 स्तम्भविद्वेषणः प्राधिशत्रूच्चाटकरं भवेत् ।
 रोचनालिखितं चक्रं क्षीरमध्ये क्षिपेद्बुधः ॥ ८९ ॥
 सर्ववश्यकरं देवि भवत्येव न संशयः ।
 गोमूत्रमध्यगं सम्यक्शत्रूच्चाटकरं भवेत् ॥ ९० ॥
 तैलस्थं चक्रराजं तद्विद्वेषणकरं भवेत् ।
 ज्वलज्वलनमन्यस्यं शत्रुनाशकरं भवेत् ॥ ९१ ॥
 यदेतन्ति चतुर्भागे सिन्दूररजसा लिखेत् ।
 सर्वबाहव आरभ्य यान्मध्यं महेश्वरि ॥ ९२ ॥

अकारादिकारान्तां मातृकां तत्र विन्यसेत् ।
 पूजयेद्वात्रिसमये कुलाचारक्रमेण तु ॥ ९३ ॥
 साधकः खेचरो देवि जायते नात्र संशयः ।
 गिरावेकतरौ तद्वदर्चयेत्कुलमार्गतः ॥ ९४ ॥
 अजरामरतां लब्ध्वा सुखी भवति मान्विकः ।
 श्मशाने पूजयेच्चक्रं महाभूतदिने बुधः ॥ ९५ ॥
 पूर्वक्रमेण विधिवत्साधकः स्थिरमानसः ।
 खड्गसिद्धिं च वेतालसिद्धिं च गुटिकामपि ॥ ९६ ॥
 पादुकां जनसिद्धिं च मनःसिद्धिं च धातुदाम् ।
 महाविवरसिद्धिं च यक्षिणीचेटकोद्भवाम् ॥ ९७ ॥
 सर्वं तल्लभते मन्त्री नात्र कार्या विचारणा ।
 अथ वक्ष्ये महेशानि श्रीविद्यापूजनं महत् ॥ ९८ ॥
 ब्रह्महत्यादिदोषाणां पुरश्चरणमुत्तमम् ।
 रक्तपद्मैर्भृहेशानि पूजयेच्चक्रमुत्तमम् ॥ ९९ ॥
 समस्तरश्मिसहितं नित्याम्नायपुरस्कृतम् ।
 कुलाचारक्रमाद्देवि कर्पूरक्षोदमण्डितम् ॥ १०० ॥
 मासमात्रेण देवेशि महापातककोटयः ।
 जन्मान्तरकृताः सर्वा नाशयेन्नात्र संशयः ॥ १०१ ॥
 लक्ष्मीस्तस्य गृहे रम्या सुस्थिरा सुरवन्दिते ।
 जपापुष्पैर्भृहेशानि पूर्ववत्पूजयेच्छिवाम् ॥ १०२ ॥
 मासमात्रं क्रमेणैव पूर्ववत्परमेश्वरि-
 ब्रह्महत्यादिपापार्थं पूर्वजन्मकृतान्प्रिये ॥ १०३ ॥
 नाशयेन्नात्र संदेहो धनवाञ्छायते बुधः ।
 केतुकैस्तरुणैः पत्रैः पूर्ववत्पूजयेत्प्रिये ॥ १०४ ॥
 उपपातकसंघांश्च मासमात्रेण नाशयेत् ।
 सौभाग्यमतुलं तस्य जायते नात्र संशयः ॥ १०५ ॥
 शतपद्मैर्मनोरम्यैः पूजयेन्मासमात्रकम् ।
 पूर्ववत्परमेशानि पूर्वपापं विनाशयेत् ॥ १०६ ॥
 चम्पकैः सुमनोरम्यैः पूर्ववत्पूजयेच्छिवाम् ।

मासमात्रेण हन्त्येव पातकाञ्छतजन्मजान् ॥ १०७ ॥
 सौभाग्यवान्भवेन्मन्त्री त्रिपुरायाः प्रसादतः ।
 श्वेतपद्मैर्भक्ष्येभ्यो महद्भिः पूजयेत्पराम् ॥ १०८ ॥
 पूर्ववन्नाशयेत्पापं विंशजन्मभवं प्रिये ।
 मासमात्रेण सकलं मोक्षस्तस्य करे स्थितः ॥ १०९ ॥
 बन्धूककुसुमैर्देवि मासमात्रं प्रपूजयेत् ।
 त्रैलोक्यं वशं तस्य पूर्वापापं दहेद्बुधः ॥ ११० ॥
 बिल्वपत्रैश्च जलजैः सहैव परिपूजयेत् ।
 पूर्ववत्परमेशानि मासमात्रं प्रसन्नधीः ॥ १११ ॥
 समृद्धिमान्भवेद्देवि सर्वपापहरः सदा ।
 मल्लिकामालतीजातीकुन्दैश्च शतपत्रकैः ॥ ११२ ॥
 श्वेतोत्पलैर्मिश्रितैस्तु पूजयेन्मासमात्रकम् ।
 कुलाचारक्रमेणैव पातकं शतजन्मजम् ॥ ११३ ॥
 ब्रह्महत्यादिजनितं नाशयेन्नात्र संशयः ।
 मुक्तिस्तस्य करे देवि वाचा जीवसमो भवेत् ॥ ११४ ॥
 अगस्त्यबाणबन्धूकजपारकोत्पलैः प्रिये ।
 पूर्वक्रमेण संपूज्य मासमात्रं प्रसन्नधीः ॥ ११५ ॥
 पातकं नाशयेन्मन्त्री साक्षात्कामसमो भवेत् ।
 चम्पकैः पाटलैर्देवि बकुलैर्नागकेसरैः ॥ ११६ ॥
 कहलारैः सिन्दुरै रम्यैः पूर्ववत्पूजयेत्क्रमात् ।
 सौभाग्यमतुलं तस्य मासमात्रेण जायते ॥ ११७ ॥
 पापं विनाशयेद्देवि यदि जन्मसहस्रजम् ॥ ११८ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यामयोगविधिर्नाम सप्तदशः पटलः ॥ १७ ॥

अथाष्टादशः पटलः ।

ईश्वर उवाच-

रत्नपूजाविधानं तु कथयामि तवानवे ।

×पुष्पाणि रचयेद्देवि माणिक्यरचितानि हि ॥ १ ॥

× इदमर्थं स्व. पुस्तकस्थम् ।

१ स्व. पं हरदेव ।

तैस्तु पूजा प्रकर्तव्या चैकरीजैस्य पूर्ववत् ।
 नानापुष्पैः सुगन्धैश्च कर्पूरक्षोदचन्दनैः ॥ २ ॥
 एकविंशतिरात्रेण विंशति धरणीभुजाम् ।
 दासीभूतां करोत्येव महारोगांश्च नाशयेत् ॥ ३ ॥
 सूर्यवत्कान्तिमान्मन्त्री जायते नात्र संशयः ।
 मुक्तारत्नैश्च रचयेत्स्वर्णपुष्पाणि सुन्दरि ॥ ४ ॥
 तैस्तु पूजा प्रकर्तव्या नानापुष्पैश्च पूर्ववत् ।
 एकविंशतिरात्रेण राजपत्न्यो वशाः प्रिये ॥ ५ ॥
 कलाकान्तियुतो देवि जायते सुभगः क्षितौ ।
 प्रवालघटितैः स्वर्णपुष्पैस्तु बहुभिर्यजेत् ॥ ६ ॥
 पूर्ववत्परमेशानि कुलाचारक्रमेण तु ।
 पुष्पैश्च विविधैर्देवि त्रिःसप्ताहात्सुरेश्वरि ॥ ७ ॥
 क्रूरास्तस्य वशाः सर्वे वैरिवर्गान्विनाशयेत् ।
 तथा मरकतक्षिप्तस्वर्णपुष्पैस्तु पूजयेत् ॥ ८ ॥
 एकविंशतिरात्रेण नानापुष्पैः क्रमं यजेत् ।
 विबुधास्तस्य वरदा वैरी नश्यति नान्यथा ॥ ९ ॥
 पुष्परामहारत्नघटितः स्वर्णनिर्मितैः ।
 कुतुम्भैः पूजयेच्चक्रं त्रिःसप्ताहात्सुरेश्वरि ॥ १० ॥
 सुरास्तस्य वशा देवि बृहस्पतिसमो भवेत् ।
 सुवर्णरचितैः पुष्पैर्वज्रकेयूरराजितैः ॥ ११ ॥
 एकविंशतिरात्रेण मोहयेज्जगतीमिमाम् ।
 देवदैत्या वशास्तस्य जायन्ते नात्र संशयः ॥ १२ ॥
 इन्द्रनीलपद्मैः स्वर्णपुष्पैश्चक्रं समर्चयेत् ।
 एकविंशतिरात्रेण तथा नीलैश्च नरिजैः ॥ १३ ॥
 वैरिणो नाशमायान्ति शेषा वरया भवन्ति हि ।
 गोमेदघटितैः पुष्पैः सुवर्णस्य यजेद्बुधः ॥ १४ ॥
 किंशुकैश्च कुसुमैश्च पूर्ववत्परमेश्वरि ।
 सप्ताहाद्वैरिणो वश्या घातस्तेषु प्रजायते ॥ १५ ॥
 त्रिःसप्ताहान्महापापसंचयं नाशयेत्प्रिये ।
 कव्यादजीवा वश्या हि भवन्त्येव न संशयः ॥ १६ ॥

वेद्युघाटतैः स्वर्णपुष्पैरभ्यर्चयेत्कमम् ।

चम्पकादिभिरभ्यर्च्य त्रैलोक्यं स्तम्भयेत्क्षणात् ॥ १७ ॥

एकविंशतीभवारैः सर्वपापहरो भवेत् ।

पुष्पैः पर्युषितैर्देवि नार्चयेत्स्वर्णजैरपि ॥ १८ ॥

निर्मात्यभूतैः कुसुमैरुच्छिष्टैः परमेश्वरि ।

नवरत्नमयैः स्वर्णपुष्पैर्यादि शिवां यजेत् ॥ १९ ॥

तदा देवां मनुष्याश्च पन्नगा राक्षसादयः ।

सर्वे वश्या भवन्त्येव त्रिःसप्ताहान्न संशयः ॥ २० ॥

जन्मक्रांतिभवं पापं नाशयेन्नात्र संशयः ।

स्वर्णरत्नमयैः पुष्पैर्नैवैरेव प्रपूजयेत् ॥ २१ ॥

तदाऽश्वमेधदशकं कृतं भवति शैलजे ।

स्वर्णरत्नादिपूर्णत्वं यदा नास्ति तदा शृणु ॥ २२ ॥

तैरेव पुष्पैः पूजा तु कर्तव्या साधकोत्तमैः ।

यद्यत्पुष्पं यत्र यत्र दत्तं तत्तत्सुरेश्वरि ॥ २३ ॥

तत्र तत्र प्रदातव्यं न दातव्यं यथेच्छया ।

अलंकारस्वरूपेण पूजयेच्चक्रनायकम् ॥ २४ ॥

केवलं स्वर्णपुष्पैस्तु त्रैलोक्यं स्तम्भयेच्छिवे ।

मासमात्रेण पापानि सप्तजन्मभवान्यपि ॥ २५ ॥

नाशयेन्मोहयेत्सर्वां समुद्रवलयां धराम् ॥ २६ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यास्वर्णरत्नपूजाविधिविवरणं

नामाष्टादशः पटलः ॥ १८ ॥

अथैकोनविंशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच—

त्रिपुरा परमा शक्तिस्त्रैलोक्यवशकारिणी ।

एतस्याः परमानन्दसाधनं कथय प्रभो ॥ १ ॥

बीजत्रयस्य देवेश यद्यहं तव वल्लभा ।

ईश्वर उवाच—

एषा विद्या वरारोहे पारम्पर्यक्रममागता ॥ २ ॥

भवबन्धं घातयन्ती संस्मृता पापहारिणी ।
 जपान्मृत्युंजयेशानि ध्याता सर्वार्थसाधिका ॥ ३ ॥
 दुःखदौर्भाग्यदारिद्र्यभयघ्नी पूजिता भवेत् ।
 विघ्नौघशमेनी चैव हवनान्नात्र संशयः ॥ ४ ॥
 पृथग्बीजत्रयस्याहं साधनं कथयामि ते ।
 शुभ्राम्बरपरीधानो गन्धकपूरमण्डनः ॥ ५ ॥
 मुक्ताफलस्फुरद्रूपभूषणः शुभ्रमाल्यधृत् ।
 शुभ्रमन्दिरसंविष्टो ब्रह्मचर्यसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पूजयेच्छुभ्रकुसुमनैवेद्यमपि सूज्ज्वलम् ।
 पायसं घृतसंपन्नं तथाऽमृतफलौदनम् ॥ ७ ॥
 घृतमोदकसंपन्नं नानाशुभ्रान्नपूरितम् ।
 नैवेद्यं दर्शयेद्देव्यै वागीश्वर्यै सुरेश्वरि ॥ ८ ॥
 उपचारैः सुशुभ्रैश्च साधयेन्मोक्षवाङ्मयम् ।
 वाग्भवाख्यां जपेद्विद्यां वागीशीं संस्मरन्बुधः ॥ ९ ॥
 कर्पूरधवलां शुभ्रपुष्पाभरणभूषिताम् ।
 अत्यन्तशुभ्रवसनां वज्रमौक्तिकभूषणाम् ॥ १० ॥
 मुक्ताफलामलमणिजपमालालसत्कराम् ।
 पुस्तकं वरदानं च दधतीमभयप्रदाम् ॥ ११ ॥
 एवं ध्यायेन्महेशानि सर्वविद्याधिपो भवेत् ।
 मूलादिब्रह्मरन्धान्तं स्रवत्पीयूषवार्षिणीम् ॥ १२ ॥
 तस्माज्ज्योतिर्भर्यां ध्यायेज्जिह्वां दीपस्वरूपिणीम् ।
 पाषाणेन समो वाऽपि मूर्त्तौ जीवसमो भवेत् ॥ १३ ॥
 अथ कामकलाशक्तिसाधकः परमेश्वरि ।
 रक्तालंकारसुभगो रक्तगन्धानुलेपनः ॥ १४ ॥
 रक्तवस्त्रावृतः सम्यङ्मध्ये कामकलात्मना ।
 रक्तपुष्पैश्च विविधैः कुङ्कुमादिभिरर्चयेत् ॥ १५ ॥
 मूलादिब्रह्मपर्यन्तं स्फुरद्दीपस्वरूपिणीम् ।
 बन्धूककुसुमाकारकान्तिभूषणभूषिताम् ॥ १६ ॥

१ ख. मयेन्मन्त्रह । २ ख. रत्नभूषाभू । ३ क. तगोलक । ४ रि । मनःसंकल्पशुभ्रो
 वा सा । ५ क. मयं ध्या । ६ क. जिह्वाग्रे दीर्घर ।

इक्षुकोदण्डपुष्पेषुवरदाभयसत्कराम् ।

तदीयकायसिन्दूरभरितं भुवनत्रयम् ॥ १७ ॥

चिन्तयेत्परमेशानि त्रैलोक्यं मोहयेत्क्षणात् ।

राजानो वशमायान्ति पन्नगा राक्षसाः सुराः ॥ १८ ॥

कन्दर्प इव देवेशि योषितां मानहारकः ।

मनश्चिन्तितयोषितु दासीव वशगा भवेत् ॥ १९ ॥

चलच्चलेन्दुसंकाशां तरुणारुणाविग्रहाम् ।

चिन्तयेद्योषितां योनौ क्षोभयेत्सुरसुन्दरीः ॥ २० ॥

किं पुनर्मानुषीर्देवि त्रैलोक्यमपि मोहयेत् ।

एषैव चिन्तिता देवी सिन्दूराभा हृदि क्षणात् ॥ २१ ॥

आकर्षयेत्तदा शीघ्रं रम्भां वाऽपि तिलोत्तमाम् ।

रक्तवर्णां स्त्रियं ध्यात्वा तदीयसहस्रतमः (?) ॥ २२ ॥

तस्या मूर्ध्नि स्मरेद्बीजान्स्रवत्पीयूषवर्षिणीम् ।

ध्यायन्संमोहयेदेवि मदनोत्तप्तमानसाम् ॥ २३ ॥

क्षणमात्रेण देवेशि त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।

एतत्कामकलाध्यानात्पञ्च कामा वरानने ॥ २४ ॥

मोहयन्ति जगत्सर्वे प्रयोगं शृणु पार्वति ।

पूर्वोक्तकामा देवेशि ज्ञातव्याः पञ्चसंज्ञकाः ॥ २५ ॥

विदग्ध्याद्येन कामेन मन्मथान्तर्गतं कुरु ।

कन्दर्पसंपुटं छत्वा कोणगर्भगतं ततः ॥ २६ ॥

मकरध्वजसंज्ञं तु सर्वमेतद्वरानने ।

मीनकेतुगतं कुर्यान्मोहयेज्जगतीमिमाम् ॥ २७ ॥

त्रैलोक्यमोहनं नाम योगोऽयं परिकीर्तितः ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि शक्तिबीजस्य साधनम् ॥ २८ ॥

सृष्टिसंहारपर्यन्तं शरीरे चिन्तयेत्पराम् ।

स्रवत्पीयूषधाराभिर्वर्षिणीं विषहारिणीम् ॥ २९ ॥

हेमप्रभाभासमानां विद्युन्निकरसुप्रभाम् ।

स्फुरच्चन्द्रकलापूर्णकलशं वरदाभयौ ॥ ३० ॥

ज्ञानमुद्रां च दधतीं साक्षादमृतरूपिणीम् ।

ध्यायन्विषं हरेन्मन्त्री नानाकारव्यवस्थितम् ॥ ३१ ॥

एतस्याः स्मरणाद्देवि नीलकण्ठत्वमागतः ।

अहं मृत्युंजयो भूत्वा विचरामि जले स्थले ॥ ३२ ॥

वैनतेयसप्तो यन्त्री विषभारसहस्रनुत् ।

भूतप्रेतपिशाचांश्च नाशयेद्रोगसंचयम् ॥ ३३ ॥

चातुर्थिकज्वरान्सर्वानपस्मारांश्च नाशयेत् ।

अथ त्रिकूटा संपूर्णा महात्रिपुरसुन्दरी ॥ ३४ ॥

चिन्तिता साधकस्याऽऽशु त्रैलोक्यवशकारिणी ।

क्रमेण नाभिहृदक्वमण्डलस्थाऽरुणप्रभा ॥ ३५ ॥

पद्मरागमणिस्वच्छा चिन्तनात्सुरवन्दिते ।

तस्याष्टगुणमैश्वर्यं सौभाग्यं च प्रजायते ॥ ३६ ॥

तन्नाम संस्मरन्मन्त्री योगिनीनां भवेत्प्रियः ।

मातृचक्रं तस्य काये तेन सार्धं सुखी भवेत् ॥ ३७ ॥

पुत्रवान्देवदेवेश मन्त्री ध्यानाच्च संशयः ।

यदा चक्रस्थिता पूर्णा खेचरी सिद्धिदायिनी ॥ ३८ ॥

चतुःषष्टिर्यतः कोट्यो योगिनीनां महोजसाम् ।

चक्रमेतत्समाराध्य संस्थिता वीरवन्दिते ॥ ३९ ॥

आदौ संबन्धिनि पदे मध्ये बीजाष्टकं बहिः ।

कलां ध्यात्वाऽङ्गनासङ्गे कामराज इवापरः ॥ ४० ॥

पाशाङ्कुशधनुर्बाणैर्मादनैर्मोहयेत्प्रिये ।

त्रैलोक्यसुन्दरीं देवीं किं पुनर्मर्त्ययोषितः ॥ ४१ ॥

तथैव शक्तिसंबन्धशस्त्रैस्तन्मयविग्रहः ।

सिद्धगन्धर्वदेवांश्च वशीं कुर्याच्च संशयः ॥ ४२ ॥

एतामाराध्य देवेशि कामः सौभाग्यसुन्दरः ।

हरिश्च परमेशानि त्रिपुरासाधनात्प्रिये ॥ ४३ ॥

त्रैलोक्यमोहनो भूत्वा स्थितिकर्ताऽभवत्सदा ।

एतत्समाराधनेन ब्रह्मा सृष्टिकरोऽभवत् ॥ ४४ ॥

चन्द्रसूर्यौ वरारोहे सृष्टिसंहारकारकौ ॥ ४५ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुराबीजत्रयसाधनाविधिर्नामैकोन-

विंशः पटलः ॥ १९ ॥

अथ विंशः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच-

जपहोमविधिं ब्रूहि येन विघ्नं विनाशयेत् ।
साधकानां हिताय त्वं वद शंकर सुव्रत ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच-

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि जपहोमविधिं प्रिये ।
चक्रं समर्चयेद्देवि सकलं नियतव्रतः ॥ २ ॥
बाह्यं मध्यगतं वाऽपि मध्यं वा चक्रमर्चयेत् ।
उपचारैः समाराध्य सहस्रं प्रजपेच्छुचिः ॥ ३ ॥
तदग्रे संस्थितो मन्त्री तेदनन्तफलं भवेत् ।
ध्यात्वाऽथ वा चक्ररोजमत्र पूजासमन्वितम् ॥ ४ ॥
जपारम्भं सुधीः कुर्यान्महापातकहा भवेत् ।
निगदेनोपांशुना वा मानसेनाथ वा जपेत् ॥ ५ ॥
निगदः परमेशानि स्पष्टवाचा निगद्यते ।
अव्यक्तस्तु स्फुरद्वक्त्र उपांशुः परिकीर्तितः ॥ ६ ॥
मानसस्तु वरारोहे चिन्तनाक्षररूपवान् ।
निगदेन तु यज्जप्तं लक्षमात्रं वरानने ॥ ७ ॥
उपांशुस्मरणेनैव तुल्यं भवति शैलजे ।
उपांशु लक्षमात्रं तु यज्जप्तं कमलेक्षणे ॥ ८ ॥
मानसोच्चारणात्तुल्यमेकेन परमेश्वरि ।
मुद्रासंनद्धदेहः सन्पूर्वोक्तध्यानयोगतः ॥ ९ ॥
लक्षमात्रं जपेद्यस्तु महापापैः प्रमुच्यते ।
लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मभवान्यपि ॥ १० ॥
महापातकमुख्यानि नाशयेन्नात्र संशयः ।
ततो लक्षत्रयं जप्त्वा यस्तु मन्त्रं कुलेश्वरि ॥ ११ ॥
महापातककोटीस्तु नाशयेन्नात्र संशयः ।
चतुर्लक्षं जपेद्देवि स हि वागीश्वरो भवेत् ॥ १२ ॥

कुबेर एव देवेशि पञ्चलक्षान्न संशयः ।
 षड्लक्षजपमात्रेण महाविद्याधरो भवेत् ॥ १३ ॥
 सप्तलक्षजपान्मन्त्री खेचरीमेलको भवेत् ।
 अष्टलक्षजपान्मन्त्री देवपूज्यो भवेन्नरः ॥ १४ ॥
 अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भवति प्रिये ।
 वशगास्तस्य राजानो योषितस्तु विशेषतः ॥ १५ ॥
 नवलक्षप्रमाणं तु जपेत्त्रिपुरसुन्दरीम् ।
 रुद्रमूर्तिः स्वयं कर्ता हर्ता साक्षान्न संशयः ॥ १६ ॥
 सर्ववन्द्यः सदा सर्वस्वस्थः सौभाग्यभागभवेत् ।
 यत्र वा कुत्रचिद्भागे लिङ्गं यत्पश्चिमामुखम् ॥ १७ ॥
 स्वयंभूवाणलिङ्गं वा वृषशून्यं जलस्थितम् ।
 पश्चिमायतनं चापि इतरद्वाऽपि सुव्रते ॥ १८ ॥
 शक्तिकक्षेत्रेषु गङ्गायां नद्यां पर्वतमस्तके ।
 पवित्रे सुस्थले देवि जपेद्विद्यां प्रसन्नधीः ॥ १९ ॥
 तत्र स्थित्वा जपेलक्षं साक्षाद्देवीस्वरूपकः ।
 ततो भवति विद्येयं त्रैलोक्यवशकारिणी ॥ २० ॥
 एवं जपेद्यथाशक्ति होमकर्म समारभेत् ।
 किंशुकैर्हवनं कुर्याद्विशालेन वरानने ॥ २१ ॥
 कुसुम्भकुसुमैर्देवि मधुत्रयविमिश्रितैः ।
 विधिनोक्तप्रकारेण विघ्नौघं नाशयेत्क्षणात् ॥ २२ ॥
 सर्वकामप्रदा राज्यभुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
 कुण्डं विरच्य विधिवत्सर्वलक्षणलाक्षितम् ॥ २३ ॥
 योनिकुण्डं वाक्प्रदं स्यादाकृष्टिकरणं भगम् ।
 लक्ष्मीप्रदं वर्तुलं स्याच्चन्द्रार्धं हि त्रयं भवेत् ॥ २४ ॥
 नवत्रिकोणकुण्डं तु खेचरीसिद्धिदायकम् ।
 चतुरस्रं शान्तिलक्ष्मीपुष्टिवृद्ध्यम्बुकारणम् ॥ २५ ॥
 षडस्रं सर्वसंपत्तिधनसौम्यवर्धनम् ।
 पञ्चाङ्गं सर्वसंपत्तिकारणं सुरवन्दिते ॥ २६ ॥

अष्टपैवं वरारोहे समीहितफलप्रदम् ।
 एतानि सर्वकार्याणि चतुरस्रे भवन्ति हि ॥ २७ ॥
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि चतुरस्रस्य लक्षणम् ।
 चतुरस्रं समं हस्तमात्रं विरचयेत्सुधीः ॥ २८ ॥
 मेखलासहितं देवि शृणु लक्षणमुत्तमम् ।
 पञ्चदशाङ्गुलं स्वातं रमणीयं यथा भवेत् ॥ २९ ॥
 कण्ठदेशेऽङ्गुलं त्यक्त्वा नवाङ्गुलसमुन्नता ।
 षडङ्गुलप्रविस्तारा मेखला प्रथमा भवेत् ॥ ३० ॥
 द्वितीया मेखला देवि चतुरङ्गुलविस्तारा ।
 सप्ताङ्गुलोच्चा कर्तव्या तृतीया मेखला ततः ॥ ३१ ॥
 पञ्चाङ्गुलोच्चा देवेशि विस्तारे द्वाव्यङ्गुला भवेत् ।
 * (वेदाभिपक्षविस्तारा कर्तव्या मेखला मिये ॥ ३२ ॥
 कर्तव्यमथ वा स्वातं द्वादशाङ्गुलसंमितम् ।
 द्वादशाष्टतर्धैस्तु मेखला देवि कारयेत् ॥ ३३ ॥)
 चतुरङ्गुलमायामो तथा चैवोच्चता भवेत् ।
 कुण्डस्य पश्चिमे भागे योनिं कुर्यात्सुलक्षणाम् ॥ ३४ ॥
 द्वादशाङ्गुलदीर्घां तु तथाऽष्टाङ्गुलविस्तराम् ।
 अधत्थपर्णरूपां तु त्रिकोणां वा विचक्षणः ॥ ३५ ॥
 अथ चैकतमे पक्षे शृणु वक्ष्ये हि लक्षणम् ।
 अष्टादशाङ्गुलं स्वातं कुण्डं कुर्याद्विचक्षणः ॥ ३६ ॥
 चतुरङ्गुलविस्तारा षडङ्गुलसमुन्नता ।
 मेखला पूर्ववत्कार्या योनिश्चापि तथा भवेत् ॥ ३७ ॥
 चतुर्विंशाङ्गुलं कुण्डं त्रिकोणं परितः पृथक् ।
 स्वातं तु पूर्ववत्कुर्यात्कण्ठे हित्वाऽङ्गुलं तथा ॥ ३८ ॥
 पूर्ववन्मेखलाः कार्या एकाऽपि च तथा भवेत् ।
 योनिस्तद्वन्महेशानि त्रिकोणं परिकीर्तितम् ॥ ३९ ॥
 चतुरस्रेण कुण्डेन समं कुण्डं यथा भवेत् ।
 तथा परिमितं कुर्यात्त्रिकोणादिकमद्रिजे ॥ ४० ॥

* धनुश्चिह्नान्तर्गतो ग्रन्थः स. पुस्तकस्थः ।

१ क. त्रिकोणं व । २ अथैकमेखला पक्षे । ३ क. ग. तु । द्वात्रिंशदङ्गु । ४ क. नं तत्तत्कुण्डं ।

योनिर्कुण्डं योनिरूपं भगाङ्कं भगरूपकम् ।
 कुर्यात्त्रिकोणवद्देवि चतुरस्रस्य संख्यया ॥ ४१ ॥
 चतुर्हस्तमितं सूत्रं वर्तुलाकृति योजयेत् ।
 वर्तुलं रचयेत्तेन खननं पूर्ववद्भवेत् ॥ ४२ ॥
 मेखला पूर्ववद्योनिस्तथैव परिकीर्तिता ।
 अर्धचन्द्रं तु कुण्डं हि परिवेषक्रमेण च ॥ ४३ ॥
 चतुर्हस्तमितं कुर्यादर्धचन्द्रं यथा भवेत् ।
 मेखला योनिसहिता पूर्ववत्परमेश्वरि ॥ ४४ ॥
 नवत्रिकोणकुण्डं तु कथयामि वरानने ।
 मध्यचक्रेण सदृशं कुण्डं कुर्याद्विचक्षणः ॥ ४५ ॥
 मध्यत्रिकोणं देवेशि त्रिकोणमिव पूर्ववत् ।
 मेखलारहितं तेन नवकोणं यथा भवेत् ॥ ४६ ॥
 संधिभेदक्रमेणैव ततः कोणाष्टकं भवेत् ।
 खनेत्तत्तत्प्रकारेण गणितेन यथाक्रमम् ॥ ४७ ॥
 मेखलाः पूर्वकार्यास्त्यक्त्वा कण्ठेऽङ्गुलं क्रमात् ।
 योनिस्तथैव रचयेत्सर्वसौभाग्यवर्धनी ॥ ४८ ॥
 अष्टपत्रं महेशानि कमलाकृति संभवेत् ।
 चतुरस्रस्य मानेन यथा चाष्टदलं भवेत् ॥ ४९ ॥
 एकत्र खननं चास्य कुर्यान्नेत्रसुखप्रदम् ।
 मेखला पूर्ववत्कार्या पद्माकृतिसुखावहा ॥ ५० ॥
 योनिस्तथैव देवेशि कुर्यात्सर्वसमृद्धये ।
 एवं विरच्य कुण्डं हि होमं कुर्याद्विचक्षणः ॥ ५१ ॥
 दीपस्थानं समाश्रित्य कुण्डस्य रचना भवेत् ।
 वर्तुलं रचयेद्देवि कूर्माकृति सुलोचने ॥ ५२ ॥
 तन्मध्ये नव कोष्ठानि कृत्वा वर्णान्समालिखेत् ।
 मध्यकोष्ठे क्षेत्रनाम ततोऽन्यत्र समालिखेत् ॥ ५३ ॥
 स्वरयुग्मं क्रमेणैव दिक्षु चाष्टसु योजयेत् ।
 अवर्गः कथितो देवि कवर्गादिकसप्तकम् ॥ ५४ ॥
 पूर्वादिक्रमतो देवि कुबेरान्तं ततो लिखेत् ।
 लक्षवर्णो शंभुकोणे विलिखेत्कूर्मसंज्ञके ॥ ५५ ॥

यस्मिन्कोष्ठे क्षेत्रनाम तन्मुखं विद्धि पार्वति ।
 मुखस्य पार्श्वयोः पाणियुग्मं जानीहि पार्वति ॥ ५६ ॥
 ततः पार्श्वद्वयं कुक्षिस्थानं हि सुरवन्दिते ।
 ततः पादद्वयं विद्धि चान्ते पुच्छं प्रकीर्तितम् ॥ ५७ ॥
 मुखे कार्याणि सिध्यन्ति मनोरथशतानि हि ।
 करस्थाने महाक्लेशः सर्वकार्यविनाशकृत् ॥ ५८ ॥
 उदरे दुःखमधिकं पादयोर्हानिरुच्यते ।
 पुच्छे तु धनहानिश्च जायते नान्यथा भवेत् ॥ ५९ ॥
 दीपस्थानं मया प्रोक्तं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।
 दीपस्थानं पुरे पश्येद्ग्रामे वा विषयेऽपि वा ॥ ६० ॥
 यत्र कुत्रापि वा पश्येत्कार्यसिद्धिर्भवेत्प्रिये ।
 क्षेत्राधिपस्य नाम्ना हि दीपस्थानं विचारयेत् ॥ ६१ ॥
 दीपस्थाने जपं कुर्याद्धोमं च फलदं सदा ।
 कुण्डं सुलक्षणं कुर्यादीशाने मण्डपस्य च ॥ ६२ ॥
 अङ्गुष्ठपर्वमात्राच्च बालुकामण्डलं कुरु ।
 गोमयेन च संलिप्तभूम्यां सुस्थलरूपकम् ॥ ६३ ॥
 तत्र चोल्लेखनं कुर्यात्त्रिरेखाः पश्चिमाः क्रमात् ।
 पूर्वाग्रे विलिखेत्पश्चात्तिस्रो रेखाः प्रदक्षिणाः ॥ ६४ ॥
 उत्तरान्तास्ततो देवि लेखनीं तत्र संक्षिपेत् ।
 प्रोक्षणं च ततः कृत्वा सिन्दूरेण तैतः परम् ॥ ६५ ॥
 कुङ्कुमेनाथ वा देवि कर्पूररजसाऽथ वा ।
 चूर्णेन वा हरिद्राया धान्यपिष्टेन वा प्रिये ॥ ६६ ॥
 त्रिकोणं चैव षट्कोणं वसुपत्रं समालिखेत् ।
 चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ ६७ ॥
 मध्ये पुष्पं विनिक्षिप्य त्रिपुरेश्या वरानने ।
 ततः सुवादिपात्राणां पवित्रीकरणं यजेत् ॥ ६८ ॥
 इध्मदूर्वाश्च दर्भाश्च द्विधा कृत्वा वरानने ।
 आज्यस्थालीं चरुस्थालीं स्थापयेद्युग्मभेदतः ॥ ६९ ॥
 सुवं सुचं ततः पश्चात्पणीतां प्रोक्षणीं क्रमात् ।
 द्वंद्वशः परमेशानि स्थापयाधोमुखानि च ॥ ७० ॥

अर्घ्यपात्रस्थमुदकं गृहीत्वा प्रोक्षणीं यजेत् ।

त्रिधा चोत्पवनं कृत्वा प्रोक्षयेत्तेन वारिणा ॥ ७१ ॥

तानि सर्वाणि पात्राणि पवित्रीकरणं भवेत् ।

उन्मुखानि ततः कृत्वा बालया चाभिमन्त्रयेत् ॥ ७२ ॥

परिस्तीर्य च दूर्वाभिः कुण्डस्य परितः प्रिये ।

पूर्वाग्रमुत्तराग्रं च परिस्तरणमुच्यते ॥ ७३ ॥

स्रुवं गृहीत्वा वामेन करेण सुमुखं ततः ।

दर्भाङ्कुरेण तद्वक्त्रं पश्चिमात्पूर्वदेशतः ॥ ७४ ॥

त्रिवारं परिमृज्याथाधस्तत्करणमानयेत् ।

उपरिष्ठात्ततो देवि यावद्वक्त्रं तु मन्त्रयेत् ॥ ७५ ॥

बालयाऽथ वरारोहे पवित्राणि भवन्ति हि ।

मूलविद्यां समुच्चार्य कुण्डाय नम आलिखेत् ॥ ७६ ॥

अनेन मनुना देवि कुण्डं संपूजयेत्सुधीः ।

कामेश्वरीं कुण्डमध्ये सकामामृतसंयुताम् ॥ ७७ ॥

समावाह्य च संपूज्य तद्रर्मे वह्निना यजेत् ।

मूलविद्यानेत्रमन्त्राणंद्वयेन विलोकयेत् ॥ ७८ ॥

अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य संपुटस्थं ततः परम् ।

भ्रामयेत्कुण्डपरितस्त्रिधा दक्षिणतः क्रमात् ॥ ७९ ॥

सपुटादग्निखण्डं तु हुंफडन्तेन संत्यजेत् ।

क्रव्यादंशं कोणभागे राक्षसे वीरवन्दिते ॥ ८० ॥

कवचेन च संपूज्य जानुभ्यामवनिं गतः ।

कुण्डमध्ये प्रतिष्ठाप्य कामबीजं च वह्निं च ॥ ८१ ॥

मूर्तय नम आलिख्य मनुना पूजयेच्छिवाम् ।

नाभिमण्डलदेशस्थवह्नाडीपुटक्रमात् ॥ ८२ ॥

ज्ञानार्थिं बाह्यवह्निं च एकीकृत्य प्रपूजयेत् ।

मूलविद्यां समुच्चार्य आंसोहमिति चोच्चेत् ॥ ८३ ॥

वह्निचैतन्यमुच्चार्य डेन्तं हन्मन्त्रसंयुतम् ।

अनेन मनुना गर्भे कामेश्वर्यां विचिन्तयेत् ॥ ८४ ॥

धर्मेदेहे षडङ्गानि योजयेत्सुरवन्दिते ।
 सहस्रार्चिः स्वास्तिपूर्णं उत्तिष्ठ पुरुषस्तथा ॥ ८५ ॥
 धूमव्यापी सप्तजिह्वो धनुर्धर उदाहृतः ।
 चतुर्थ्यन्तान् षडङ्गेषु योजयेत्कमलेक्षणे ॥ ८६ ॥
 तारं वैश्वानरप्रान्ते जातवेद इहाऽऽवह ।
 लोहिताक्ष ततः सर्वकर्माणीति च साधय ॥ ८७ ॥
 वह्निजायान्वितो मन्त्रो वह्निं सम्यक्समर्चयेत् ।
 ध्यायेद्वाह्निं हेमवर्णं शक्तिस्वास्तिकधारिणम् ॥ ८८ ॥
 वरदाभयशोभाढ्यं सुवर्णं वरभूषणम् ।
 एवमग्निं समभ्यर्च्य तन्मुखे कमलेक्षणे ॥ ८९ ॥
 षट्कोणं चिन्तयेत्तत्र सप्त जिह्वाः समर्चयेत् ।
 वह्निवायुं वामकर्णं भूषितं नादविन्दुना ॥ ९० ॥
 अनेन योजयेद्देवि क्रमेण रसनाः प्रिये ।
 यकारादिसकारान्ता जिह्वाः सप्त भवन्ति हि ॥ ९१ ॥
 पद्मरागतसहेमवर्णा हि सुरवन्दिते ।
 हिरण्याख्याः शंभुकोणे पूजयेत्सुरवन्दिते ॥ ९२ ॥
 वैदूर्याभा सुवर्णा तु कनकाख्या ततः परम् ।
 पूर्वकोणे समभ्यर्च्य पूजयेद्द्रुद्रलोहिताम् ॥ ९३ ॥
 उद्यदादित्यसंकाशां रकाख्यां वह्निकोणके ।
 नीलां नीलपभां देवि कृष्णाख्यां राक्षसे यजेत् ॥ ९४ ॥
 श्वेतां मुक्तापभां देवि शुभ्राख्यां पश्चिमे यजेत् ।
 धूमिनीं पद्मरागाभां वायौ रक्ततरां यजेत् ॥ ९५ ॥
 करालीं चन्द्रकोट्याभां बहुरूपां तु मध्यगाम् ।
 दक्षिणोत्तरभागस्थां पूजयेत्सर्वसिद्धिदाम् ॥ ९६ ॥
 क्रमेण जिह्वाबीजान्ते नामानि परिपूजयेत् ।
 [*अग्निर्हवताहनेऽथ हुताशनेऽथ वर्त्मने ॥ ९७ ॥
 देवमुखः सप्तजिह्वो वैश्वानरो जातवेदाः ।
 क्रमेण पूजयेत्तत्र अष्टौ नामान्यनुक्रमात् ॥ ९८ ॥]

* धनुश्चिह्नान्तर्गतो ग्रन्थः ख. पुस्तकस्थः ।

१ ख. णगत्नभू । २ ख. कर्णभू । ३ ख. न्दुमत् । अ । ४ ख. येत्तत्र लो । ५ क. द्विदाः क । ६ ख. न्ते नमोन्तेन प्रपू ।

एवमग्निं तु संपूज्य कामेशीगर्भसंभवम् ।
 दर्भकङ्कणमादाय करबन्धं सुलोचने ॥ ९९ ॥
 मूलमन्त्रेण बाणेन चतुर्थेन च होमयेत् ।
 गर्भाधानं विधायेत्थं सीमन्तान्नयनादिकम् ॥ १०० ॥
 कामेशीगर्भजातस्य वह्नेश्चौलादिसत्क्रियाः ।
 मूलमन्त्रेण संचिन्त्य बाह्यचक्रं समर्चयेत् ॥ १०१ ॥
 षट्कोणेषु षडङ्गानि वसुकोणेषु मातरः ।
 लोकपालांश्च भूविम्बं वह्निं प्रौढं विचिन्तयेत् ॥ १०२ ॥
 ब्रह्माणं दक्षिणेऽभ्यर्च्य घृतस्थालीं प्रपूजयेत्* ।
 वह्निं संपूज्य विधिवत्तन्मुखे शैलसंभवे ॥ १०३ ॥
 चक्ररार्जं समावाह्य सर्वरश्मिसमन्वितम् ।
 सर्वसिंहासनैः सेव्यमुपचारैः समर्चयेत् ॥ १०४ ॥
 धूपं विस्तारयेत्सम्यक्कुण्डमण्डपपूरितम् ।
 दीपिं च दर्शयेन्मन्त्री ततो दीपान्वह्नु मिये ॥ १०५ ॥
 मालाकारेण संवेष्ट्य मेखलात्रयमाद्रिजे ।
 विस्तार्य चरुकं पश्चात्सर्वदिक्षु सुखासये ॥ १०६ ॥
 नित्यहोमं ततः प्रोक्तं कामनाहोममाचारेत् ।
 मालतीजातिकामलीकुसुमैर्मधुभिश्चितैः ॥ १०७ ॥
 घृतपूर्णैर्हुनेद्देवि वागीशत्वं प्रजायते ।
 मूकस्यापि च मूढस्य शिलारूपस्य नान्यथा ॥ १०८ ॥
 जपापुष्पैराज्ययुक्तैः करवीरैस्तथाविधैः ।
 हवनान्मोहयेन्मन्त्री लोकत्रयनिवासिनः ॥ १०९ ॥
 कर्पूरकुङ्कुमे देवि मिश्रं मृगमदेन हि ।
 हवनान्मदनो देवि मन्त्रिणां विजितो भवेत् ॥ ११० ॥
 सौभाग्येन विलासेन सामर्थ्येनापि सुव्रते ।
 चम्पकैः पाटलैर्हुत्वा श्रियं प्राल्लसिताम्बराम् ॥ १११ ॥

* प्रपूजयेदित्यस्याग्रे 'तत्रा वह्निं तु संपूज्य कामेशीगर्भसंभवम् । गर्भाधानादिका वह्नेः क्रिया मूलेन कल्पयेत् ॥ १ ॥ इत्ययं श्लोकः ख. पुस्तके ।

१ ख. संचिन्त्य का । २ ख. ण देवसि चतुर्थ्यन्ते च । ३ ख. सुपजेषु । ४ ख. र्च्य कामेशीं तु विसर्जये । ५ ख. च पूरये । ६ ख. पाण्ड्रदर्शयेत् ।

मन्त्री प्रामोति महतीं स्तम्भयेज्जगतीमिमाम् ।
 श्रीखण्डं गुग्गुलं चन्द्रमगरुं होमयेत्ततः ॥ ११२ ॥
 राजनागेन्द्रदेवानां पुरन्धीर्वशमानयेत् ।
 सर्वलोका वशास्तस्य भवन्त्येव न संशयः ॥ ११३ ॥
 लाक्षाहोमान्द्रवेद्राज्यं दारिद्र्यमयपीडितः ।
 दुर्गोपसर्गशमनं पलत्रिमधुहोमतः ॥ ११४ ॥
 [*दूरस्थितानां देवेशि गुरुणा प्रोक्तमार्गतः ।
 होमं कुर्याद्वश्यकाभैरन्यथा निष्फलं भवेत् ॥ ११५ ॥
 रुधिराकेन च्छागस्य मांसेन निशि होमतः ।
 मधुरत्रययुक्तेन गुरुणोक्तविधानतः ॥ ११६ ॥
 परराष्ट्रं महादुर्गं समस्तं स्ववशं नयेत् ।
 महापलेन देवेशि रिपोः सैन्यं विनाशयेत् ॥ ११७ ॥]
 स्वचरो जायते रात्रौ कृत्वा होमं चतुष्पथे ।
 क्षीरं मधु दधि त्वाज्यं पृथग्धृत्वा वरानने ॥ ११८ ॥
 आयुर्वर्धनमथाऽऽरोग्यं समृद्धिर्जायते नृणाम् ।
 क्रमेण शैलजे क्षीरमधुभ्यां मृत्युनाशनम् ॥ ११९ ॥
 दधिमाक्षिकहोमेन सौभाग्यं धनमाप्नुयात् ।
 सितया केवलं होमो वैरिस्तम्भनकारकः ॥ १२० ॥
 होमो दधिमधुक्षीरलाजभिर्वीरवन्दिते ।
 रोगहन्ता कालहन्ता मृत्युहन्ता न संशयः ॥ १२१ ॥
 कमलैररुणैर्होमः सम्यक्तपत्तिदायकः ।
 रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यं राजानो वशगाः क्षणात् ॥ १२२ ॥
 नीलोत्पलैर्महादुष्टा वशमायान्ति नान्यथा ।
 श्वेतोत्पलैः श्रियं वाचं लभते हवनात्प्रिये ॥ १२३ ॥
 श्वेतैश्च ब्रह्मकमलैर्लक्ष्मीं सौभाग्यमाप्नुयात् ।
 कहलारहन्तान्मन्त्री सौभाग्यं च धनं लभेत् ॥ १२४ ॥
 पूर्णं दाडिमहोमेन वशी कुर्नन्महासुरान् ।
 मातुलङ्गफलेद्भुतहेनेन क्षत्रिया वशाः ॥ १२५ ॥

* धनुर्विद्वहान् गीता ग्रन्थः ख. पु. कस्थः ।

१ क. म । मधुमा । २ ख. हे मयेन्नधुक्षी । ३ ख. यः । पुष्पैः कुसुमैररुणैः स ।
 ४ क. ग. णं बदरि । ५ ख. न्महीश्वरा ।

नारङ्गफलहोमेन वैश्या वश्या भवन्ति हि ।
 कूष्माण्डफलहोमेन शूद्रा वश्यास्तथाऽपरे ॥ १२६ ॥
 द्राक्षाफलैः सिद्धयोऽष्टौ लक्षहोमान्न संशयः ।
 कदलीफलहोमेन लक्षमात्रेण भूभुजः ॥ १२७ ॥
 वैश्यास्तु दशसंख्याका भवन्त्येव न संशयः ।
 खर्जूरीफलहोमेन लक्षमात्रेण भूभुजः ॥ १२८ ॥
 वश्या विंशतिसंख्याका इत्याज्ञा पारमेश्वरी ।
 नारिकेलफलैर्होमात्समृद्धिर्जायते प्रिये ॥ १२९ ॥
 लक्षमात्रेण मन्त्रज्ञो राजाऽपर इव प्रिये ।
 पर्काम्रफलहोमेन लक्षमात्रेण सुन्दरि ॥ १३० ॥
 चतुःसमुद्रपर्यन्तां मेदिनीं वशमानयेत् ।
 पनसस्य फलैर्होमालक्षणेन शतभूभुजः ॥ १३१ ॥
 वश्या भवन्ति देवोऽपि नात्र कार्या विचारणा ।
 तिलाज्यहोमाद्देवेशि कार्यसिद्धिर्भवेत्प्रिये ॥ १३२ ॥
 राजिकालवणाभ्यां तु दष्टलोकान्वशं नयेत् ।
 गुग्गुलस्य च होमेन सर्वदुःस्वानि नाशयेत् ॥ १३३ ॥
 कुङ्कुमेन हुनेद्देवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।
 वैरिणो वशगाः शीघ्रं चन्दनस्यापि होमतः ॥ १३४ ॥
 रक्तचन्दनहोमेन वश्या हि पुरुषाः स्त्रियः ।
 कर्पूरस्य च होमेन वाग्वश्यं जायते नृणाम् ॥ १३५ ॥
 कस्तूरीहोमतो देवि राजानो राजमान्त्रिणः ।
 वश्या भवन्ति सकलाः परिवारयुताः प्रिये ॥ १३६ ॥
 तिलतण्डुलहोमेन शान्तिर्भवति मन्दिरे ।
 शर्करागुडहोमेन सर्वकामार्थसाधकः ॥ १३७ ॥
 घृतपायसहोमेन सिता युक्तेन मान्त्रिकः ।
 त्रैलोक्यं वशमायाति धान्यसिद्धिर्भवाप्नुयात् ॥ १३८ ॥
 नानाविधान्नहोमेन धान्यसिद्धिर्भवेद्भुवम् ।
 सोपस्करश्च वटकैरुपसर्गान्विनाशयेत् ॥ १३९ ॥
 बन्धूककुसुमैर्होमः सर्वशत्रून्विनाशयेत् ।
 जपापुष्पैर्जगदर्थं वनपुष्पैश्च मोहनम् ॥ १४० ॥

बकुलस्य हुनेत्पुष्पैः सौभाग्यं जायते महत् ।
 दशाङ्गधूपहोमेन सौभाग्यमतुलं भवेत् ॥ १४१ ॥
 जम्बूफलैः स्त्रियो वश्याः कूष्माण्डैर्दैत्यकन्यकाः ।
 श्रीफलैरतुलां लक्ष्मीं पत्रैर्वा सुरवन्दिते ॥ १४२ ॥
 इक्षुखण्डैः सुखावाप्तिस्तद्रसाद्राजकन्यकाः ।
 वश्या भवन्ति देवेशि नारिकेलजलेन वा ॥ १४३ ॥
 केवलं घृतहोमेन वरदाः सर्वशक्तयः ।
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मानं हवनसिद्धिदम् ॥ १४४ ॥
 पुष्पं समग्रं जुहुयात्कमलं वाऽपि पुष्कलम् ।
 कुसुम्भवनपुष्पाणि यथेष्टानि हुनेत्प्रिये ॥ १४५ ॥
 शतसंख्यास्तिला देवि राजिकाः शतसंख्या ।
 लाजा मुष्टिप्रमाणास्तु घृतं गद्याणमात्रकम् ॥ १४६ ॥
 चुलुकां पयः क्षीरमर्चं ग्रासमितं भवेत् ।
 स्थूलं फलं महेशानि कूष्माण्डं मातुलङ्गकम् ॥ १४७ ॥
 मनःप्रियैश्च खण्डैश्च फलं भवति निश्चयात् ।
 रम्भाफलं चैतुःखण्डैर्लघु चेत्खण्डचये न हि ॥ १४८ ॥
 नारिकेलस्य खण्डं हि रम्भायाः फलवत्प्रिये ।
 पर्बस्थाने चेक्षुखण्डं मनः संशोषकारि वा ॥ १४९ ॥
 द्राक्षाफलं समग्रं स्यान्नारङ्गं स्वार्जुरं तथा ।
 गुग्गुलं क्रमुकार्धं तु कुङ्कुमं च तथा भवेत् ॥ १५० ॥
 गुञ्जासमं च कर्पूरं कस्तुरी घुसृणं तथा ।
 चन्दनं चागुरुं देवि क्रमुकेण समं भवेत् ॥ १५१ ॥
 मनःप्रियाणि सर्वाणि फलानि हवने प्रिये ।
 लाक्षा गुग्गुलसंख्या स्याद्यद्यद्वस्तु मनोहरम् ॥ १५२ ॥
 मनःप्रियाहुतीः कृत्वा होमं कुर्यात्सुलोचने ।
 एतदाहुतिमानं ते कथितं सर्वविघ्नहृत् ॥ १५३ ॥
 यथेच्छया वरारोहे श्रीविद्यां परितोषयेत् ।
 यथाशक्ति जपं कृत्वा तद्दर्शनेन होमयेत् ॥ १५४ ॥

१ ख. लभेत् । २ ख. सिद्धये । पु । ३ ख. लं चापि । ४ ख. भ्म वाणपु । ५ ख.
 यथोक्तानि । ६ ख. धै भवेत्क्षीरं । ७ ख. न द्विः खण्डं लघु । ८ ख. हि स्थूलं कुर्यान्मनः
 प्रियम् । ९ क. ये । द्राक्षा ।

किंशुकैः पापसंघतिनाशकैरर्थं वा प्रिये ।
 नानाद्रव्यैः पृथग्भूतैर्मिश्रितैर्वा वरानने ॥ १५५ ॥
 यथाशक्त्या तु मिलितैर्होमं कुर्याद्विचक्षणः* ।
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि विशेषविधिमुत्तमम् ॥ १५६ ॥
 आदौ कुण्डं समुत्पाद्य सर्वलक्षणसंयुतम् ।
 चतुरस्रं तु शोभाढ्यं शतहोमेऽर्धहस्तकम् ॥ १५७ ॥
 सहस्रे हस्तमात्रं च चतुरस्रं द्विहस्तकम् ।
 द्विहस्तमयुते प्रोक्तं लक्षे हस्तचतुष्टयम् ॥ १५८ ॥
 कोटिहोमेऽष्टहस्तं च कृत्वा कुण्डस्य लक्षणम् ।
 शान्तिके चतुरस्रं तु वश्ये चैवार्धचन्द्रकम् ॥ १५९ ॥
 षट्कोणं स्तम्भने चैव मारणे तद्वदेव हि ।
 आकर्षणे त्रिकोणं च वृत्तमुच्चाटने तथा ॥ १६० ॥
 नानासिद्धिहितार्थाय षड्कोणं च सिद्धिदम् ।
 उत्तरे शान्तिकं चैव स्तम्भने वारुणीं दिशम् ॥ १६१ ॥
 मारणं दक्षिणे चैव पश्चिमे वश्यकर्मणि ।
 दाहकर्म च आग्नेये विद्वेषो नैर्ऋते तथा ॥ १६२ ॥
 उच्चाटने तु वायव्ये ईशान्ये(ऐशाने) सर्वसिद्धिदम् ।
 कृतिका कर्षणे प्रोक्ता भरणी मारणे तथा ॥ १६३ ॥
 स्वाती वश्ये तथोच्चाटे ज्येष्ठा स्तम्भनमेव च ।
 विद्वेषणे शततारं चाभिजित्वं तु शान्तिके ॥ १६४ ॥
 सोमे सर्वाकर्षणं च मारणं मङ्गले तथा ।
 बुधेन त्वधनं कार्यं गुरुवारे तु पौष्टिकम् ॥ १६५ ॥
 शुके च सर्वकामस्तु मानोरथ(नावथ) शुभानि च ।
 पूर्वाह्णे वश्यकर्माणि मध्याह्णे प्रीतिनाशनम् ॥ १६६ ॥
 उच्चाटनं चापराह्णे संध्यायां मारणे तथा ।
 शान्तिके अर्धरात्रं च पौष्टिकं प्रातरेव हि ॥ १६७ ॥
 स्तम्भने गजचर्माणि मारणे माहिषं तथा ।
 मृगचर्म तथोच्चाटे छागलं वश्यकर्मणि ॥ १६८ ॥
 विद्वेषे जम्बुकं प्रोक्तं गोचर्म शान्तिके तथा ।
 नानासिद्धिहितार्थाय व्याघ्रचर्ममुदाहृतम् ॥ १६९ ॥

* इत ऊर्ध्वं 'सर्वविघ्नसमूहं तु' इत्यन्तो ग्रन्थः ख. पुस्तके नास्ति ।

धेतं ध्यानं भवेच्छान्त्यै पतिं स्तम्भनकारकम् ।
 वश्याकर्षणयो रक्तं क्षोभणार्थं प्रियावहम् ॥ १७० ॥
 कृष्णं च मारणे प्रोक्तं धूममुच्चाटनादिके ।
 राजवृक्षस्य समिधो होतव्याः स्तम्भकर्मणि ॥ १७१ ॥
 महिषीघृतसंयुक्तं सदा वै सिद्धिदायकम् ।
 मारणे ऽत्यचिराहोमं समिधैः [द्भि]र्दाडिमोद्भवैः ॥ १७२ ॥
 अजाघृतेन देवेशि वशयेत्सचराचरम् ।
 विद्वेषस्यैव होतव्य[व्या]उन्मत्तसमिधस्तथा ॥ १७३ ॥
 अतसीतैलसंयुक्ता विद्वेषणमतः परम् ।
 सर्वाविघ्नसमूहं तु नाशयेन्नात्र संशयः ॥ १७४ ॥
 पूर्णाहुतिं ततो देवि पूजयित्वा तु कन्यकाः ।
 पूजितं तेन त्रैलोक्यं कन्यका येन पूजिताः ॥ १७५ ॥
 बालया पूजयद्देवि श्रीविद्यां पूजयेत्ततः ।
 पञ्चसिंहासनैर्देवि श्रीविद्यां तत्र पूजयेत् ॥ १७६ ॥
 सुवासिनीस्ततः पूज्याः श्रीविद्यां तत्र पूजयेत् ।
 विमान्संतोषयेत्पश्चाच्छ्रीविद्यां तत्र पूजयेत् ॥ १७७ ॥
 योगिन्यश्च तथा पूज्याः श्रीविद्यां परितोषयेत् ।
 दर्शनानि समग्राणि पूजयेद्विविधानि च ॥ १७८ ॥
 श्रीविद्यां तोषयेत्तत्र पूर्णाहुतिमथाऽऽचरेत् ॥ १७९ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुराजपहोमविधानविवरणं नाम

विंशः पटलः ॥ २० ॥

अथैकविंशः पटलः ।

ईश्वर उवाच—

होमान्तरं प्रवक्ष्यामि येन ब्रह्म सनातनम् ।
 ज्ञानेन चतुरस्राख्यं कुण्डं संचिन्त्य पूर्ववत् ॥ १ ॥
 आत्मभिश्चतुरस्रं तद्विज्ञेयं वरिवन्दिते ।
 आत्मानो वेदसंख्या हि ज्ञातव्या देशिकोचमैः ॥ २ ॥

येषां विज्ञानमात्रेण पुनर्जन्म न विद्यते ।
 साधारणेन पक्षेण वर्तते सर्वजन्तुषु ॥ ३ ॥
 स आत्मा परमेशानि प्राणरूपी वरानने ।
 प्राणस्तु पवनो देवि हृदयस्थानमन्दिरः ॥ ४ ॥
 शरीरं व्याप्य सकलं चरस्याप्यचरस्य च ।
 हंसस्वरूपी विज्ञेयः श्वासोच्छ्वासविलासवान् ॥ ५ ॥
 जीव इत्येव नामास्य भ्रान्त्या श्वासान्न वस्तुतः
 श्वासोच्छ्वासौ देहभावाद्भ्रान्तिरेव न संशयः ॥ ६ ॥
 कुलालचक्रभेदेन घटाकाशं यथा घटे ।
 दृश्यते परमेशानि आकाशं व्याप्य तिष्ठति ॥ ७ ॥
 घटे भवति भिन्नत्वं नाऽऽकाशे भिन्नता भवेत् ।
 तथा देहगतो जीवो देहनाशे वरानने ॥ ८ ॥
 व्याप्य तिष्ठति सर्वत्र तस्मादात्मा परं महत् ।
 आत्मज्ञानं मया प्रोक्तं द्वितीयस्य शृणु प्रिये ॥ ९ ॥
 अन्तरात्मेति किं नाम तच्छृणुष्व पदं महत् ।
 अन्तःशब्देन देवेशि रहस्यं सूक्ष्मरूपकम् ॥ १० ॥
 परमाणुस्वरूपेण सर्वं व्याप्य विजृम्भते ।
 अन्तरङ्गतया तेन चरं वाऽप्यथ वाऽचरम् ॥ ११ ॥
 व्याप्यते सकलं तस्मादन्तरात्मेति गीयते ।
 स एव हंस आत्मा हि योगिगम्यो यदा भवेत् ॥ १२ ॥
 तारचञ्चुर्वरारोहे निगमागमपक्षवान् ।
 शिवशक्तिपदद्वन्द्वो बिन्दुत्रयविलोचनः ॥ १३ ॥
 अयं परमहंसस्तु सृष्टिं व्याप्त्वावतिष्ठति ।
 तदा भूतानि जायन्ते क्रमेण कमलक्षणे ॥ १४ ॥
 आकाशं पवनोऽग्निश्च चलं पृथ्वी वरानने ।
 पञ्चकस्यास्य देवेशि प्रथमं चित्तमुच्यते ॥ १५ ॥
 अविद्याख्यसरोमध्ये मोहपङ्कजपूरिते ।
 प्रपञ्चकमले भूतपद्माक्षपारिजृम्भिते ॥ १६ ॥

विहारोऽस्यैव हंसस्य सृष्ट्या मायामयो भवेत् ।

अयमेव महादेवि निष्प्रपञ्चो यदा भवेत् ॥ १७ ॥

संहाररूपी हंसस्तु तदाऽऽत्मानं प्रदर्शयेत् ।

पक्षित्वमस्य नास्त्येव सोऽहमात्मा प्रतिष्ठितः ॥ १८ ॥

परमात्मेति जानीहि त्रयमेतदुदाहृतम् ।

*पक्षपुच्छशिरो देवि आकारप्रतिभासकः ॥ १९ ॥

ज्ञानात्मा कथ्यते भद्रे यः साक्षात्साक्षिरूपकः ।

येनेदं ज्ञायते सर्वं समत्वेन वरानने ॥ २० ॥

चन्द्रबिम्बं यथा देवि जलक्षीरेषु दृश्यते ।

नैल्लिप्तस्त[सं त]स्य देवेशि नीरक्षीरविभेदतः ॥ २१ ॥

कर्दमे चन्दने बिम्बं न भवेल्लिप्तमद्रिजे ।

सर्वसाक्षी तथा भद्रे ज्ञानात्मा परिकीर्तितः ॥ २२ ॥

आत्मान्तरात्मपरमज्ञानात्मानः प्रकीर्तिताः ।

एतद्रूपं हि चित्कुण्डं चतुरस्रं वरानने ॥ २३ ॥

आनन्दमेखलारम्यं बिन्दुत्रिवलयाङ्कितम् ।

अर्धमात्रा योनिरूपं ब्रह्मानन्दमयं सदा ॥ २४ ॥

पराहंतामये सर्वज्ञानदीपविजृम्भिते ।

सांविदग्नौ हुनेद्देवि प्रपञ्चहविरुत्कटम् ॥ २५ ॥

शब्दाख्यं मातृकारूपमक्षवर्णविराजितम् ।

अक्षराणि हुतान्यत्र निःशब्दं ब्रह्म जायते ॥ २६ ॥

पुण्यपापे हविर्देवि कृत्याकृत्ये हविः प्रिये ।

संकल्पश्च विकल्पश्च धर्माधर्मौ हविस्तथा ॥ २७ ॥

जुहुयात्परमेशानि मन्त्राभ्यां विमलानने ।

मूलविद्यां ब्रह्मरूपां ध्यात्वा तु तदनन्तरम् ॥ २८ ॥

तदन्ते चोच्चरेत्पश्चाद्ब्रह्मप्राप्त्यै तु देशिकः ।

धर्माधर्महविर्दक्षि आत्माग्नौ मनसा स्तुत्वा ॥ २९ ॥

सुषुम्नावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तिं जुहोम्यहम् ।

स्वाहान्तेन हुनेद्देवि सकलं निष्कलं जगत् ॥ ३० ॥

* इदमर्थं स्व. पुस्तके नास्ति ।

१ स्व. न सृष्टिस्त । २ स्व. जिते । अ । ३ स्व. हुनेद्वा । ४ स्व. वृत्तिर्जुहो ।

अन्तर्होममनुर्देवि सर्वमायानिहन्तनः ।

प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीसुचा ॥ ३१ ॥

धर्माधर्मौ कलास्नेहपूर्णवैद्वौ जुहोम्यहम् ।

अग्निजायान्वितो मन्त्रो विद्यान्ते कथितस्तव ॥ ३२ ॥

निष्प्रपञ्चो यदा देवि जायते मन्त्रवित्तमः ।

तदा सच्चिन्मयः साक्षात्केवलं ब्रह्म साधकः ॥ ३३ ॥

* दशसोऽहं जुहंसोऽपि पीत्वा मृत्युं सुखी भवेत् [?] ॥ ३४ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे ज्ञानहोमविधिर्नामैकाविंशः पटलः ॥ २१ ॥

अथ द्वाविंशः पटलः ।

ईश्वर उवाच-

होमादिकं तु सकलं कुमारीपूजनं विना ।

परिपूर्णफलं नैव पूजनात्सफलं भवेत् ॥ १ ॥

कुमारीपूजनाद्देवि पूजाकोटिफलं भवेत् ।

पुष्पं कुमार्यै यद्वत्तं तन्मेरुसदृशं भवेत् ॥ २ ॥

कुमारी भोजिता येन त्रैलोक्यं तेन भोजितम् ।

कुमार्यै यज्जलं दत्तं तज्जलं सागरोपमम् ॥ ३ ॥

अन्नं तु मीननयने कुलाचलसमं भवेत् ।

एकाब्दात्षोडशाब्दान्ताः कन्यका पूजयेच्छुभाः ॥ ४ ॥

विवाहरहिताः स्युश्चेदुत्तरोत्तरसिद्धिदाः ।

विवाहितास्तु देवेशि बाला एव कुमारिकाः ॥ ५ ॥

सुवासिन्यो मदपौढाः संशयं त्यज सुव्रते ।

कुमारीपूजनं देवि कुमारीमनुना भवेत् ॥ ६ ॥

मन्त्रभेदेन तेनैव श्रीविद्यां च प्रपूजयेत् ।

नैमित्तिकं प्रवक्ष्यामि येन ब्रह्ममयो बुधः ॥ ७ ॥

निर्विकल्पस्य देवेशि नान्यस्य सुरवन्दिते ।

सर्वशङ्काविनिर्मुक्तः सर्वज्ञः साधकोत्तमः ॥ ८ ॥

* इदमर्थं स्व. पुस्तके नास्ति ।

१ स्व. लम्ब्याऽऽत्मनि सुग । ध । २ स्व. वहनिं जु । ३ स्व. री पूजि । ४ न पूजि ।
५ स्व. जने शुभाः । ६ स्व. 'कन्या' इति । ७ स्व. त । तत्र मे ।

दूतीयागविधिं कुर्यात्स्वेचरो जायते प्रिये ।

अर्घ्यपात्रे वह्निसूर्यसोमामृतमये शिवे ॥ ९ ॥

सोमामृतं तु जानीहि नानाद्रव्यमयं सदा ।

सविकल्पस्य देवेशि वर्णानुक्रमभेदतः ॥ १० ॥

कथ्यन्ते द्रव्यभेदास्तु क्रमेण वरवर्णिनि ।

क्षीराज्यमधुमैरेयद्रव्यभेदा भवन्ति हि ॥ ११ ॥

सर्वज्ञत्वे वरारोहे यज्ञे दोषो न विद्यते ।

॥ १२ ॥ आभमेधादियज्ञेषु वाजिहत्या कथं भवेत् ॥ १२ ॥

द्रव्यभेदा वरारोहे बहवः सन्ति भेदतः ।

जलं क्षीरं घृतं भद्रे मधु मैरेयमैश्वर्यम् ॥ १३ ॥

पौण्यं तरुमयं धान्यसंभवं बहुनिर्मितम् ।

॥ १४ ॥ सहकारभवं देवि विविधं बहुभेदतः ॥ १४ ॥

मादकं धर्मसंछेदाद्वर्ज्यमासीत्सुलोचने ।

ज्ञानेन संस्कृतं तत्तु महापातकनाशनम् ॥ १५ ॥

ब्रह्महत्यासुरापानस्वर्णस्तेयादिपातकान् ।

नाशयेत्पूजनाद्देवि निर्विकल्पः स मन्त्रवित् ॥ १६ ॥

विचारयेत्सदा सर्वं सर्वविद्वीरवन्दिते ।

जलं जलचरं विद्धि घटं पूर्णं समानयेत् ॥ १७ ॥

स्थापितं देवि सप्ताहाजलं जीवसमान्वितम् ।

क्षीरं वै यस्य जीवस्य तस्य मांसं न संशयः ॥ १८ ॥

कृशा पुत्रवती नारी वन्ध्या पुष्टा यवः प्रिये ।

मौकन्दफलजं रम्यं द्रावं सेव्यं द्विजातिभिः ॥ १९ ॥

अमादकत्वाद्देवेशि चैश्वर्यं सेव्यते बुधैः ।

अनामिषं नास्ति किञ्चित्सर्वं क्षीरादिकं प्रिये ॥ २० ॥

वेदशास्त्रपुराणेषु गूढो ज्ञानसमुच्चयः ।

शमीवृक्षे यथा वह्निस्तथा तिष्ठति सुन्दरि ॥ २१ ॥

सर्वभूतेषु विज्ञानं ज्ञातव्यं देशिकोत्तमैः ।

काष्ठानिर्भथनाद्देवि प्रकटो वह्निरुच्यते ॥ २२ ॥

तत्काष्ठं दहते तेने तथा ब्रह्ममयं जगत् ।
 पापपुण्यविनिर्मुक्तं ज्ञानमेतद्वरानवे ॥ २३ ॥
 किंचिदुल्लासपर्यन्तं ग्राह्यमेतत्सुरेश्वरि ।
 यज्ञाङ्गं तु यतो लौल्यात्पातकी ब्रह्महा भवेत् ॥ २४ ॥
 मादकं वस्तु सकलं वर्जयेत्कनकादिकम् ।
 कलञ्जं पातकी तस्माद्ब्रह्म ब्रह्मविदां वरः ॥ २५ ॥
 धर्माधर्मपरिज्ञानात्सकलेऽपि पवित्रता ।
 विण्मूत्रं स्त्रीरजो वाऽपि न स्वास्थि सकलं प्रिये ॥ २६ ॥
 विचारयेन्मन्त्रवित्तु पावित्र्याण्येव सुव्रते ।
 अन्नं ब्रह्म विजानीयात्तेन यस्य समुद्भवः ॥ २७ ॥
 नानाजीवाश्रयं तत्तु पुरीषं केन निन्द्यते ।
 नानाविधा हि देवेशि देवताः सलिलस्थिताः ॥ २८ ॥
 तेनोदकेन यज्जातं मूत्रं कस्मात्तु दूषयेत् ।
 गोमूत्रप्राशनं देवि गोमयस्यापि भक्षणम् ॥ २९ ॥
 प्रायश्चित्ते तु कथितं ब्रह्महत्यादिके प्रिये ।
 मले मूत्रे कथं दोषो भ्रान्तिरेव न संशयः ॥ ३० ॥
 स्त्रीरजः परमेशानि देहस्तेनैव जायते ।
 कथं तु दूषणं येन प्राप्यते परमं पदम् ॥ ३१ ॥
 पुरुषस्य तु यद्वीर्यं बिन्दुरित्यभिधीयते ।
 बिन्दुस्तु परमेशानि कायोऽयं शिवरूपकः ॥ ३२ ॥
 शिवतत्त्वेन चास्थ्यादिदूषणं नास्ति बैन्दवे ।
 रेतः पवित्रं देहस्य कारणं केन निन्द्यते ॥ ३३ ॥
 ज्ञानमार्गोऽयं सकलो निर्विकल्पस्य सुन्दरि ।
 साविकल्पो महेशानि पापभाग्जायते नरः ॥ ३४ ॥
 मातृगर्भाद्विनिर्गत्य शिशुरेव न संशयः ।
 इन्द्रियाण्यखिलान्यस्य देहस्थान्यपि वल्लभे ॥ ३५ ॥
 निर्विकारतया तत्र नान्यथा भवति प्रिये ।
 भगलिङ्गसमायोगो जन्मकाले भवेत्सदा ॥ ३६ ॥

१ ख. यथा । तेनेति पाठान्तरम् । २ ख. तु ततो । ३ ख. स्मद्धर्मो ब्र ४ क.
 नाश्रयतनुर्देवि पु । ५ ख. थं ते ह् । ६ ख. णं चैत्र प्रा । ७ गार्गेण सकलं नि । ८ ख.
 न्दरम् । वि । ९ ख. कल्पश्चेन्महे । १० ख. योगाज्जन्मकाये समुद्भवेत् । का ।

काम्यते सा यदा देवि जायते गुरुतल्पगः ।
 अत एव यदा तस्य वासना कुत्सिता भवेत् ॥ ३७ ॥
 तत्तद्दूषणसंयुक्तमन्धत्सर्वं शुभं भवेत् ।
 पवित्रं सकलं भद्रे वासना कलुषा स्मृता ॥ ३८ ॥
 अत एवाध्वपात्रस्य प्रतिष्ठानन्तरं ततः ।
 मञ्चकं गजदन्तस्य हेमरूप्यादिनिर्मितम् ॥ ३९ ॥
 विशुद्धक्षौमरचितां तूलिकां तत्र योजयेत् ।
 पुष्पान्विकीर्य तन्मध्ये कर्पूरस्य रजस्तथा ॥ ४० ॥
 मण्डूकादींस्ततो देवि उपर्युपरि शैलजे ।
 मण्डूकं पूजयेदादौ रुद्रं कालाभिसंयुतम् ॥ ४१ ॥
 आधारशक्तिं कूर्मं च तथाऽनन्तं वराहकम् ।
 पृथिवीं च तथा कन्दं नालं पद्मं तथा दलान् ॥ ४२ ॥
 केसराणि च संपूज्य कर्णिकां पूजयेत्ततः ।
 मञ्चकं च समभ्यर्च्य तत्र पादचतुष्टये ॥ ४३ ॥
 धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च क्रमाद्यजेत् ।
 अपूर्वान्पूजयेदेतांस्तदादानां समीपिके ॥ ४४ ॥
 आत्मन्तरात्मपरमज्ञानात्मानः क्रमाद्यजेत् ।
 मञ्चकं त्रिषु संपूज्य गुणत्रयमथार्चयेत् ॥ ४५ ॥
 दूर्तीं सुलक्षणां रम्भां सर्वलक्षणलक्षिताम् ।
 नानालंकारसुभगां सर्वज्ञां शारदाभिव ॥ ४६ ॥
 पूजयेत्परमेशानि पञ्चकामैः शरैस्तथा ।
 बटुकादींश्चतुर्दिक्षु पूजयेत्सिद्धिहेतवे ॥ ४७ ॥
 मातृकां विन्यसेत्तस्या देहे कामशरान्विताम् ।
 त्रिकोणं चिन्तयेन्मूर्ध्नि तत्र संपूजयेत्क्रमात् ॥ ४८ ॥
 त्रिकोणमध्ये बालारूपां कोमलीं परिपूजयेत् ।
 गणेशं च कुलाध्यक्षं तथा लक्ष्मीं सरस्वतीम् ॥ ४९ ॥
 त्रिकोणे च संपूज्य वसन्तं मदनं प्रिये ।
 स्तनयोः पूजयेत्पश्चान्मुखे तस्याः कलाधरम् ॥ ५० ॥

दक्षपादादिमूर्धान्तं वामे मूर्धादि सुन्दरि ।
 पादान्तं पूजयेत्सर्वाः कला वै कामसोमयोः ॥ ५१ ॥
 श्रद्धा प्रीती रतिश्चैव धृतिः कान्तिर्मनोरमा ।
 मनोहरा मनोरामा मदनोन्मादिनी प्रिये ॥ ५२ ॥
 मोहिनी दीपनी चैव शोषणी च वशंकरी ।
 रञ्जनी सुभगा देवि षोडशी प्रियदर्शना ॥ ५३ ॥
 षोडशस्वरसंयुक्ता एताः कामकला यजेत् ।
 पूर्वा वशा च सुमना रतिः प्रीतिस्तथा धृतिः ॥ ५४ ॥
 क्रद्धिः सौम्या मरीचिश्च शैलजे चांशुमालिनी ।
 अङ्गिराः शशिनी चैव छाया संपूर्णमण्डला ॥ ५५ ॥
 तथा तुष्ट्यमृते चैव कलाः सोमस्य षोडश ।
 स्वैरेव प्रपूज्या हि सर्वकार्यार्थसिद्धिदाः ॥ ५६ ॥
 बालाक्रमं मस्तकेऽस्याः संपूज्य तदनन्तरम् ।
 तस्या मदनगेहं तु पूजयेद्भगमालया ॥ ५७ ॥
 त्रिकोणं तद्भगं ज्ञात्वा सर्वसिद्धिप्रदाभिधम् ।
 सर्वानन्दमयं मध्ये चक्रयुगं प्रपूजयेत् ॥ ५८ ॥
 पूर्ववत्क्रमयोगेन (ण) श्रीविद्यां तत्र पूजयेत् ।
 धूपादिकं सम्पन्नाथ स्वलिङ्गे तदनन्तरम् ॥ ५९ ॥
 तारं च भुवनेशानि महानिपुरसुन्दरि ।
 नमः शिवाय विद्येयं दशार्णा परिकीर्तिता ॥ ६० ॥
 अनया विद्यया देवि स्वलिङ्गे पूजयेच्छिवम् ।
 यजेत्तत्पुरुषाघोरसद्योवामेशसंज्ञया ॥ ६१ ॥
 निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च ।
 शान्त्यर्पिता च संपूज्या षडङ्गवरणं यजेत् ॥ ६२ ॥
 समग्रविद्यामुच्चार्य नन्दिकेशं प्रपूजयेत् ।
 मध्ये वृषणयोर्देवि गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ६३ ॥
 निवेद्य धूपदीपादि विजितेन्द्रियमानसः ।
 सर्वसंक्षोभिणीं मुद्रां बद्ध्वा योनिं प्रचालयेत् ॥ ६४ ॥

१ क. पा मुद्रा । २ ख. राः पाशि । ३ ख. गेहे तु । ४ ख. शानी प । ५ ख. म्बरी । न । ६ ख. लिङ्गं पू । ७ क. ग. । ८ क. ग. छिद्याम । ९ ख. तीतां च । १० ख. पूज्य ष ।

क्षोभिण्यां वाऽथ वा देवि गजतुण्डाख्ययाऽथ वा ।
 उच्चरन्भगमातां तु द्वाविणीबीजमुच्चरेत् ॥ ६५ ॥
 अशुब्धः सन्वसारोहे यावदेतः प्रवर्तते ।
 रजोमयं रजः साक्षात्संविदेव न संशयः ॥ ६६ ॥
 प्रकृतिः परमेशानि वीर्यं पुरुष उच्यते ।
 सर्वं साक्षात्सामरस्यं शिवशक्तिमयं ततः ॥ ६७ ॥
 तथोर्योगो महेशानि योग एव न संशयः ।
 सीत्कारो मन्त्ररूपस्तु वचनं स्तवनं भवेत् ॥ ६८ ॥
 नखदन्तक्षतान्यत्र पुष्पाणि विविधानि च ।
 कूजनं गायनं स्तुत्या ताडनं हवनं भवेत् ॥ ६९ ॥
 आलिङ्गनं तु कस्तूरीघृसृणादिकमद्रिजे ।
 मेदनं तर्पणं विद्धि वीर्यपातो विसर्जनम् ॥ ७० ॥
 कुलद्रव्येण संशोध्य शिवशक्तिमयं प्रिये ।
 बीजामृतं परब्रह्मरूपं निक्षिप्य सुन्दरि ॥ ७१ ॥
 अर्घ्यपात्रामृते त्यक्त्वा निर्विकल्पः सदाऽनघः ।
 श्रीविद्याक्रममभ्यर्च्य परब्रह्ममयो भवेत् ॥ ७२ ॥
 एतत्ते कथितं ज्ञानं सामरस्यं वरानने ।
 सविकल्पस्तु देवेशि पापभागजायते नरः ॥ ७३ ॥
 विचिकित्साकरो मन्त्री जायते गुरुतल्पगः ।
 अत एव वरारोहे निर्विकल्पः सदा भवेत् ॥ ७४ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यादूतयिजनविधिर्नाम द्वाविंशः

पटलः ॥ २२ ॥

अथ त्रयोविंशः पटलः ।

ईश्वर उवाच -

दूत्यन्तरं प्रवक्ष्यामि येन ब्रह्म सनातनम् ।

प्रणवारूपं यागगेहं प्रविश्य सुरवन्दिते ॥ १ ॥

इच्छाज्ञानक्रियाद्वयराचितं सुधया युतम् ।

अम्बया परमेशानि तत्स्वज्ञानमये शिवे ॥ २ ॥

पर्यङ्के पुरुषार्थैस्तु पादैश्च परिमण्डिते ।

आत्मान्तरात्मपरमज्ञानात्माङ्गविभूषिते ॥ ३ ॥

तत्पदार्थस्त्वंपदार्थोऽसिपदार्थश्च सुन्दरि ।

पदार्थत्रयमेतत्तु ज्ञानसूत्रप्रकाशकम् ॥ ४ ॥

एतत्सूत्रमयैः पट्टैर्गुम्फितेऽम्बरमण्डिते ।

सुमनोवाससुभगे परां तत्र प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥

जातिभेदस्तु दूतीनां चतुर्धा वीरवन्दिते ।

हस्तिनी शङ्खिनी चैव चित्रिणी पद्मिनी प्रिये ॥ ६ ॥

चतुर्विधा हि दूत्यस्तु सुन्दर्यश्चारुलोचनाः ।

वैखरी हस्तिनी ज्ञेया स्थूला यस्माद्वरानने ॥ ७ ॥

* ययेदं धार्यते सर्वं ब्रह्माण्डपरिमण्डलम् ।

वर्गाष्टकेन देवेशि सूते दिग्गजसंचयम् ॥

तेनेयं करिणी प्रोक्ता मध्यमा शङ्खिनी भवेत् ॥ ८ ॥

शङ्खिनी तु यथा भद्रे विशुद्धा पापवर्जिता ।

सर्वदेवप्रिया सा हि शान्तिसौभाग्यशोभिता ॥ ९ ॥

तथा वनस्पतिगता मध्यमा वाग्वरानने ।

चित्रिणी वल्लरी देवि महादोषविनाशिनी ॥ १० ॥

यस्याः फलं वरारोहे शिवशक्तिमयं सदा ।

शिवशक्तिमयं देवि प्राणिमात्रजगत्त्रयम् ॥ ११ ॥

तेषु सर्वेषु पश्यन्ती जीवेषु परमाश्रया ।

परब्रह्मणि संलीना परा वाक्परमेश्वरि ॥ १२ ॥

तां दूतीं तत्र संपूज्य समाधिकुसुमैः शुचिः ।

तदङ्गेषु कलाः पूज्याः क्रमेण सुरवन्दिते ॥ १३ ॥

पद्मिनी तु परा ज्ञेया हंसस्वच्छविकसिनी ।

हंसोदयेन पद्मं हि त्यक्त्वा संकोचमाद्रिजे ॥ १४ ॥

* इदमर्थं स्व. पुस्तके वर्तते ।

१ ख. तत्र ज्ञा । २ क. ग. स्तु वेदै । ३ ख. शान्तसौगन्धशो । ४ क. ग. इयन्तं
जी । ५ ख. शुभैः । ६ क. ग. दन्ते सुक । ७ ख. काशिनी ।

विकासयति सौभाग्यं तथा वस्तुविलासतः ।
 परा प्रकाशमायति पद्मिनीत्वमनो भवेत् ॥ १५ ॥
 तस्या देहे वरारोहे कलाः पूज्यास्तु षोडश ।
 चित्कला सत्कला ज्ञानकला सवित्कला तथा ॥ १६ ॥
 आत्मनस्तु कला ज्ञेयाश्चतस्रः परमेश्वरि ।
 विरागता मोक्षकला परमाणुकला तथा ॥ १७ ॥
 विद्याकलाचतुष्कं तु विज्ञेयं चान्तरात्मनि ।
 विद्या संतोषता तृप्तिः परब्रह्मप्रकाशता ॥ १८ ॥
 परमात्मकला ज्ञेयाः संलीनाः परवस्तुनि ।
 लुप्तिः शान्तिकला बोधकला व्याप्तिकला परा ॥ १९ ॥
 ज्ञानात्मनः कला ज्ञेयाश्चतस्रः परमेश्वरि ।
 कलाः षोडश देवेशि श्रीविद्यार्णवेषु संस्थिताः ॥ २० ॥
 षोडशार्णा ब्रह्मरूपा कलाषोडशरूपिणी ।
 आत्मा जाग्रत्स्वरूपेण त्रैलोक्यं रचयत्यसौ ॥ २१ ॥
 अन्तरात्मा तत्त्वरूपस्तमोरूपश्च मिश्रितः ।
 अत एव रजोरूपस्तमोरूपः परः शिवः ॥ २२ ॥
 परमात्मा हि विज्ञेयो ज्ञानात्मा तु र्यया युतः ।
 एताः कला वरारोहे तस्या देहे प्रकाशयेत् ॥ २३ ॥
 तत्पदार्थं तु जानीहि मुखमस्या वरानने ।
 त्वंपदार्थोऽसिवाक्यार्थः कुचयुग्मं कपेण हि ॥ २४ ॥
 भोगस्तु परमेशानि नादो ब्रह्ममयो भवेत् ।
 नादोदितं वरारोहे विश्वं योनिर्न संशयः ॥ २५ ॥
 तत्रैव शक्तिं संपूज्य स्वात्मलिङ्गं शिवं यजेत् ।
 परस्परप्रभावेन(ण) ब्रह्मानन्दरसो भवेत् ॥ २६ ॥
 तं रसं मनसा देवि वहन्नाड्यागतं प्रिये ।
 अभ्यामृतेन संयोज्य ततः श्रीचक्रमर्चयेत् ॥ २७ ॥
 ब्रह्मानन्दमयं ज्ञानं कथयामि वरानने ।
 न ब्राह्मणो ब्राह्मणस्तु क्षत्रियः क्षत्रियस्तथा ॥ २८ ॥

१ क. विधेः सं । २ ख. लयः । ३ ख. रूपो विज्ञेयः परमेश्वरि अ । इति पाठा-
 न्तरम् । ४ ख. पत्वमि । ५ ख. त्माऽवस्थया यु इति पाठान्तरम् । ६ ख. हे परादे । ७
 ख. छि । योग । ८ ख. नादावृतं । ९ ख. वं त्यचे । १० ख. स्मरेत् ।

वैश्यो न वैश्यः शूद्रो न शूद्रस्तु परमेश्वरि ।

चाण्डालो नैव चाण्डालः पौलकसो न च पौलकसः ॥ २९ ॥

सर्वं समं विजानीयात्परमात्मविनिश्चयात् ।

आकाशात्पतितं तोयं निम्नमार्गेण गच्छति ॥ ३० ॥

ग्राममध्यगतं सर्वं विष्टामूत्रादिपूरितम् ।

मृतगोश्वानमार्जारस्वरादिरुधिरान्वितम् ॥ ३१ ॥

समस्तमपि देवेशि गङ्गायां मिलितं यथा ।

गङ्गामृते तु देवेशि कालुष्यं नैव तिष्ठति ॥ ३२ ॥

तैथा सच्चिन्मये ज्ञाने समता सर्वजन्तुषु ।

सर्वद्रवेषु गिरिजे समता नात्र संशयः ॥ ३३ ॥

यथो सूर्यपकाशोऽयं समत्वेन प्रवर्तते ।

उत्तमस्यापि चान्यस्य तपः संहरते क्षणात् ॥ ३४ ॥

शोषयन्दुग्धमूत्राणि चन्दनं चैव कर्मसम् ।

अत एव महेशानि मन्वी सर्वतमो यदा ॥ ३५ ॥

सिद्धिस्तदैव विज्ञेया श्रीगुरोः कृपया प्रिये ॥ ३६ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे ज्ञानदूतीयजनविधिनाम त्रयोविंशः पटलः ॥ २३ ॥

अथ चतुर्विंशः पटलः ।

ईश्वर उवाच—

दीक्षावीर्धिं प्रवक्ष्यामि येन शिष्यः सुखी भवेत् ।

दीयते सकलं देवि गुरवे प्राणतंयुतम् ॥ १ ॥

धनरत्नसुवर्णादिपट्टवेस्त्रमुच्चयम् ।

क्षयं प्राप्नोति तद्भावान्नानापापसमुच्चयः ॥ २ ॥

तस्माद्दीक्षेति नामास्याः सर्वशास्त्रेषु सुव्रते ।

पापिने कृपणायापि शठाय कपटाय च ॥ ३ ॥

* दीनायाऽऽचारशून्याय मन्त्रद्वेषपराय च ।

निन्दकाय च भूर्त्ताय तीर्थद्वेषपराय च ॥ ४ ॥

* इदमर्थं स्व. पुस्तके दृश्ये ।

१ क. तमनि नि । २ ख. राश्वर । ३ ख. यदा । ४ ख. मृतं तद्देवाऽऽसीत् । ५ ख. तदा संवेत्त । ६ ख. तन्नैव । ७ ख. यथा । ८ ख. स्तस्यैव ।

भक्तिहीनाय देवेशि न देया मलिनाय च ।

दानशीलाय भक्ताय सांधवे तीर्थचेतसे ॥ ५ ॥

सन्मार्गवर्तिने चाग्निदेवद्विजरताय च ।

सर्वशास्त्रार्थवेदार्थज्ञानिने सुव्रताय च ॥ ६ ॥

दीक्षा देया वरारोहे अन्यथाऽऽपत्तिमाग्मवेत् ।

अथ वक्ष्ये वरारोहे दीक्षाकारणमुत्तमम् ॥ ७ ॥

मण्डपं वेदिकां कृत्वा पुष्पवैतानमण्डितम् ।

दीपमालावलीरम्यं नानाधूपसुधूपितम् ॥ ८ ॥

सिन्दूररङ्गमालाभिर्मण्डितं चित्रचित्रितम् ।

वेदिकायां वरारोहे कुङ्कुमेनाथ वा प्रिये ॥ ९ ॥

सिन्दूररजसा वाऽपि विलिखेच्चक्रमुत्तमम् ।

मध्यचक्रं वरारोहे नवकोणविराजितम् ॥ १० ॥

चतुरस्रं च संलिख्य सुवर्णकलशान्व ।

रौप्यताम्रादिरचितान्मृत्तिकारचितांश्च वा ॥ ११ ॥

जलपूर्णान्विशेषाढयान्स्वर्णरत्नमपूरितान् ।

फलैः पुष्पैश्च सुभगान्सुगन्धेन च चर्चितान् ॥ १२ ॥

वशिन्याद्यष्टकं तत्र वसुकुम्भेषु पूजयेत् ।

मध्यकुम्भे वरारोहे श्रीविद्यां परितोषयेत् ॥ १३ ॥

क्रमं समस्तमभ्यर्च्य कुमारार्घ्यचर्चनं यजेत् ।

सुवासिनीब्रह्मवृन्दं योभिनो विविधानपि ॥ १४ ॥

तदङ्गहवनं कुर्यात्सर्वेषां तृप्तिहेतवे ।

*गुरुः शिष्यमुपानीय भक्तिनम्रपकल्पम् ॥ १५ ॥

माणानायम्य विधिवच्छुद्धीढे निवेश्य च ।

सुरास्त्वभेत्यादिमन्त्रैश्चिरण्टीभिर्युतः स्वयम् ॥ १६ ॥

अभिषिञ्चेच्च तन्मूर्ध्नि तदेतत्कलशोदकैः ।

परिधाय्य सुवासोभिश्चन्द्रनादवलेप्य च ॥ १७ ॥

वामतः परमेशानि स्वासने पूजिते शुचिम् ।

सर्वशृङ्गारवेषाढयं शिष्यं तत्र निवेशयेत् ॥ १८ ॥

+ इत आरभ्य 'वामतः परमेशानि' इत्यन्तो ग्रन्थः स्व. पुस्तके नास्ति ।

१ क. साधिने ती । २ स्व. ने रोजे दे । ३ स्व. था पापमा । ४ क. शेषस्य स्व ।

५ क. इ सर्वकु ।

षडध्वरूपं श्रीचक्रं तस्य मूर्ध्नि विचिन्तयेत् ।

[* अभावे तु बृहच्छङ्खं जलेनाऽऽपूर्य सुन्दरि ॥ १९ ॥

कलास्तत्र समाराध्य देवीं संपूज्य सेवयेत् ।]

स्वदृष्ट्याऽऽलोकयेत्तं तु दृष्ट्या दृष्टिं तु मेलेयेत् ॥ २० ॥

आज्ञासंक्रमणं कुर्याद्यावन्निश्चलता भवेत् ।

नैश्चलं शांभवो वेद्यः शून्याशून्यविवर्जितः ॥ २१ ॥

शून्यं शिवमयं वस्तु पुरुषः परमेश्वरि ।

अशून्यं शक्तिराद्या हि प्रकृतिः परमेश्वरि ॥ २२ ॥

शक्त्याधिक्ये रजःस्थौल्यं संयोगाच्छिवयोर्यदा ।

स्वभावस्था तदा ज्ञेया योगः शक्त्यधिकस्ततः ॥ २३ ॥

शक्तिर्जाग्रदिति रूपाता शिवो निश्चलता प्रिये ।

सुषुप्तिरिति मन्त्रज्ञैः कथिता निश्चला यतः ॥ २४ ॥

गुणत्रयं तु कथितं जाग्रत्सत्त्वगुणा प्रिये ।

तमोगुणा सुषुप्तिस्तु शिवे निश्चलरूपिणी ॥ २५ ॥

शिवाधिक्याद्गुणातीतं वस्तु जानीहि सुन्दरि ।

शिवशक्तिसमायोगाच्छिवाधिक्यं यदा भवेत् ॥ २६ ॥

तदा तुर्यां विजानीयात्सर्वबन्धनिकृन्तनीम् ।

कलाः षोडश देवेशि आत्मज्ञाने व्यवस्थिताः ॥ २७ ॥

श्रीविद्याबीजसंलीनाः शिष्यदेहे प्रकाशयेत् ।

चतुर्विधा षोडशार्णा महात्रिपुरसुन्दरी ॥ २८ ॥

तद्दधानास्तु मनःस्थैर्यमुन्मनीति निगद्यते ।

ब्रह्मज्ञाने मनः पक्षी तृष्णाचञ्चुविलक्षितः ॥ २९ ॥

संकल्पेन विकल्पेन पक्षाम्यां चञ्चलः सदा ।

मोहमत्सरकामैश्च क्रोधाहंकारदुर्भदैः ॥ ३० ॥

संनद्धपिच्छसबलः कृत्याकृत्यपदद्वयः ।

संसारवृक्षे देवेशि धनपुत्रादिमूलके ॥ ३१ ॥

अविद्याविस्तृते निन्दास्तुतिशाखासुशोभिते ।

अभिलाषस्फुरत्पुष्पभरिते पातकादिभिः ॥ ३२ ॥

* घनुश्चिह्नान्तर्गतो ग्रन्थः ख. पुस्तके वर्तते ।

१ ख. तु योजये । २ क. इचलां शा । ३ क. शून्यं श । ४ क. जितम् । ५ ख. प्रत्स्वत्वगु । ६ क. धिवयं गुणा । ७ ख. वैवेदिनि । ८ ख. छवहलः ।

पर्णपूर्णं वरारोहे पापपुण्यफलान्विते ।
 तत्र शाखाद्वये स्थूले श्रुतदृष्टाभिधः स्थितः ॥ ३३ ॥
 पक्षिणं तं समाक्रम्य ज्ञानपाशेन पार्शयेत् ।
 पक्षिखेलारतो नित्यं कटाक्षः श्रीगुरोः प्रिये ॥ ३४ ॥
 तेन पक्षद्वयं छिन्नं यदा भवति निश्चयात् ।
 तदा समुन्मनीभूत उन्मुखो निश्चयात्प्रिये ॥ ३५ ॥
 सर्वतंकल्पपरहिता कला सप्तदशी भवेत् ।
 उन्मनी नाम तस्या हि भवपाशनिवृत्तनम् ॥ ३६ ॥
 उन्मन्या सहितो योगी न योगी नोन्मनी परा ।
 यथा कर्पूरगो दीपो न दीपो न पुनः शशी ॥ ३७ ॥
 अत एव महेशानि दृष्ट्या संक्रमणं यजेत् ।
 तत्तन्मस्यादिवाक्येन पश्चाद्वाच्यं हि योजयेत् ॥ ३८ ॥
 आदावकथ्यसंयोज्यं स्पर्शेनैव सुलोचने ।
 स्पर्शः स्पर्श इवाऽऽभाति श्रीगुरोः करसंभवः ॥ ३९ ॥
 स्पर्शेन धातवः सद्यो लोहाद्याः सुरवन्दिता ।
 सुवर्णतां प्राप्य सर्वे विशिष्टामरणान्वितः ॥ ४० ॥
 करस्पर्शस्तु देवेशि प्रपञ्चमलिनादिकम् ।
 लोहत्वं नाशयित्वा हि सुवर्णत्वं करोति हि ॥ ४१ ॥
 करे पुष्पफलान्कृत्वा ब्रह्मरन्ध्रे करं क्षिपेत् ।
 तस्माद्ब्रह्मत्वमेवाप्नोति वाक्यार्थः कराद्भवेत् ॥ ४२ ॥
 अनिर्वाच्योपदेशोऽयं स्पर्शनाद्ब्रह्मरन्ध्रके ।
 ब्रह्मरन्ध्रे सहस्रारे कर्पूरधवलो गुरुः ॥ ४३ ॥
 वरानयकरो नित्यो ब्रह्मरूपी सदाऽनवः ।
 जागर्ति परमेशाने निजस्थानप्रकाशकः ॥ ४४ ॥
 पश्चात्पट्टचक्रविज्ञानं शिष्याय प्रतिबोधयेत् ।
 आधारं स्वर्णवर्णं च चतुर्दलसुशोभितम् ॥ ४५ ॥
 वादिसान्त्वैश्चतुर्वर्णैस्तत्सहस्रसमप्रभैः ।
 गणेशसहितं विद्धि स्वाधिष्ठानं ततः प्रिये ॥ ४६ ॥

१ क. अनुत् । २ ख. न्तनी । ३ । ३ ख. गीरः । ४ । ४ ख. द्वानं हि । ५ क.
 णे धातवः स । ६ ख. इवात्सोऽऽहमिति ध्यानं शि । ७ ख. णे तु च । ८ ख. णैर्द्वितहे ।

इन्द्रगोपप्रतीकाशं स्फुरद्विद्रुमसंनिभैः ।
 नादिलान्तैः स्फुरद्वर्णैर्ब्रह्मणा मण्डितं प्रिये ॥ ४७ ॥
 नीलवर्णं तृतीयं हि मणिपूरं दशारकम् ।
 विद्युत्पुञ्जप्रभावर्यैर्द्विदिफान्तैश्च मण्डितम् ॥ ४८ ॥
 गदाधरहरिं प्रौढं चतुर्थं शुणु सुव्रते ।
 पिङ्गनाभं द्वादशारं तु कादिठान्तैः सुलोचने ॥ ४९ ॥
 विस्फुलिङ्गप्रभैर्वर्णैः शिवेन च युतं प्रिये ।
 विशुद्धचक्रं देवेशि धूम्रवर्णं कलास्रकम् ॥ ५० ॥
 स्वैरर्माणि क्यसंकाशैर्मण्डितं परमेश्वरि ।
 जीवात्मनाऽधिष्ठितं हि तज्जानीहि तदेतत्ततः ॥ ५१ ॥
 आज्ञाचक्रं महेशानि विद्युत्कोटिसमप्रभम् ।
 द्विदलं हक्षवर्णाभ्यां शुभ्राभ्यां परिमण्डितम् ॥ ५२ ॥
 परमात्मस्वरूपाढ्यं नादरूपं हि सप्तमम् ।
 नादो विलीनो यस्मात्तु तस्माद्ब्रह्म तदुच्यते ॥ ५३ ॥
 देहेऽक्षराणि देवेशि नाद एवात्र कारणम् ।
 नादः पवनसंयोगात्कुण्डलिन्या युतो यदा ॥ ५४ ॥
 प्रसन्न परमेशानि षट्श्रवणाणां दलेषु सः ।
 पञ्चाशद्वर्णरूपत्वं प्राप्तवान्सुरवन्दिते ॥ ५५ ॥
 अव्यक्तरूपता प्राप्ता उदात्तादिस्वरैः क्रमात् ।
 एवं सर्वज्ञतां तस्मै दद्याच्छिष्याय सद्गुरुः ॥ ५६ ॥
 शिष्यस्तदा श्रीगुरोस्तु पुजां कुर्यात्सुलक्षणाम् ।
 रत्नाभरणशोभाढ्यां षट्स्रधनान्विताम् ॥ ५७ ॥
 गजाश्वमहितां भद्रे महिषीगोसमन्विताम् ।
 क्षेत्रग्राममहारामरम्यां चेटीशतान्विताम् ॥ ५८ ॥
 सुवर्णरश्मिभरितां कस्तूरीचन्द्रचन्दनाम् ।
 गुरुं संतोष्य विधिवत्प्रसादं तत्त्वसंयुतम् ॥ ५९ ॥
 गृह्णीयाच्छिष्यवर्यस्तु गुरुंस्तस्मा अनन्तरम् ।
 बालां प्रकाशयेत्कर्णे दक्षिणे च ततः परम् ॥ ६० ॥

१ स. हरिप्रौ । २ स. दिठान्तैः । ३ क. ग. प्रभादिव्यैः शि । ४ स. हि जानी ।
 ५ स. दनन्तरम् । आ । ६ स. सरः प । ७ स. व्यन्नः स्वरता प्राप्त उ । ८ स. दत्त्वा
 शिष्या । ९ स. र्णराशिम् । १० स. गृहीत्वा शि । ११ स. वर्गस्तु । १२ स. रुणा तदन ।

पञ्चसिंहासनगता विद्याः पश्चात्पकाशयेत् ।
 ततो रहस्यं परमं महात्रिपुरसुन्दरीम् ॥ ६१ ॥
 प्रकाशयेदक्षकर्णे परब्रह्ममयीं प्रिये ।
 सर्वसौभाग्यजननीं भोगमोक्षफलपदाम् ॥ ६२ ॥
 श्रीविद्यां षोडशार्णां तु ब्रह्मानन्दस्फुरत्कलाम् ।
 न प्रकाशय देवेशि सर्वस्वमिव सुव्रते ॥ ६३ ॥
 वेदशास्त्रपुराणेषु यामलेष्वपि सुव्रते ।
 गुप्ता श्रीषोडशार्णेयं निधानमिव संस्मरेत् ॥ ६४ ॥
 सहोदराय सर्वस्वप्राणदायापि बन्धवे ।
 राज्ञे राज्यप्रदायापि पुत्राय प्राणदाय च ॥ ६५ ॥
 न देया षोडशार्णेयं देयं सर्वस्वमद्रिजे ।
 सपुत्रदारसहितं शिरो देयं कथंचन ॥ ६६ ॥
 न देया षोडशार्णां हि प्राणैः कण्ठगतैरपि ।
 गोपितव्या महाविद्या स्वयोनिरिव पार्वति ॥ ६७ ॥
 उदके लवणं लीनं यथा भवति शैलजे ।
 मनो भवति वै लीनं पादयोः श्रीगुरोः प्रिये ॥ ६८ ॥
 तदा देया महाविद्या कृपया षोडशाक्षरी ।
 अक्षरैः सहिता वाऽपि निरक्षरतया स्थिता ॥ ६९ ॥
 आकाशे नीलिमा देवि भ्रान्त्या दृष्टोदरे यथा ।
 अक्षराणि तथा सन्ति श्रीविद्यायां सुरेश्वरि ॥ ७० ॥
 षोडशार्णां ब्रह्मरूपां जानीहि परमेश्वरि ।
 यथा रत्नमये दीपे कज्जलं नैव विद्यते ॥ ७१ ॥
 श्रीविद्यायां तर्थाऽन्मकव्यक्तता वीरवन्दिते ।
 न दद्याद्यस्य कस्यापि दद्यात्प्राणमियाय च ॥ ७२ ॥
 कृतार्थोऽसि शिशोर्वाक्यं प्रवदेद्देशिकोत्तमः ।
 षोडशार्णां महाविद्यां न दद्याद्ब्रह्मरूपिणीम् ॥ ७३ ॥
 एकोच्चारणं देवेशि वाजपेयस्य कोटयः ।
 अश्वमेधसहस्रं तु तुलां नाऽऽयाति सर्वदा ॥ ७४ ॥

१ ख. स्मर । स । २ ख. सर्वेशे प्रा ! ३ क. यं स । ४ क. स्वमिव अद्रि । ५ क. ति
 संली । ६ क. न्त्या पृष्टेद । ७ ख. ते । अवि । ८ ख. था देवि व्यक्तता बी । था देवि
 वर्णता बी । इति पाठान्तर्गम् । ९ ख. ते । एकोच्चारणं देवेशि द । १० क. ग. थोऽस्मीति
 वाक्यं स प्र । ११ ख. हस्ताणि तत्त्वज्ञानं समाचरेत् । ए ।

एकोच्चारण देवेशि प्रादक्षिण्यं भुवो भवेत् ।
 धेनूनां कपिलानां हि दत्ता यैः कोटिकोटयः ॥ ७५ ॥
 एकोच्चारण देवेशि तुलां नाऽऽयाति सर्वदा ।
 अर्धोदये पुण्यतिथौ हेमभारसहस्रकम् ॥ ७६ ॥
 तुलापुरुषकोट्यस्तु तुलां नाऽऽयान्ति षोडशीम् ।
 यदा यद्वर्ण्यते वस्तु तदा सर्वं निरामयम् ॥ ७७ ॥
 तथा ज्ञेया महाविद्या षोडशर्णा वरानने ।
 परमात्मस्वरूपेयं विश्वस्पन्दनरूपिणी ॥ ७८ ॥
 आसोच्छ्वासतया देवि षट्शतान्येकविंशतिः ।
 सहस्राणि दिवा रात्रौ हंसःशब्दजपो भवेत् ॥ ७९ ॥
 स्पन्दनत्वेन सकलं व्याप्य तिष्ठति सर्वतः ।
 आत्मत्वेनाजपा ज्ञेया सूर्यसोमस्वरूपिणी ॥ ८० ॥
 निरञ्जनस्वरूपा च निराभासस्वरूपिणी ।
 अतनुत्वतनुत्वाभ्यां सूक्ष्मत्वेन वरानने ॥ ८१ ॥
 प्रबोधापादनेनापि मण्डिता वह्निजायया ।
 षडङ्गैः शोभितां देवीं हंसेनैव प्रपूजिताम् ॥ ८२ ॥
 अव्यक्तरूपमायत्रीछन्दोवक्त्रां वरानने ।
 साक्षात्परमहंसाभां देवतां परमेश्वरीम् ॥ ८३ ॥
 श्रीविद्यां व्यापिकां विद्धि परज्योतिःस्वरूपिणीम् ।
 आत्मस्वरूपलिङ्गं हि मायागेहगतं प्रिये ॥ ८४ ॥
 श्रद्धातल्लिङ्गीनीरक्षालितं भववन्दनम् ।
 सुमनोमण्डितं वाऽपि समाधिकुसुमैर्वरम् ॥ ८५ ॥
 ज्ञानाङ्गारे प्रपञ्चाख्यं धूपं दीपं च चिन्मयम् ।
 अथितिष्ठति सर्वत्र सर्वनैवेद्यमण्डितम् ॥ ८६ ॥
 निष्प्रपञ्चं निराभासं केवलं ब्रह्मसत्कलम् ।
 षोडशार्णां परा विद्या श्रीविद्येत्यभिधीयते ॥ ८७ ॥
 शुक्लपक्षे शुभदिने शुभवारे वरानने ।
 मन्त्राधारम्भणं कुर्याद्ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥ ८८ ॥

१ स्त. था चेयं म । २ स्त. णी । उच्छ सनिश्वासत । ३ स्त. प्रबोदयाद् । ४ स्त.
 ण्डितां व । ५ क. ग. रूपा गा । ६ स्त. रूपं लि । ७ स्त. तं भाववन्दिनम् । ८ स्त.
 सुमार्चितम् । ९ स्त. च तन्म इति पाठान्तरम् ।

न बारमासदोषा हि ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ।
 पवित्रं सर्वदेवोशि दानमेव शुभे दिने ॥ ८९ ॥
 चित्रे वै निष्फलं ज्ञेयं नीरजायतलोचने ।
 वैशाखे क्षेत्रलाभं च ज्येष्ठे च मरणं ध्रुवम् ॥ ९० ॥
 आषाढे बन्धनाशं च श्रावणे च शतायुषम् ।
 क्षयो भाद्रपदे मासि आश्विने रत्नसंपदः ॥ ९१ ॥
 कार्तिके तु भवेत्क्षर्मागर्गशीर्षे धनं महत् ।
 पौषे तु संभवेत्क्लेशो माघे संपात्तिरुत्तमा ॥ ९२ ॥
 फाल्गुने सर्वकार्याणि मासानां फलमीदृशम् ।
 शिष्यस्य प्रथमार्णं हि गृहीत्वा सुन्दरि प्रिये ॥ ९३ ॥
 नाम संकल्पयेद्देवि मनोज्ञं स्थिरबुद्धये ।
 श्रीविद्यां हृदये तस्य न्यसेदव्यक्तत्वापिणीम् ॥ ९४ ॥
 श्रीविद्याक्षरपङ्क्तिस्तु परब्रह्मणि चिन्मयी ।
 उदके लवणं लीनं यथा तिष्ठति पार्वति ॥ ९५ ॥
 तस्माद्ब्रह्ममयीं विद्धि सर्वशास्त्रेषु योजिताम् ॥ ९६ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे दीक्षाविधिर्नाम चतुर्विंशः पटलः ॥ २४ ॥

अथ पञ्चविंशः पटलः ।

ईश्वर उवाच—

पवित्रारोपणं वक्ष्ये साधकानां हिताय च ।
 वर्षमात्रकृता पूजा सफला भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
 तस्मात्पावित्रपूजा हि कर्तव्या सिद्धिहेतवे ।
 आरभ्य मिथुनार्कं हि तुलासंक्रान्तिमासकम् ॥ २ ॥
 अतिरम्या महापूजा पवित्राणां सुरेश्वरि ।
 पक्षद्वयेऽपि पूजा स्याच्चतुर्थ्यामष्टमीदिने ॥ ३ ॥
 नवम्यां वा चतुर्दश्यां पवित्रारोपणं यजेत् ।
 सौवर्णरौप्यताम्राणां सूक्ष्मसूत्राणि कारयेत् ॥ ४ ॥

१ ख. ज्ञं पञ्च दे । २ क. वामनं वा श । ३ ख. ज्येष्ठनिष्फलं । ४ ख. त । पुष्ये
 तु सकला रोगा मा । ५ क. नोऽहंस्थितिर्बुद्ध । ६ क. ये न्यस्य । ७ ख. न्मयीम् । उ ।
 ८ क. जा निष्फला ।

कार्पाससंभवान्येव पट्टसूत्रसमुद्भवम् ।
 वसरीसूत्रसंभूतं पद्मवलकलसंभवम् ॥ ५ ॥
 दर्भमुञ्जशणोद्भूतं पवित्राय प्रकल्पयेत् ।
 प्रणवश्चन्द्रमा वह्निर्ब्रह्मा नागो गुहो रविः ॥ ६ ॥
 साम्बाख्यः सर्वदेवश्च नवतन्तुषु पूजयेत् ।
 शिरोमन्त्रेणाभिमन्त्र्य हन्मन्त्रेण ततः परम् ॥ ७ ॥
 प्रक्षालयेत्ततोऽभ्युक्ष्यास्त्रमन्त्रेण च देशिकः ।
 अवरुध्य च नेत्रेण ग्रथितं कवचेन हि ॥ ८ ॥
 रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च रक्तचन्दनचन्दनैः ।
 कस्तुरीघुसृणाद्यैश्च कर्पूरैर्न [ना] गैरपि ॥ ९ ॥
 गैरिकाद्यैर्विचित्रं तत्कारयेत्तुमनोहरम् ।
 मूलमन्त्रेण चाभ्युक्ष्य स्थापयेद्देशिकोणके ॥ १० ॥
 पवित्रवृन्दं सकलं षडङ्गैस्तु पवित्रितम् ।
 कृत्वा देवेशि पूर्वस्मिन्दिवसे सद्य एव वा ॥ ११ ॥
 अष्टोत्तरशतैः सूत्रैर्नवसूत्रेण कल्पितैः ।
 उत्तमं तत्पवित्रं हि तदर्थं मध्यमं स्मृतम् ॥ १२ ॥
 तस्याप्यर्थं कनिष्ठं स्यात्त्रिविधं कथितं प्रिये ।
 अधिवासनवेलायां यवान्विस्तार्य सुव्रते ॥ १३ ॥
 चतुर्भिरासनैस्तत्र पुष्पं निक्षिप्य देशिकः ।
 पवित्राणि पवित्राणि पञ्चामृतसमुच्चयैः ॥ १४ ॥
 रचितान्यमलैः पञ्चरत्नैः सर्वैषधीगणैः ।
 नववस्त्रयुगेनाथ सम्यगाच्छाद्य सुव्रते ॥ १५ ॥
 देविं कुम्भं प्रतिष्ठाप्य पूर्णं चामीकरादिभिः ।
 देवीमावाह्य तत्कुम्भे मूलमन्त्रेण पूजयेत् ॥ १६ ॥
 ततः क्रमं समभ्यर्च्य पवित्रार्पणमारभेत् ।
 श्रीविद्यया पवित्राणि गुरोर्नाम्ना च देशिकः ॥ १७ ॥
 पवित्रं गुरवे दद्यात्सर्वेभ्यस्तदनन्तरम् ।
 गुरुभ्यस्त्रिविधेभ्यश्च पवित्रार्पणयेत्ततः ॥ १८ ॥

१ ख. वान्यज प । २ ख. विः । सदाख्यः सर्वदेवेशि न । ३ ख. भ्युक्ष्य शस्त्र ।
 ४ ख. ण दे । ५ क. गैर्विग्रहैर । ६ क. वित्रं तु प । ७ ख. देवीकु । ८ क. र्णं च
 वारिकादि । ९ क. विद्यायाः प ।

तिथिनित्यागणायाथ पवित्रारोपणं यजेत् ।
 नवचक्रस्थितायाथ चक्रेषीनवकाय च ॥ १९ ॥
 रश्मिवृन्दाय देवेशि प्रत्येकं भावपूर्वकम् ।
 पवित्रकं समर्प्याथ गुरुन्संतोषयेत्प्रिये ॥ २० ॥
 स्वर्णालंकारवस्त्रैश्च नानाधनसमुच्चयैः ।
 तत्प्रसादं पवित्रं च धारयेत्तदनन्तरम् ॥ २१ ॥
 तदङ्गहोमं निर्वर्त्य पवित्रेण समर्चयेत् ।
 कुमारीपूजनं कुर्यात्ततः सुवासिनीगणम् ॥ २२ ॥
 योगिन्यो योगिनश्चैव ब्राह्मणा विविधा गणाः ।
 पूज्या हि परमेशानि यदि (दी) च्छेत्सिद्धिमात्मनः ॥ २३ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविद्यापवित्रारोपणविधिर्नाम षड्विंशः

पटलः ॥ २५ ॥

अथ षड्विंशः पटलः ।

इश्वर उवाच—

दमनारोपणं वक्ष्ये साधकानां हिताय च ।
 संवत्सरकृता पूजा येन पूर्णा भवेत्प्रिये ॥ १ ॥
 तपोभङ्गाय मदनो मम शौलभवे यदा ।
 भस्मीभवत्तदा पत्नी रतिः प्रीतिश्च दुःखिते ॥ २ ॥
 तन्नेववारिसंभूता दमनस्य लता भवेत् ।
 तत्सौरभ्यं च सौभाग्यं महदासीत्सुलोचने ॥ ३ ॥
 तेन संतुष्टेसुहृदा वरो दत्तो मया प्रिये ।
 रत्यै प्रीत्यै च तस्मात्तु मदनः प्रकटीकृतः ॥ ४ ॥
 दमनेन च यो मन्त्री वर्षमध्ये न पूजयेत् ।
 तस्य सांवत्सरी पूजा मदनाय भविष्यति ॥ ५ ॥
 इति तस्मै वरो दत्तो मयैव सुरवन्दिते ।
 तस्माद्दमनपूजा हि कर्तव्या वीरवन्दिते ॥ ६ ॥

अन्यथा तत्फलं वर्षकृतं कामाय जायते ।
 समूलं दमनं देवि स्थापयेत्पात्रके वरे ॥ ७ ॥
 दमनं नवधा कुर्यात्पूजयेत्तदनन्तरम् ।
 आनन्देश्वरबीजेन ततो मित्रेण सुन्दरि ॥ ८ ॥
 आनन्देश्वरबीजेन नवधा बिन्दुना सह ।
 नवप्रकारभिर्जाङ्गं दमनं पूजयेत्क्रमात् ॥ ९ ॥
 अघोरविद्यया पश्चादभिषिच्य तमेव हि ।
 पूर्वोक्तया दक्षिणस्यां दिशि सिंहासनोक्तया ॥ १० ॥^१
 अस्त्रेण रक्षणं कुर्यात्कवचेन ततः परम् ।
 बद्ध्वा त्रिशूलमुद्रां तु भ्रामयेद्दमनोपरि ॥ ११ ॥
 चैत्रे सितचतुर्दश्यां दमनारोपणं भवेत् ।
 उद्धरेदस्त्रमन्त्रेण हृदये न च लेपयेत् ॥ १२ ॥
 श्रीखण्डघुसृणेन्द्राद्यैराधिवासं च कारयेत् ।
 प्रथमे दिवसे कुर्यादधिवासनमुत्तमम् ॥ १३ ॥
 सद्योऽधिवासनं वाऽपि वर्षपूर्णासु तिष्ठये ।
 प्रातः काले चतुर्दश्यां नित्यार्चनान्तरं ततः ॥ १४ ॥
 नवकोणं विरच्याथ सिन्दुरेण महाप्रभम् ।
 कलशान्नव संस्थाप्य हेमरत्नादिपूरितान् ॥ १५ ॥
 एकं वा कलशं रम्यं स्थापयेद्देशिकोत्तमः ।
 दक्षतो मण्डलं कृत्वा कुङ्कुमाद्यैर्विविधितम् ॥ १६ ॥
 अशोकतरुमाले (लि) ख्य त्रिकोणं मण्डलं लिखेत् ।
 तन्मध्ये पूजयेत्कामं तरुणं चारुणप्रभम् ॥ १७ ॥
 रक्तवस्त्रं रक्तमूर्धं वामदक्षिणयोः निये ।
 रतिप्रीतिविशोभाढ्यं पञ्चबाणं धनुर्धरम् ॥ १८ ॥
 वसन्तसाहितं कामं कदम्बवनमध्यगम् ।
 मन्त्रेणानेन तं कामं पूजयेत्सिद्धिहेतवे ॥ १९ ॥
 वाग्भवं भुवनेशानीं श्रियं कामात्मके न च ।
 कामाय नम आलिख्य विधेयं नववार्णिनी ॥ २० ॥
 कामबीजत्रयं चोक्त्वा भरेमात्मकमुच्चरेत् ।
 रत्यै नमश्चाष्टवर्णां रतिविद्या वरानने ॥ २१ ॥

प्रीतिं वदेद्व्रतिस्थाने प्रीतिभेनोऽष्टवर्णकः ।
 गौरश्यामे रतिप्रीती क्रमेण मणिभूषणे ॥ २२ ॥
 पद्मताम्बूलहस्ते च रक्तवस्त्रविराजिते ।
 दिव्याभरणभूषे च पुष्पदामविराजिते ॥ २३ ॥
 वामदक्षिणयोर्ध्यात्वा कामस्य तदनन्तरम् ।
 वसन्तं पूजयेत्पश्चात्किदम्बवनमध्यगम् ॥ २४ ॥
 गौरवर्णं वामहस्ते सुधापूर्णघटान्वितम् ।
 दक्षहस्तेन दधत् नानापुष्पसमुच्चयम् ॥ २५ ॥
 साङ्गं कामं प्रपूज्याथ घृषदीपादि दर्शयेत् ।
 दमने पूजितः कामः सर्वकार्याणि साधयेत् ॥ २६ ॥
 तेन सम्यक्प्रपूज्याथ महात्रिपुरसुन्दरीम् ।
 कर्षं समर्चयेत्सम्यक्कुमारीर्भोजयेद्बुधः ॥ २७ ॥
 सुवासिनीश्च संपूज्य योगिनीगणमर्चयेत् ।
 ब्राह्मणान्परिपूज्याथ नानादर्शनमानवान् ॥ २८ ॥
 तदङ्गहवनात्पश्चाद्गुरुं रत्नादिभूषणैः ।
 स्वर्णभारसहस्रैश्च दिव्यवस्त्रमनोरमैः ॥ २९ ॥
 पूजयित्वा ततो देवि पूर्णाहुतिमथोच्चरेत् ।
 अनेन विधिना देवि दमनारोपणं यजेत् ॥ ३० ॥
 तस्य सांवत्सरी पूजा रुफला शैलसंभवे ॥ ३१ ॥

इति श्रीमज्ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे देवीधरसंवादे श्रीविद्यादमनारोपणविधिर्नाम

षड्विंशः पटलः ॥ २६ ॥

समाप्तमिदं ज्ञानार्णवतन्त्रम् ।

अथ ज्ञानार्णवतन्त्रस्य संज्ञापत्रकम् ।

क. इति संज्ञितम्—आनन्दाश्रमस्थम् ।

ख. इति संज्ञितम्—आनन्दश्रमस्थम् । अस्य लेखनकालः शकः १६६२
संपाप्तमिदं संज्ञापत्रकम् ।

श्रीज्ञानार्णवतंत्रे शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठम्	श्लोकक्रमाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
३	२७	१	नायत्पिणी	नामरूपिणी
४	९	१	कार्यार्थ	कार्यार्थ
"	१०	२	त्रक्षरी	त्र्यक्षरी
"	११	१	नेव	नैव
"	१६	२	सूर्याय	सूर्याय
"	१८	१	समायुक्तं	समायुक्तं
५	३४	२	भवत्	भवेत्
६	४१	१	विन्यसत्	विन्यसेत्
"	४२	१	वाहनसंस्थ	वह्निसंस्थं
"	४३	२	नादरूप	नादरूपं
"	४४	१	समायुक्त	समायुक्तं
७	५१	१	देवशि	देवेशि
"	५४	१	परमश्वरि	परमेश्वरि
"	५५	१	शिरा	शिरो
१०	१७	१	स्वरान्योडष	स्वरान्योडष
"	२५	१	ध्यात्वा	ध्यात्वा
११	३	२	कुब्जिका	कुब्जिका
१३	१९	१	संशय	संशयः
"	२१	१	निर्गुणस्म	निर्गुणस्य
१४	३३	१	संनिधायन	संनिधापन
"	३६	२	मुदेयं	मुदेयं
"	३८	१	आतीकरणं	अमृतीकरणं
१५	५२	१	योजवेत्	योजयेत्
"	६०	१	बाणावत्	बाणपत्
"	"	२	कुसमां	कुसुमां

पृष्ठम्	श्लोकक्रमाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
१६	६३	१	युग्मयुग्म	युग्मयुग्म
१८	१३	२	मुद्देय	मुद्देय
१९	२९	१	वटुकान्ते	वटुकान्ते
"	३१	१	वटुकस्व	वटुकस्व
२०	४१	१	बलिर्भवेत्	बलिर्भवत्
"	४४	२	बलिदामं	बलिदानं
२४	१५	२	घारे	घारे
"	"	पुष्पिका	ज्ञानार्णव	ज्ञानार्णव
२९	४३	१	तवाधने	तवानधे
"	४७	२	नण्डल	मण्डल
"	४९	१	ज्योत्स्नां	ज्योत्स्नां
३२	१७	२	तृतीयं	तृतीयं
३४	४५	२	शिवच्चाष्ट	शिवश्चाष्ट
"	४७	१	रूपा	रूपा
"	"	२	स्वरूपं	स्वरूपं
३५	५४	२	शक्तिद्वय	शक्तिद्वय
"	५६	२	पूर्वगे	पूर्वगे
"	५९	२	विस्तार्य	विस्तार्य
"	६३	१	वायु	वायु
३६	७५	२	चक्रे स्मिन्	चक्रेऽस्मिन्
३७	८२	१	साधके	साधके
"	९१	१	क्रमात्	क्रमात्
३८	१०३	१	समुद्धृतं	समुद्धृतं
"	"	शीर्षकम्	पटल	पटलः
४०	१०	१	काराजा	कामराजा
४१	२६	२	मनसैव	मनसैव
४२	११	१	साहिं	साहितं
"	१३	२	व्यावृत्तिमनसः	व्यावृत्तिर्मनसः

पृष्ठम्	श्लोकक्रमाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
४३	१७	२	पिबे	पिये
४४	४४	२	निसरन्ति	निःसरन्ति
"	४६	१	क्रमात्	क्रमात्
५०	६७	१	चतुर्पूर्ति	चतुर्माँति
"	७३	२	मुण्डि	भुण्डि
५१	८७	२	डकरेण	डकरेण
५२	९१	२	यरस्थितां	परस्थितां
"	१००	२	मेद०	भेद०
"	"	"	कसवर्णे	बसवर्णे
५३	११२	१	हारित्	हरित्
५५	१४१	१	ऽनेघ	ऽनघ
"	१४३	१	कुक्षिषु	कुक्षिषु
५६	३	१	कारि	करि
"	५	१	भुगे	भगे
"	८	२	रेत	रेते
"	९	२	क्षौभय	क्षोभय
"	१०	२	भोँलूँ	भोँलूँ
"	११	१	भगान्यन्ते	भयान्यन्ते
५७	१८	१	भुवनेशानि	भुवनेशानि
"	२५	१	नित्येयपरा	नित्येयमपरा
५९	५१	२	त्रिखण्डा	त्रिखण्डा
"	५४	२	वयत्	द्रावयेत्
६०	६०	२	मुद्रेयं	मुद्रेयं
६४	३८	२	विलिख्या	विलिख्यो०
६५	५५	१	षरा०	मरा०
६७	८९	२	च नु	चानु

पृष्ठम्	श्लोकक्रमाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
६९	११७	३	हिमांशु	मिमांशु०
"	११८	१	ध्रुवम्	ध्रुवम्
७०	१२४	२	विपन्न	विषन्न०
"	"	"	रिपोरवं	रिपोरेवं
७६	२११	१	परि०	परि०
८१	६१	२	विदिक्षेवं	विदिक्षेवं
८७	१९	२	पुष्पै	पुष्पै
८९	२३	२	देवि	देवि
९६	७८	१	तद्गर्भे	तद्गर्भे
"	८२	१	मूर्तय	मूर्तये
९८	१०७	१	माचारेत्	माचारेत्
१००	१३३	१	दष्ट	दुष्ट
१०८	२३	२	वरानवे	वरानने
१०९	४५	१	आत्मान्तरा	आत्मान्तरा
११४	३१	१	पूरितर	पूरितम्
"	२	१	पट्टवेस्त्रभु०	पट्टवेस्त्रसमु०
११५	१४	२	योगिनो	योगिनो
१००	७८	१	षोडशर्णा	षोडशार्णा
१२१	९	१	बन्धु०	बन्धु०
१२४	९	१	श्वरवबीजेन	श्वरबीजेन
"	१४	१	पर्जा	पूजा
"	१५	१	सिन्दुरेण	सिन्दूरेण

